

**T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SAFRANBOLU'DA TABAKHANE BÖLGESİ ÖRNEĞİNDE ENDÜSTRİYEL
ALANLARIN İNCELENMESİ, KAMUSAL FONKSİYONLARLA YENİDEN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

FUAT FİDAN

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARİ TASARIM PROGRAMI**

**DANIŞMAN
DOÇ. DR. SEDA TÖNÜK**

İSTANBUL, 2011

T.C.
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SAFRANBOLU'DA TABAKHANE BÖLGESİ ÖRNEĞİNDE ENDÜSTRİYEL
ALANLARIN İNCELENMESİ, KAMUSAL FONKSİYONLARLA YENİDEN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Fuat FİDAN tarafından hazırlanan tez çalışması 03.11.2011 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı'nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Seda TÖNÜK
Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri

Doç. Dr. Seda TÖNÜK
Yıldız Teknik Üniversitesi

_____

Prof. Dr. Murat SOYGENİŞ
Yıldız Teknik Üniversitesi

_____

Yrd. Doç. Dr. Ali KILIÇ
Yıldız Teknik Üniversitesi

_____

ÖNSÖZ

Yüksek lisans tez çalışmamın her aşamasında beni yönlendiren, bilgilerini, desteğini ve yardımlarını esirgemeyen danışman hocam sayın Doç. Dr. Seda Tönük'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez çalışmamdaki katkılarından ve yardımlarından dolayı değerli hocam sayın Y. Mimar İbrahim Canbulat'a ve değerli dostlarım sayın Mimar Olgun Temmuz Çelik'e ve sayın Mimar Saadet Gündoğdu'ya çok teşekkür ederim.

Bu zorlu süreçte maddi ve manevi desteklerini benden esirgemeyen ve her zaman yanımda olan aileme ve tüm arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Kasım, 2011

Fuat FİDAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KISALTMA LİSTESİ	vii
ŞEKİL LİSTESİ.....	viii
ÇİZELGE LİSTESİ	xi
ÖZET	xii
ABSTRACT	xiv
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ.....	1
1.1 Literatür Özeti	1
1.2 Tezin Amacı	2
1.3 Hipotez	3
BÖLÜM 2	4
ENDÜSTRİ ALANLARININ ve YAPILARININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ.....	4
2.1 Yurt Dışı Örnek Yapılar	6
2.2 Yurt İçi Örnek Yapılar	20
2.3 Yurt İçi ve Yurt Dışı Örneklerinin Tablolar Halinde Durum Analizi.....	35
2.4 Bölüm Sonucu	40
BÖLÜM 3	41
SAFRANBOLU KENTİNİN TANITIMI ve TABAKHANE BÖLGESİNİN MEKANSAL ANALİZİ ..	41
3.1 Safranbolu'nun Tanıtımı	41
3.1.1 Safranbolu'nun Tarihçesi.....	41
3.1.2 Safranbolu'daki Kültür ve Tabiat Varlıkları	44
3.1.2.1 İslam Öncesi Tarihi Eserler	44
3.1.2.2 Türk ve İslam Tarihi Eserleri	45
3.1.2.3 Diğer Önemli Tarihi Eserler ve Yerleşim Yerleri	50
3.1.3 Safranbolu Ekonomisi ve Meslek Kollarının Dağılımı	53
3.1.4 Safranbolu'da Dericilik Mesleğinin Tarihçesi.....	61

3.2	Safranbolu Tabakhane Bölgesinin Mekansal Analizi	68	
3.2.1	Tabakhane Bölgesindeki Mekansal Kullanımlar	69	
3.2.2	Tabakhane Bölgesindeki Yapıların Tescil Durumunun İncelenmesi ..	72	
3.3	Bölüm Sonucu	86	
BÖLÜM 4	.....	87	
SAFRANBOLU TABAKHANE BÖLGESİNİN YENİ FONKSİYONLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ			
4.1	Tabakhane Bölgesinin Konum Analizleri.....	88	
4.1.1	Safranbolu Ulaşım Durumunun İrdelenmesi.....	95	
4.1.2	Safranbolu İşlev Durumunun İrdelenmesi.....	95	
4.1.3	Tabakhane Bölgesi – Safranbolu Merkez Bağlantısının İrdelenmesi.	96	
4.1.4	Tabakhane Bölgesi- Konut Alanları İlişkisinin İrdelenmesi	96	
4.1.5	Tabakhane Bölgesi-Ticaret Alanları İlişkisinin İrdelenmesi	97	
4.1.6	Tabakhane Bölgesi- Turizm Alanları İlişkisinin İrdelenmesi.....	97	
4.1.7	Safranbolu'daki Tescilli Yapıların İrdelenmesi.....	97	
4.2	Tabakhane Bölgesinin Konum Analizlerinin Değerlendirmesi.....	98	
4.2.1	Safranbolu Kentinin Potansiyelleri	98	
4.2.2	Safranbolu Kentinin Kullanılmayan Potansiyelleri	100	
4.2.3	Tabakhane Bölgesi Mekansal Potansiyelleri	101	
4.2.4	Tabakhane Bölgesinin Kullanılmayan Potansiyelleri	102	
4.3	Tabakhane Bölgesine İlişkin Mekansal Öneriler	103	
4.4	Bölüm Sonucu	120	
BÖLÜM 5	.....	122	
SONUÇ ve ÖNERİLER	.....	122	
KAYNAKLAR	.....	126	
EK-A	.....	129	
SAFRANBOLU SİT ALANLARI VE ETKİLEME GEÇİŞ ALANI KORUMA AMAÇLI			
UYGULAMA İMAR PLANI UYGULAMA YÖNETMELİĞİ			129
ÖZGEÇMİŞ	.....	146	

KISALTMA LİSTESİ

UNESCO United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 2. 1	Gazhane yapılarına ait rölöve çizimleri..... 7
Şekil 2. 2	Gazhane yapılarının dönüşüm öncesi ve sonrası görünümü..... 8
Şekil 2. 3	Müze yapısının dönüşüm öncesi ve sonrası görünümü..... 8
Şekil 2. 4	Müze yapısının dönüşüm öncesi ve sonrası iç mekanı 9
Şekil 2. 5	Ruhr Bölgesi Endüstri alanları gezi rotası..... 10
Şekil 2. 6	Fabrika gezi rotası 11
Şekil 2. 7	Kültürel amaçlı kullanılan iç mekanlar. 12
Şekil 2. 8	Müzenin genel görünümü 13
Şekil 2. 9	Müzenin sergi amaçlı kullanılan iç mekan görünümü 13
Şekil 2. 10	Komplekse ait plan çizimleri 13
Şekil 2. 11	Dönüşüm öncesi yapıların genel görünümü 14
Şekil 2. 12	Yapının dönüşüm öncesi genel görünümü 15
Şekil 2. 13	Yapının dönüşüm sonrası alt kat planı 15
Şekil 2. 14	Yapının dönüşüm sonrası genel görünümü 15
Şekil 2. 15	Yapının dönüşüm sonrası iç mekan görünümü 15
Şekil 2. 16	Yapının vaziyet planı 16
Şekil 2. 17	Yapının dönüşüm öncesi iç mekan görünümü 16
Şekil 2. 18	Yapının dönüşüm sonrası genel görünümü 16
Şekil 2. 19	Alanın dönüşüm sonrası genel görünümü 17
Şekil 2. 20	Dönüşüm sonrası alanda oluşturulan sosyal ve kültürel mekanlar 18
Şekil 2. 21	Alanın genel görünümü 19
Şekil 2. 22	Yapının genel görünümü..... 20
Şekil 2. 23	Yapının dönüşüm öncesi ve sonrası iç mekan görünümü..... 20
Şekil 2. 24	Yapının dönüşüm öncesi görünümü 21
Şekil 2. 25	Tarihi yapı ve sergi amaçlı ek yapının görünümü 21
Şekil 2. 26	Yapı birimlerinin dönüşüm öncesi ve sonrası genel görünümü 21
Şekil 2. 27	Ek yapı içerisindeki sergi mekanı 22
Şekil 2. 28	Mevcut santral yapısı içerisindeki sergi mekanı 22
Şekil 2. 29	Yapının genel görünümü..... 22
Şekil 2. 30	Dönüşüm sonrası yapıların alt kat planları 23
Şekil 2. 31	Dönüşüm sonrası yapının genel görünümü..... 24
Şekil 2. 32	Dönüşüm sonrası iç ve dış mekan görünümü..... 24
Şekil 2. 33	Dönüşüm sonrası oluşturulan sergi mekanları 24
Şekil 2. 34	Yapının dönüşüm öncesi dış görünümü 25

Şekil 2. 35	Yapının dönüşüm sonrası genel görünümü	25
Şekil 2. 36	Yapı içerisinde oluşturulan sergi mekanı	26
Şekil 2. 37	Dönüşüm öncesi yapının dış görünümü	26
Şekil 2. 38	Yapının rölöve çizimi	27
Şekil 2. 39	Yapının dönüşüm sonrası kat planı	27
Şekil 2. 40	Dönüşüm sonrası yapının genel görünümü	28
Şekil 2. 41	Dönüşüm sonrası yapının iç mekan görünümü	28
Şekil 2. 42	Yapının dönüşüm sonrası vaziyet planı.....	29
Şekil 2. 43	Dönüşüm öncesi yapının genel görünümü	29
Şekil 2. 44	Yapının vaziyet planı	30
Şekil 2. 45	Dönüşüm sonrası yapının genel görünümü	30
Şekil 2. 46	Dönüşüm sonrası yapının sergi amaçlı kullanılan mekanı	30
Şekil 2. 47	Dönüşüm sonrası yapının genel görünümü	31
Şekil 2. 48	Dönüşüm projesi kapsamında oluşturulan yapının işlev şeması	31
Şekil 2. 49	Yapıdaki sergi amaçlı kullanılan mekanlar	32
Şekil 2. 50	Dönüşüm projesi öncesi yapıların genel görünümü	32
Şekil 2. 51	Yapının rölöve çizimleri.....	33
Şekil 2. 52	Yapıların dönüşüm projesiyle oluşturulan kat planları	33
Şekil 2. 53	Dönüşüm sonrası yapının genel görünümü	34
Şekil 2. 54	Dönüşüm sonrası yapının içerisinde oluşturulan sergi mekanı	34
Şekil 3. 1	Safranbolu'nun 1900'lü yıllara ait genel görünümü	42
Şekil 3. 2	Safranbolu'nun günümüze ait genel fotoğrafı.....	44
Şekil 3. 3	Geleneksel Safranbolu evi.....	46
Şekil 3. 4	Safranbolu'nun 1900'lü yıllara ait haritası.....	54
Şekil 3. 5	Safranbolu'nun 1900'lü yıllara ait yerleşim planı	61
Şekil 3. 6	Tabakhane bölgesi günümüzdeki genel görünümü	62
Şekil 3. 7	Tabakhane bölgesine inen yol aksı üzerindeki deri depoları	62
Şekil 3. 8	Tabakhane bölgesi 1900'lü yıllara ait genel görünümü	63
Şekil 3. 9	Günümüze kadar ulaşan deri yıkama havuzları	65
Şekil 3. 10	Tabakhane bölgesinin günümüzdeki mekansal durum haritası	68
Şekil 3. 11	Tabakhane bölgesi yerleşim planı.....	69
Şekil 3. 12	Tabakhane bölgesi tescil haritası	73
Şekil 4. 1	Safranbolu ulaşım durumu haritası.....	88
Şekil 4. 2	Safranbolu işlev durumu haritası	89
Şekil 4. 3	Tabakhane bölgesi Safranbolu merkez bağlantısı haritası.....	90
Şekil 4. 4	Tabakhane bölgesi konut alanları ilişkisi haritası.....	91
Şekil 4. 5	Tabakhane bölgesi ticaret alanları ilişkisi haritası.....	92
Şekil 4. 6	Tabakhane bölgesi turizm alanları ilişkisi haritası.....	93
Şekil 4. 7	Safranbolu'daki tescilli yapıların haritası	94
Şekil 4. 8	Tabakhane bölgesi dönüşüm projesi öneri alanları vaziyet planı	106
Şekil 4. 9	Tabakhane bölgesindeki önerilen kültür alanı vaziyet planı	108
Şekil 4. 10	Eski deri fabrikası rölöve çizimleri	110
Şekil 4. 11	Dönüşüm projesi kapsamında geliştirilen öneri şeması 1	114
Şekil 4. 12	Dönüşüm projesi kapsamında geliştirilen öneri şeması 2	114
Şekil 4. 13	Deri fabrikası döşeme izleri	115
Şekil 4. 14	Kültür merkezi restorasyon projesi çizimleri	116

Şekil 4. 15	Kültür merkezi restorasyon projesi 3 boyutlu çizimi	119
Şekil 4. 16	Kültür merkezi restorasyon projesi 3 boyutlu çizimi	119
Şekil 4. 17	Kültür merkezi restorasyon projesi 3 boyutlu iç mekan çizimi	120

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 2. 1 Yurt içi ve yurt dışı endüstri yapılarının analiz tablosu	35
Çizelge 3. 1 1923 yılı kaynaklarına göre Safranbolu'daki sanayici ve meslek mensuplarının sayısını gösteren tablo	57
Çizelge 3. 2 1968 yılında Safranbolu İlçesi'ndeki ticari işletmelerin tablosu	59
Çizelge 3. 3 Tabakhane bölgesindeki yapıların mekansal durum tablosu	70
Çizelge 3. 4 Tabakhane bölgesindeki 1 nolu yapının tescil fişi	74
Çizelge 3. 5 Tabakhane bölgesindeki 11 nolu yapının tescil fişi	75
Çizelge 3. 6 Tabakhane bölgesindeki 12 nolu yapının tescil fişi	76
Çizelge 3. 7 Tabakhane bölgesindeki 13 nolu yapının tescil fişi	77
Çizelge 3. 8 Tabakhane bölgesindeki 14 nolu yapının tescil fişi	78
Çizelge 3. 9 Tabakhane bölgesindeki 15 nolu yapının tescil fişi	79
Çizelge 3. 10 Tabakhane bölgesindeki 16 nolu yapının tescil fişi	80
Çizelge 3. 11 Tabakhane bölgesindeki 18 nolu yapının tescil fişi	81
Çizelge 3. 12 Tabakhane bölgesindeki 20 nolu yapının tescil fişi	82
Çizelge 3. 13 Tabakhane bölgesindeki 38 nolu yapının tescil fişi	83
Çizelge 3. 14 Tabakhane bölgesindeki 40 nolu yapının tescil fişi	84
Çizelge 3. 15 Tabakhane bölgesindeki 58 nolu yapının tescil fişi	85

**SAFRANBOLU'DA TABAKHANE BÖLGESİ ÖRNEĞİNDE ENDÜSTRİYEL
ALANLARIN İNCELENMESİ, KAMUSAL FONKSİYONLARLA YENİDEN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Fuat FİDAN

Mimarlık Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Seda TÖNÜK

İşlevini kaybetmiş olan endüstri yapıları ve alanları terk edilmekte, bilinçsiz onarımlar görmekte veya uygun olmayan yeni işlevlere maruz kalabilmektedirler. Bu noktada özellikle kentle bağlantısı kopan bu yapılara ve alanlara uygun yeni işlevlerin verilmesiyle bu mekanların tekrar kente kazandırılması önem taşımaktadır. Bu sayede endüstri yapılarının özgün kimlikleri korunarak gelecek kuşaklara aktarılması sağlanmaktadır.

Bu amaç kapsamında, çalışmanın birinci bölümünde, tezin amaç, kapsam ve yöntemi üzerinde durulmaktadır.

İkinci bölümde, endüstri mirası kapsamında yeniden işlevlendirilen yurt içi ve yurt dışından örnek yapıların ve alanların özellikleri anlatılmıştır. Buradan çıkarılacak sonuçlar ışığında, yapı ve alan ölçeğinde endüstriyel mirasın değerlendirilmesi noktasında yapılan uygulamaların amaç, kapsam ve yöntemleri ortaya konulmuştur.

Üçüncü bölümde, tez konusunu oluşturan tabakhane bölgesinin bulunduğu Safranbolu İlçesi tarihi, mimarisi, ekonomisi gibi çeşitli özellikleriyle tanıtılmış ve Safranbolu'da geçmişte en önemli iş kollarından biri olan dericilik mesleği hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bölümde, tabakhane bölgesinin mekansal analizleri yapılarak sahip olduğu kültürel kimlik, mekansal özellikler ve açık, yarı açık ve kapalı mekan potansiyeli belirtilmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise, yapılan harita analizleri, gözlemler ışığında Safranbolu kentinin mekansal sorunları ortaya çıkarılarak bu sorunların çözümüne yönelik olarak tabakhane bölgesine verilecek yeni işlevler belirlenmiştir ve bu konuda çözüm önerileri geliştirilmiştir. Bu sayede işlevini kaybetmiş, günümüzde kullanılmayan ve kent ile olan bağlantısı kopmuş durumdaki endüstri mirasına sahip tabakhane bölgesinin kentin sorunlarının giderilmesine yönelik olarak yeniden değerlendirilmesi sağlanarak burasının kentle bütünleşmesi, mekansal sorunlarının çözümü, kent hafızasında yer alan kültürel kimliğinin yeniden açığa çıkarılması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Endüstri mirası, yeniden işlevlendirme, kent hafızası, kültürel kimlik

**EXAMINATION AND REEVALUATION OF INDUSTRIAL SITES THROUGH
PUBLIC FUNCTIONS, WITHIN THE TANNERY AREA EXAMPLE IN
SAFRANBOLU**

Fuat FİDAN

Department of Architecture

Master Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Seda TÖNÜK

The industrial buildings or sites that lost their original functions are either left, or exposed to unsuitable renovations or refunctionings. It becomes important to integrate these buildings to city through giving them new and suitable functions. This provides that their unique and original identities can be preserved and conveyed to next generations.

Within these contextual aims, in the first part of the study, the scope, aim and methodology of the thesis are explained.

In the second part, the examples of refunctioned industrial buildings or sites in and outside of Turkey are examined. The concluding results of these examples help to construct the methods, aims and scopes of the applications for preserving industrial heritage.

In the third part, Safranbolu, where the tannery area is located, is presented through its history, architecture, economics, etc. Leathering as a deep rooted profession in Safranbolu is introduced. In this part, tannery area is spatially analyzed and its potentials in terms of cultural identity, spatial features, and open-semiopen-closed space categorizations are investigated.

In the last part of the study, the spatial problems of Safranbolu are listed as a result of map analyses and observations and in order to resolve these problems, some refunctionings are proposed for the tannery area. Owing to these proposals, it is aimed to integrate the tannery area that has lost its original function as an industrial heritage, to the city; to resolve the spatial problems; and to reconstruct the cultural identity of the city.

Keywords: Industrial heritage, refunctioning, urban memory, cultural identity

1.1 Literatür Özeti

Tez konusu kapsamında literatür taraması yapılarak daha önceki tez çalışmaları hakkında analizler yapılmıştır.

Tez çalışmasında ele alınan konuların araştırılması ve ortaya konulmasında uygulanan yöntem iki aşamada gerçekleşmiştir.

Çalışmanın birinci aşamasında, endüstri mirası kapsamında yurt içi ve yurt dışından yapı ve alan ölçeğinde örnek dönüşüm projeleri irdelenmiştir. Bu kapsamda konuyla ilgili; kitaplar, tezler, makaleler, dergiler, bildiriler, yazılı kaynaklar incelenmiştir ve internet kaynakları üzerinden araştırmalar yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci aşamasında, tezin çalışma alanı olan Safranbolu ve tabakhane bölgesiyle ilgili analiz, araştırma ve gözlemler yapılmıştır. Bu kapsamda öncelikle Safranbolu Belediyesi'nden Safranbolu İlçesi'nin üzerinde çalışılacak veri haritaları temin edilmiştir. Safranbolu ve tabakhanelerle ilgili yazılı ve görsel dokümanlar sağlanarak yerinde tespitler, gözlemler yapılmıştır ve bu çalışmalar fotoğraf ve çizimlerle desteklenmiştir. Tabakhane bölgesinde ikamet eden ve önceden burada deri imalatı yapan kişilerle görüşülerek değerlendirmeler yapılmıştır. Tabakhane bölgesindeki endüstri mirası yapılarına ilişkin envanter çalışması yapılmıştır ve bölgedeki tescilli yapıların tescil fişleri hazırlanarak belgeleme çalışması yapılmıştır. Tabakhane bölgesindeki yapıların mevcut durumları analiz edilerek eksiklikler belirlenmiş ve bölgeye ilişkin yeni işlev önerileri geliştirilmiştir. Çalışmanın son kısmında, çalışma kapsamında elde edilen veriler ışığında Safranbolu kentinin mekansal

sorunlarının çözümünü sağlamak amacıyla tabakhane bölgesinin yeniden işlevlendirilmesine yönelik olarak öneri senaryoları geliştirilmiştir.

1.2 Tezin Amacı

Dericilik, Safranbolu için özellikle 16. yy.'dan itibaren 20. yy. ortalarına kadar en önemli iş kollarından biri olmuştur. Bu süreçte, mekansal konumlanma açısından Safranbolu'daki iş kollarına bakıldığında eğimli bir arazi üzerinde iş zorluğu ve kirlilik derecesine göre kademelenme vardır ve bu nedenle en alt kademede deri imalatı yapılan tabakhaneler mevcuttur. Bu bağlamda, yazılı kaynaklara göre sayısı 84 adet olan deri imalathaneleri ve anıtsal nitelikteki deri fabrikası koku ve atık sorunu sebebiyle kentin en dış noktasında birbirlerine yakın şekilde dere kenarındaki alanda konumlandırılmışlardır. Bu konumlandırma nedeniyle kentteki kanyonların içerisinden gelen dereden tabakhanelerde deri işleme aşamasında gerekli suyun elde edilmesi ve bu işlemler sırasında atık suyun uzaklaştırılması sağlanmıştır. Ayrıca kent merkezine yakın ancak kentin dış noktasındaki bu bölgenin kente görüntü ve koku anlamında rahatsızlık vermemesi sağlanmıştır.

Tabakhane bölgesindeki yapılar işlev gereği geleneksel Safranbolu evleri tipolojisinden farklılık göstermektedirler. Çoğu iki katlı olan bu yapıların bazılarının üst katı derilerin asıldığı mekan olarak düzenlenmiş ve çatıkların arası boş bırakılarak, rüzgara karşı açık yarı açık mekanlar olarak düzenlenmişlerdir. Tüm bu mekansal özelliklere baktığımızda tabakhanelerin bulunduğu bölgenin bütününde ve tek yapı ölçeğinde sosyal ve fiziksel çevreye uyumu net bir şekilde görebilmekteyiz.

1950'li yıllara kadar Safranbolu'da dericilik mesleği faaliyeti sürdürülmüştür. Ancak sanayileşme ile birlikte dericilik sektöründe teknolojideki gelişmelere ayak uyduramama ve yine 1950'li yıllarda Karabük İli'nde açılan demir çelik fabrikasına dericilik sektöründen işçi göçünün yaşanması neticesinde Safranbolu'da dericilik faaliyetleri büyük ölçüde sona ermiştir. Bu süreçten sonra tabakhane bölgesindeki mekanlar hızla terk edilmeye başlanmış ve bu bölge kent için çöküntü bölgesi haline gelmiştir. Günümüzde de maalesef bu sürecin devam ettiği ve bölgenin niteliksiz bir şekilde gecekondulaştığı görülmektedir. Endüstri mirasına sahip bu yapıların bazıları bilinçsizce tadil edilerek konut olarak kullanılmakta, bazıları yıkılmış, birçoğu da

yıkılmaya terk edilmiş durumda kullanılmamaktadırlar. Adeta unutulmuş olan bu bölgede sahip olunan kültürel birikim yeterince tanınmamakta ve mekansal potansiyel yeterince değerlendirilmemektedir. Bu bağlamda büyük ölçüde işlevsiz kalmış bu bölgeyi tekrar kente kazandırmak için konuya kent ölçeğinden bakmak gerekmektedir.

Bu çalışmada, Safranbolu için tarihi süreçte önemi büyük olan tabakhane bölgesinin geçmişten günümüze sahip olduğu özellikler anlatılacak ve mevcut mekansal potansiyeli ortaya konularak, bölge ile ilgili özellikler tespit edilecektir. Safranbolu kentinin mekansal anlamda sorunları belirlenerek tabakhane bölgesinin bu noktada hangi konulara çözüm olabileceği yöntemleriyle birlikte tartışılacaktır.

1.3 Hipotez

Tabakhane bölgesindeki yapıların mekansal potansiyeli, kent merkezine olan yakınlığı ve bölgenin içerisinden geçen derenin varlığı gibi faktörler düşünüldüğünde Safranbolu'nun gereksinim duyduğu mekanların oluşturulması noktasında tabakhane bölgesinin kentin sorunlarına çözüm olabileceği öngörülmektedir. Bu bağlamda, tabakhane bölgesinin endüstri mirası kapsamında yeniden işlevlendirilmesi ile kentin fiziki, sosyo-kültürel, ekonomik, turizm noktalarında gelişimine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu sayede tabakhane bölgesinin ulusal, uluslar arası ve yerel ölçekte odak noktası haline getirilmesi ve bunun yanında çöküntü noktası haline gelmiş bu bölgenin tekrar kente kazanımının ve kentle bütünleşmesinin sağlanması gerçekleştirilecektir.

ENDÜSTRİ ALANLARININ ve YAPILARININ YENİDEN İŞLEVLENDİRİLMESİ

"Kentsel dönüşüm, kentsel sorunlara çözüm üretmek amacıyla, değişime uğrayan bir bölgenin ekonomik, fiziksel, sosyal ve çevresel koşullarına kalıcı bir çözüm sağlamaya çalışan kapsamlı bir vizyon ve eylem olarak ifade edilmektedir. Kentsel dönüşümün en temel hedefleri; fiziksel çöküşü durdurmak ve tarihi dokunun sürdürülebilirliğini sağlamak, ekonomik yaşamı canlandırmak, mimarlık ve kentsel yaşam kalitesini arttırmak, kültüre dayalı dinamikleri harekete geçirmek ve dönüşüm sürecine her ölçekte ilgili aktörlerin katılımını sağlamaktır" [1].

"Kentsel dönüşüm uygulamaları ilk olarak, 19. yüzyılda Avrupa'da yaşanan kentsel büyüme hareketleri sonucunda, bazı bölgelerin yıkılıp-yeniden yapılması (kentsel yenileme) şeklinde ortaya çıkmıştır"[1].

Dünyadaki kentsel dönüşüm tarihine bakıldığında; 1910'lu yıllarda tek merkezli kent planlaması, 1920'li yıllarda tarihi miras endişesinden uzak yenileme uygulamaları, 1930'lu yıllarda ise koruma ve işlevsel bölgeleme uygulamaları ön planda olmuştur. 1940 ve 1960 yılları arasında kentsel gelişim neticesinde endüstri alanlarının kent içinden merkez dışına taşınması sonucunda bu alanlarla ilgili rehabilitasyon çalışmaları ve sosyal konut konuları önem kazanmıştır. 1960'lı yıllarda çöküntü bölgelerinin yıkılıp yeniden yapılması, 1970'li yıllarda ise kentsel alanların turizm faktörü düşünülerek iyileştirilmesi ön plana çıkmıştır. 1980 ve sonrası sürece bakıldığında, endüstri sonrasında kentler yeniden yapılanma sürecinde gelişmiştir ve kentlerin şimdiki ve gelecekteki durumlarının tanımlanması, yaşam koşullarının geliştirilmesi ve kentsel sorunların çözümüne ilişkin yöntemler belirlenmiştir. 1980'li

yıllarda endüstriyel alanların, 1990'lı yıllarda tarihi ve kültürel nitelikli alanların geliştirilmesi konuları önem kazanmıştır. Daha sonraki süreçte ise, kentsel dönüşümün amacı kamu yararından çok ticarileşme ve kar amacına kaymıştır [1].

Türkiye'de kentsel dönüşüm tarihine bakıldığında, 1923-1950 yılları arasındaki süreçte, merkezi yönetim ağırlıklı anlayış ile kent içi alanlarda yapılan kamulaştırma, arazi kullanımında değişikliklerin yapılmasını ve yıkıp yeniden yapma gibi imar hareketlerini beraberinde getirmiştir. 1950-1965 yılları arasında endüstriyel gelişimin yanında tarihi mirası dikkate almayan kentsel yenileme hareketleri gündeme gelmiştir. Sanayileşme neticesinde yaşanan göç ile birlikte kentsel doku içerisinde apartmanlaşma hareketleri başlamıştır. 1965-1980 yılları arasındaki süreçte, kent içi tarihi alanların korunması, sosyal odaklı kentsel uygulamalar ve merkez etrafında gecekonduların büyümesi görülmüştür. 1980-1990 yılları arasında büyük kentlerde imar hareketleri başlamış, kent içi tarihi alanların korunması ve yeniden kullanımı konuları önem kazanmıştır. 1990'lı yıllardan günümüze kadarki süreçte ise, sosyo-ekonomik rehabilitasyon ve turizm odaklı yeniden canlandırma faaliyetleri görülmektedir. Gecekonduların nitelik kazandırılarak konut odaklı uygulamalar önem kazanmıştır [1].

20. yy. ortalarından itibaren teknolojiye yaşanan gelişmeler ile sanayide üretim teknikleri değişmiş, uzak doğudan elde edilen daha ucuz ham maddenin çekici hale gelmesi, seri üretimin başlaması, işçilerin sosyal haklarının gelişmesi ile işçi bulma zorluğunun yaşanması gibi nedenlerle bu gelişim sürecine ayak uyduramayan sanayi yapıları hızla işlevlerini kaybetmeye başlamışlardır. Bu süreçte, endüstri alanındaki yenileşme ile erken sanayileşme dönemine ait yapı ve mekanik donanım değerini kaybedip terk edilmeye başlamış, bakımsızlıktan ve işlevsizlikten tahrip sorunu ile karşı karşıya kalmıştır. Bu noktada endişe verici bu durumu engellemek amacıyla endüstri arkeolojisi kavramı ortaya çıkmıştır. Endüstri arkeolojisi alan, yapı ve makine ölçeğinde endüstri ile ilgili tüm verilerin incelenmesi, belgelenmesi, korunması amacıyla yapılan çalışmalar bütünü olarak nitelendirilebilir [2].

“Endüstriyel miras; tarihi, teknolojik, sosyal, mimari ve bilimsel değere sahip endüstriyel kalıntılardan oluşur. Bu kalıntılar yapıları ve makinelerini, atölyeleri, imalathane ve fabrikaları, maden ocaklarını, işleme ve arıtma komplekslerini, depo ve

ambarları, enerji üretim, nakil ve kullanım alanlarını, taşıma ve tüm altyapılarını, lojman, dini ibadethane veya eğitim gibi endüstriyle bağımlı sosyal eylemler için kullanılan alanları içerir” [2].

Kentlerin sınırlarının zamanla genişlemesiyle işlevini kaybetmiş olan endüstri alanları giderek kentin genişleme alanlarının içerisinde kalmıştır. Bu bağlamda kullanım dışı kalan bu alanların kentin ihtiyaçları doğrultusunda yeniden işlevlendirilmesi konusu önem kazanmaktadır. Endüstri mirasına sahip olan bu yapı ve alanların tekrar kullanımlarının gerçekleştirilmesi kültürel ve tarihi özelliklerin korunup kente yeniden kazandırılması, kentin mekansal sorunlarına çözüm bulunması ve yapı maliyetlerinde ekonomik anlamda kar elde edilmesi gibi kazançlar sağlamaktadır. Bu nedenle endüstriyel alanların doğru kararlarla yeniden işlevlendirilmelerinin ekonomik, çevresel ve sosyal gelişim açısından önemli etkileri vardır [2].

“İşlevini kaybederek kullanılmaz hale gelen yapıların korunabilmesi, uygun koruma prensiplerinin uygulanarak yapıların yeni bir işlevle değerlendirilmesiyle sağlanabilir. Korumanın kültürel işlevinden hareketle yapının kimliğine ve orijinal fonksiyonuna ait izler, donanımlar, veriler, detaylar korunmalı ve yapıyla bütünleşen eski işlev ile yapı için önerilen yeni işlev yapının kimliğini vurgulamalıdır. Bu bağlamda yapıların fiziki ve çevresel faktörleri doğrultusunda dönüşüm potansiyelleri tespit edilerek sürekliliğin sağlanabileceği işlevler önerilmelidir” [2].

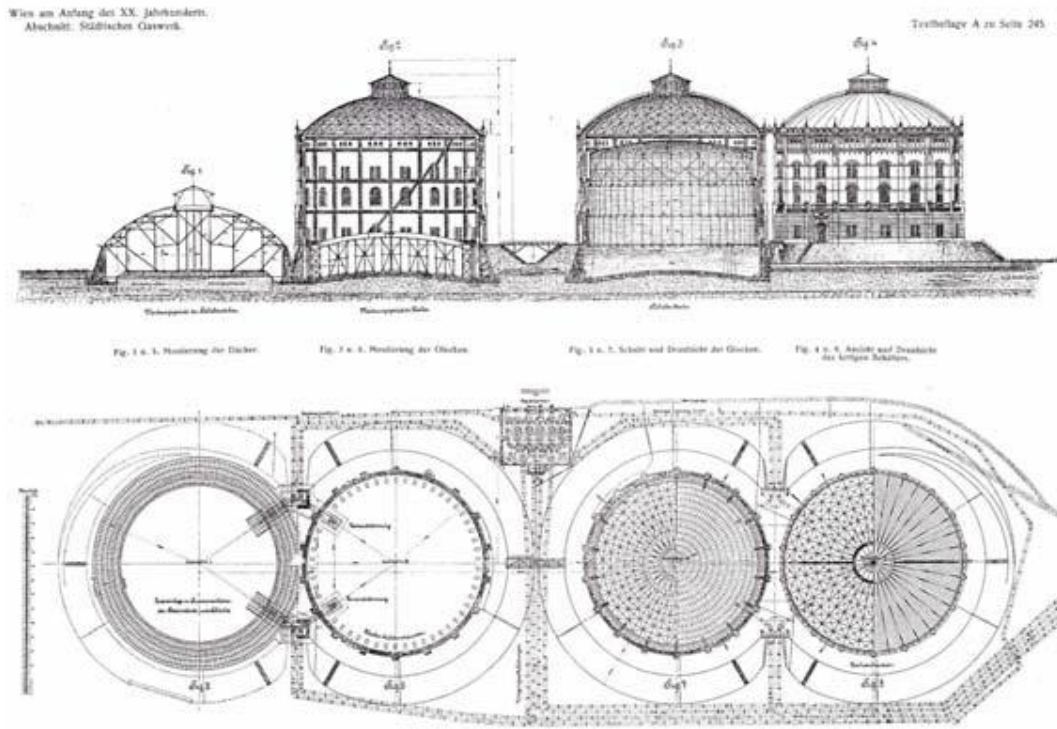
Araştırma kapsamında bu bölümde, yurt içi ve yurt dışından işlevini kaybetmiş endüstri alanlarının ve yapılarının örnek dönüşüm projeleri incelenmiştir. Bu sayede Safranbolu İlçesi’ndeki tabakhane endüstri bölgesiyle ilgili yapılacak yeniden işlevlendirme önerilerinin oluşturulmasına yönelik yöntem belirlenmeye çalışılmıştır.

2.1 Yurt Dışı Örnek Yapılar

Viyana Gazhaneleri: Viyana’nın gaz ihtiyacını karşılayan ve bölgenin simgesi olan gazhaneler 1896-1899 yıllarında yapılmışlardır. 1981 yılından itibaren yapıların sahip olduğu tarihi ve kültürel önemleri nedeniyle yapılar koruma altına alınmıştır. 1985-1986 yılında gazhaneler kapanmıştır. Gazhanelerin iç mekanları oldukça geniştir ve kubbe şeklindeki üst örtüden yapıya ışık sağlanmaktadır [2,3].

Dönüşüm projesi kapsamında, ilk başta konut alanı olarak tercih edilmeyen alana ilgiyi çekmek için öncelikle alanda metro sistemi kurulup ulaşım sorunu çözülmüştür. Daha sonraki süreçte bölgeye konutun yanında sosyal-kültürel ve ekonomik alanlarda işlevler eklenerek bölge yeniden kente kazandırılmıştır. Bu bağlamda, insanların ilgisini buraya çekmek hedeflenmiştir. Farklı gazhane yapılarının her biri farklı bir mimari grup tarafından tasarlanmıştır; ancak ulaşım ve gazhanelerin birbirleriyle olan ilişkileri konusunda ortak fikir sağlanmıştır [2,3].

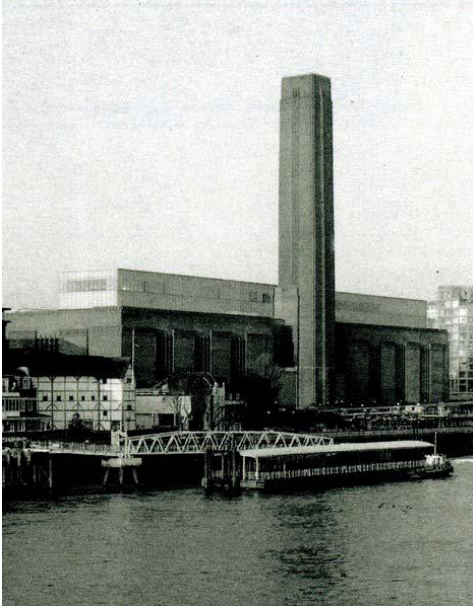
Şekil 2. 1 Gazhane yapılarına ait rölöve çizimleri [4]

Yeniden işlevlendirmede, gazhane yapılarının dış kabuğu aynen korunmuş; ancak iç kısmında farklı işlevler planlanmıştır. Gazhane A'da yapının içerisinde konut, otopark, mağaza ve ofis birimleri konumlandırılmıştır. Gazhane B'de konut, öğrenci evleri, otopark, mağaza ve gösteri salonu planlanmıştır ve yapıya ek olarak konut bloğu oluşturulmuştur. Gazhane C ve D'de konut alanı, büro, mağaza, otopark alanı planlanmıştır. Aynı zamanda bu alanın yanında gazhanelere bağlantısı olan, sosyal mekanları içeren kompleks tasarlanmıştır [2,3].

Şekil 2. 2 Gazhane yapılarının dönüşüm öncesi ve sonrası görünümüleri [4]

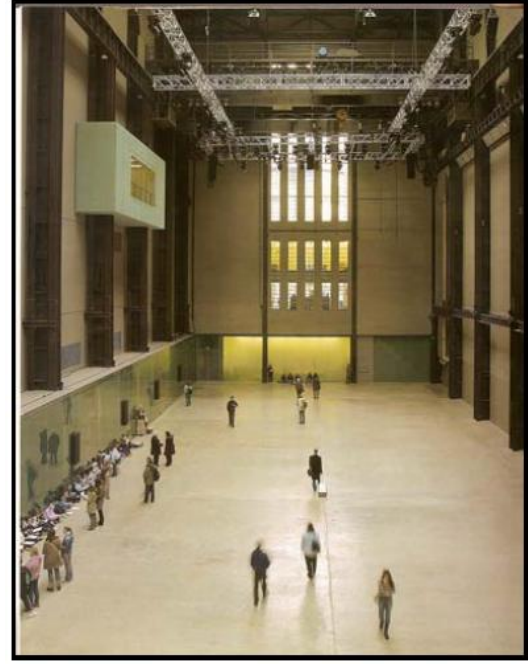
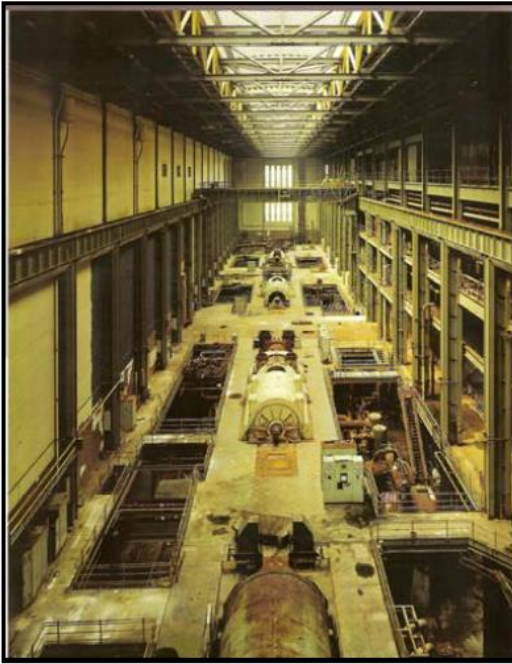
Tate Modern Sanatlar Müzesi: İngiltere'nin Southwork İlçesi Bankside Bölgesi'nde 1947 ve 1963 yıllarında aşamalı olarak inşa edilen Bankside Elektrik Santrali, mimar Giles Gilbert Scott tarafından tasarlanmıştır. Elektrik üretiminde farklı yöntemlerin uygulanmaya başlanması ve üretimde maliyetlerin artması neticesinde 1981 yılında yapı faaliyetine son verilmiştir. Yapıda çelik konstrüksiyon ve tuğla malzeme kullanılmıştır [2,3,5].

Şekil 2. 3 Müze yapısının dönüşüm öncesi ve sonrası görünümü [2,3,5]

Tate Galerisi'nin sergi mekanı olarak yetersiz kalması neticesinde kompleks, 2000 yılında mimar Herzog ve Pierre de Meuron tarafından restore edilip modern sanat galerisi olarak yeniden işlevlendirilmiştir. Dönüşüm projesinde yapının endüstriyel ana

karakteri korunmuştur. Ayrıca Thames Nehri kıyısında bulunan komplekse kenti bağlayan bir de yaya köprüsü oluşturulmuştur. Yapının nehre bakan kısmında bulunan 99 m yüksekliğindeki kule seyir kulesine çevrilmiştir. Yapının özgün halinde içerisinde enerji üreten dev alternatörlerin olduğu 155 m uzunluğa, 23 m genişliğe ve 35 m yüksekliğe sahip tribün salonu, diğer mekanlara girişi sağlayan ve büyük ölçekteki nesnelerin sergilendiği sergi salonuna dönüştürülmüştür. Yapının Batı ucunda ana girişteki rampa tribün salonuna çıkmaktadır. Yapının içinde inşa edilen 7 katlı çelik yapıda atölyeler, seminer odaları, oditoryum, galeriler, sergi mekanları, kafe, eğlence, üye odaları gibi mekanlar bulunmaktadır. Yapının Doğu tarafındaki kanatta ise Tate Modern'e ait bürolar yer almaktadır. Tate Modern Sanat Galerisi'nin ziyaretçileri buraya çeken anıtsal bir niteliğinin olduğu, kamusal alan olarak algılanıp burada farklı kültürden insanların sanatla tanıştıkları, deneyimleyebildikleri görülmektedir. Tate Modern ile birlikte yapının bulunduğu bölgenin gelişimi hızlanmış, çevrede oteller ve kültürel mekanlar artmıştır [2,3,5].

Şekil 2. 4 Müze yapısının dönüşüm öncesi ve sonrası iç mekanı [6]

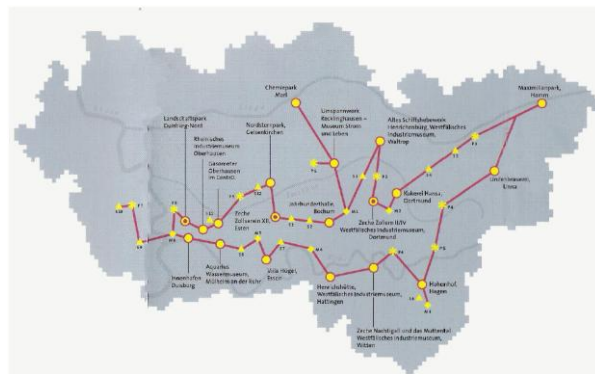
Ruhr Bölgesi Endüstri Alanlarının Dönüşümü: Zengin maden yataklarına sahip bölge, konumu itibariyle ticaret ve endüstride Avrupa'da önemli bir merkez konumunda olmuştur. 18. yy.'da sanayi devrimi sonrasında özellikle bölgede kömür, madencilik ve çelik üretimi alanlarında hızlı gelişme yaşanmıştır. 20. yy. başlarına kadar gelişme

gösteren bölge 1923 yılında Fransızların işgalinden olumsuz olarak etkilenmiştir. 20. yy. ortalarından itibaren bölgedeki maden yataklarında azalma meydana gelmiş ve ağır endüstriyel üretim zamanla durma noktasına gelmiştir. Bu noktada güncel teknolojilerin kullanıldığı yeni sektörlerin yapılanmaları da hızlanmıştır. Bu gelişim sürecinden sonra ise, Ruhr Bölgesindeki endüstri yapılarındaki işlev değişikliği ve üretimin farklı bölgelere kaydırılma süreciyle birlikte kent merkezinde boş, kullanılmayan alanlar güvenlik ve sağlık sorununun oluşmasına neden olmuştur [7].

1990'lı yıllardan itibaren bölgedeki alanlara yönelik çeşitli tasarımlar geliştirilmiş ve proje yarışmaları açılmıştır. Bölgenin sorunlarının çözümüyle birlikte endüstriyel alanlara verilecek yeni işlevler için bu yapıların geçmişlerindeki bilgi ve belgelerden hareket edilmesi gerekliliği ortaya konmuştur. Bölge aynı zamanda doğal güzelliklere sahiptir ve bu anlamda turistik çekiciliğin artırılması da hedeflenmiştir. Bu bağlamda bölge genelinde çok sayıda rekreatif alan düzenlemesini içeren Emscherpark projesi hazırlanmıştır. 1994 yılında hazırlanan projeye ek olarak 2. etap çalışmalarına geçilmiş ve endüstriyel peyzajın gelişmesi, Emsher Nehri'nin temizlenmesi, yeni ticaret ve eğitim yapılarının yapılması, konut yatırımlarının yapılması, metruk endüstriyel alanların yeniden kullanılmak üzere düzenlenmesi konuları önem kazanmıştır [7].

Alanda kullanılmayan endüstri yapıları yeniden işlevlendirilerek ihtiyaç duyulan mekanlar oluşturulmuştur. Alanda teknolojik yapılanmalar ve sosyal alanlar oluşturularak mekansal kalitenin artması hedeflenmiştir. Birbirinden farklı gezi rotaları oluşturularak dönüşüm çalışmalarının tümü gezilebilmektedir. 13 liman bölgesi ve iç kısımlardaki dönüştürülen fabrika yapıları, 14 seyir noktası halen aktif olarak bölgelerle birlikte gezilebilmektedir [7].

Şekil 2. 5 Ruhr Bölgesi Endüstri alanları gezi rotası [7]

Zeche Zollverein Dönüşüm Projesi: Kömür işlenen endüstriyel alan, 1847 yılında üretime başlamış ve 1986 yılında faaliyetini durdurmuştur. Bu süreçten sonra alan işlevini yitirmiştir. Günümüzde kompleks kültürel amaçlı kullanıma açılmıştır. Alan içerisinde fabrika yapısının dışında yeni ek yapılarda yapılmış ve bu yapılara eğitim işlevi yüklenmiştir. Alandaki yapılar 2001 yılında UNESCO Dünya Kültür Mirası listesine alınmıştır. Alan, Kuzey Ren-Vestfalya Tasarım Merkezi ve bu merkezin dağıttığı tasarım ödülüyle anılmaktadır. Müze niteliğinde olan fabrikanın dışında kalan alanda eğitim, sergi, ofis, restaurant ve kültür merkezleri tarihi ortamda rekreatif kullanımla buluşarak hem yerli hem de yabancı kullanıcılar için ilgi çekici hale gelmiştir [7].

Şekil 2. 6 Fabrika gezi rotası [7]

Bochum'da Jahrhunderthalle Çelik Fabrikası: Çelik fabrikalarının yoğunlukta olduğu Bochum'da 20. yy. sonunda fabrikalar işlevini yitirmiş ve boş kalan yapılar Ruhr Bölgesi kentsel dönüşüm çerçevesinde kentsel kullanıma açılmıştır. 1842 yılında kurulan Jahrhunderthalle Çelik Fabrikası sonraki süreçte gaz ve elektrik santrali olarak ta kullanılmıştır. 1993 yılında yapı temizlenmiş, yenilenmiş ve ek yapılarla birlikte yeniden işlevlendirilmiştir. Merkezi konumundan dolayı yapıya kültürel ve rekreatif işlevler verilmiştir. Günümüzde alan müzik, tiyatro organizasyonlarında ve festivallerde kullanılmaktadır [7].

Şekil 2. 7 Kültürel amaçlı kullanılan iç mekanlar [7]

Zeche Hannover: Zeche Hannover yapısı ilk olarak kömür madeni olarak tasarlanmıştır. İşlevini yitirdikten sonra yapıya günümüzde kültürel işlevler verilmiştir ve alanda rekreatif alanlar oluşturulmuştur [7].

Deutsher Bergbau Museum, fabrika yapısıyken maden müzesine dönüştürülmüştür ve Ruhr Bölgesi için önemli olan madenlerin geçmişini, gelişimini ortaya koymaktadır [7].

Henrichshütte Hattingen Dönüşüm Projesi: 1854 yılında kurulan çelik fabrikası kompleksi 1989 yılında işlevini yitirerek endüstri müzesine dönüştürülmüştür. Müzede oluşturulan gezi güzergahları ziyaretçilerin fabrikanın geçmişine ait önemli öğeleri görebilecekleri nitelikte tasarlanmıştır[7].

Oberhausen Gazometresi: Kentin simgelerinden olan yapı işlevini yitirdikten sonra özellikle sanatsal projelerin gerçekleştiği mekana dönüştürülmüştür. Gazometrenin yanındaki fabrika yapısı centrO alışveriş merkezine dönüştürülmüştür ve bu iki yapı birbirini tamamlar niteliktedir. Alışveriş merkezine gelenler yakındaki gazometrenin sergi mekanlarını da gezebilmektedirler [7].

Magna Bilim Müzesi: Templeborough Çelik Fabrikası 1917 yılında İngiltere Rotherham'da kurulmuştur. 1990'lı yılların başında çelik üretimindeki maliyetin artması ve teknolojik değişimler neticesinde fabrika kapatılmıştır. Fabrika Wilkinson Eyre

mimarlık ofisi tarafından bilim müzesi olarak işlevlendirilmiştir. 350 m uzunluğunda ve 7 katlı olan yapıda sergileme alanları çelik üretiminin temel öğeleri olan ateş, toprak, hava ve su pavyonlarına bölünmüştür. Bu sayede ziyaretçilere çeliğin üretim aşamaları gösterilmek amaçlanmıştır. Yapı içindeki mevcut teçizatlar da korunarak sergilenmektedir [3].

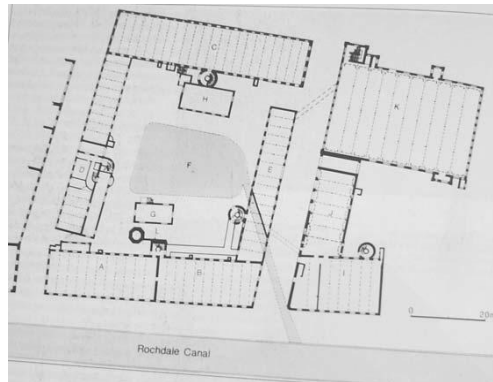

Şekil 2. 8 Müzenin genel görünümü [3]

Şekil 2. 9 Müzenin sergi amaçlı kullanılan iç mekan görünümü [3]

Murray's Mill: Manchester kent merkezinin Kuzeyinde bulunan dörtgen bir alanda 19. yy.'dan başlayan süreçte inşa edilen fabrika yapıları, depo yapıları, makine daireleri ve bu kompleksin altından geçen tüneller ile Rochdale Kanalı'ndan çeşitli sanayi ürünlerini taşıyan küçük gemilerin avluya alınmasını sağlayan kanal havuzu bulunmaktadır. Bu alandaki yapılar özellikle pamuk endüstrisinde önem kazanmışlardır. Kentin sahip olduğu ulaşım imkanı ve kent merkezine yakınlığı sebebiyle bölgede fabrikalar zamanla artmıştır. Semt burada çalışan işçilere yönelik konut, ticaret yapıları gibi birçok yapıya sahiptir. 1989 yılında bu alan koruma altına alınmıştır. 1950'li yıllarda geleneksel tekstil üretiminin yok olmasıyla alan ekonomik anlamda gerilemiştir ve bu süreçten sonra göç veren alanda sanayi yapıları terk edilmiş ve işlevsiz kalmıştır [8].

Şekil 2. 10 Komplekse ait plan çizimleri [8]

Şekil 2. 11 Dönüşüm öncesi yapıların genel görünümü [8]

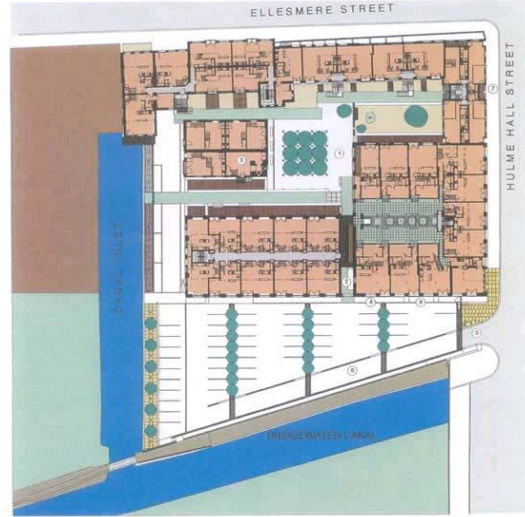
1990'lu yıllarda alandaki tescilli yapıların hava koşullarından olumsuz etkilenmesini önlemek amacıyla çatı kaplamaları, pencere kasaları gibi yapı elamanları yeniden ele alınmıştır. Daha sonraki süreçte bölgeye uygulanan dönüşüm projesinde konut, alışveriş, ticaret işlevini barındıran karmaşık kullanımın gece de devam etmesi sağlanarak canlı bir kentsel mekan oluşturmak istenmiştir. Canlandırılmak istenen bölgedeki yapıların en önemlilerinden biri de sahip olduğu mimari özellikleri ve tarihi değeriyle Murray Mills yapı grubudur. 2004 yılında tasarımı yapılan dönüşüm projesinde karmaşık kullanım mantığında ofis ve konut mekanları tasarlanmıştır. Caddeye bakan taraftaki yapı tekstil ve moda yapısı olarak işlevlendirilmiştir. Doğu taraftaki boş alanda otel yapısı tasarlanmıştır. Yapı adasının ortasındaki havuz onarılarak eskiden olduğu gibi tekrar kanalla bağlantısının kurulması amaçlanmıştır. Yapıların strüktürüne uygun mekansal bölünmelerle farklı büyüklükte istenilen mekanlar oluşturulmuştur. Tasarımda eski yeni farkı vurgulanmaya çalışılmış; mümkün olduğunca eskiye ait malzemeler açıkta bırakılmış; okunur kılınmak istenmiş ve yeni eklenen sirkülasyon gibi mekanlar şeffaf ve çelik malzemedan tasarlanmıştır [8].

Britania Mill: Manchester kentinin en eski semtinde bulunan Britania Mill yapı grubunda bulunan altı adet 19. yy. tekstil fabrikasının dönüşüm projesi 2000 yılında tamamlanmıştır. Bu projede loft daireleri, yapılar arasında ortak kullanıma açık avlular ve her daire için otopark alanı oluşturulmuştur. Semtin koruma altında olmasından dolayı proje kapsamında mevcut yapıların korunmasına önem gösterilmiş ve bu yapılar onarılmıştır. Kanal boyundaki niteliksiz tek katlı yapılar ise yıkılmıştır [8].

Şekil 2. 12 Yapının dönüşüm öncesi genel görünümü [8]

Şekil 2. 13 Yapının dönüşüm sonrası alt kat planı [8]

Yapılar buldukları konum itibariyle yoğun gürültü altında olduklarından yapıların pencerelerinde çift çam kullanılmış ve pencereyi açmadan temiz hava sağlayan yapay havalandırma sistemi kullanılmıştır. Yapılarda malzeme, tavan yüksekliği ve pencere açıklığı gibi mimari özellikler korunmuştur. Bu proje ve daha sonrasında bölgede uygulanan diğer projeler ile nitelikli konut, eğlence ve ofis mekanları oluşturulmuştur ve bölge fiziksel olarak iyileştirilmiştir [8].

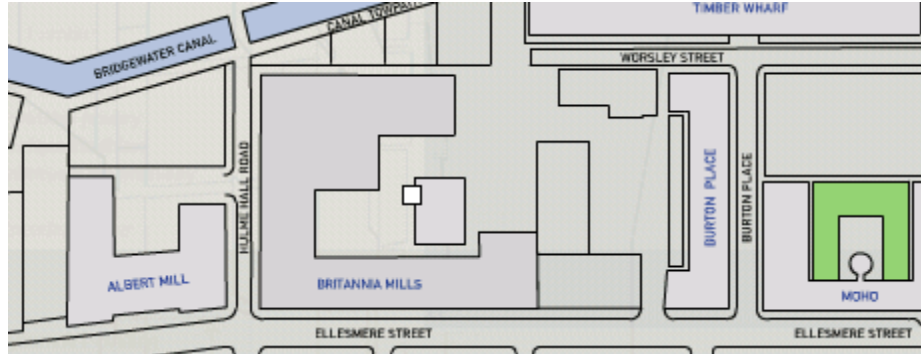
Şekil 2. 14 Yapının dönüşüm sonrası genel görünümü [8]

Şekil 2. 15 Yapının dönüşüm sonrası iç mekan görünümü [8]

Albert Mill: 19. yy. fabrika yapısı olan Albert Mill yapısı 2. dereceden tescillenerek koruma altına alınmıştır. Dönüşüm projesi kapsamında fabrika yapısında konut ve ticari mekanlar oluşturulmuştur. Oluşturulan konut mekanlarının en büyük özelliği, sadece duvar, pencere ve dış kapıdan oluşan boş üniteler olmasıdır. Bu sayede esnek

kullanıma elverişli mekanları kullanıcılar mekan oluşturma ve malzeme açısından kendi istekleri doğrultusunda değerlendirebilmektedirler. Bu mekanlarda gerekli teknik donanımlar da sağlanmıştır. Ayrıca yapının arkasında küçük bir bahçe ve otopark alanı da oluşturulmuştur [8].

Şekil 2. 16 Yapının vaziyet planı [8]

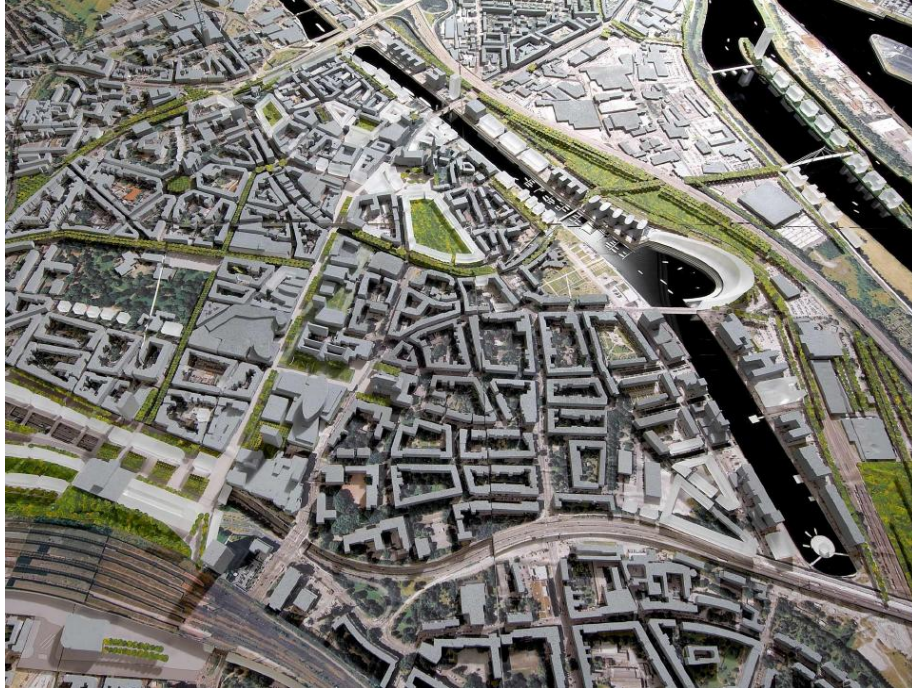

Şekil 2. 17 Yapının dönüşüm öncesi iç mekan görünümü [8]

Şekil 2. 18 Yapının dönüşüm sonrası genel görünümü [8]

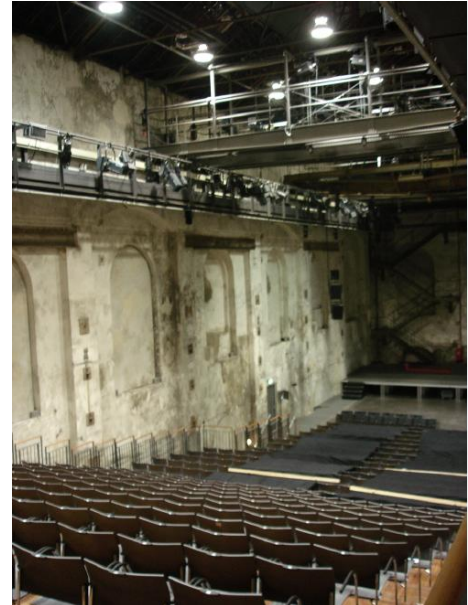
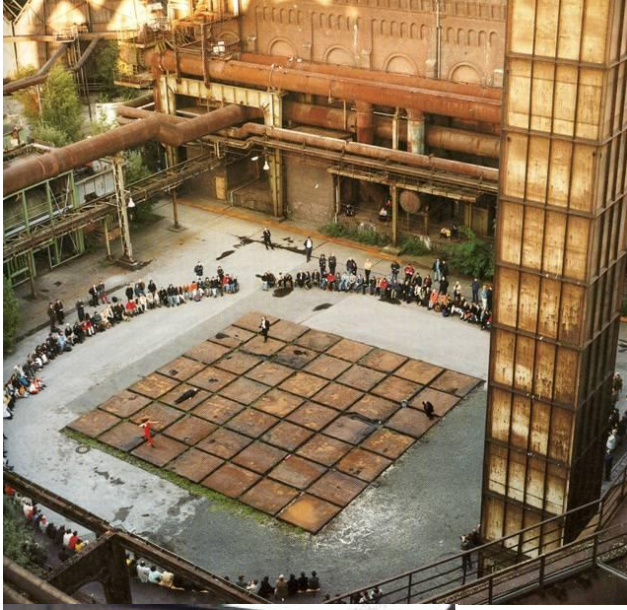
Duisburg İç Liman Bölgesi, Alman Deniz Taşıtları Müzesi, Peyzaj Parkı: Geçmişte önemli bir ticaret merkezi olan bölge endüstri devrimiyle birlikte hızla gelişmiş ve konum itibarıyla sürekli işgal ve saldırıya uğramıştır. Savaş sonrasında yenilenen endüstriyel yapılanmayla bölge tekrar gelişmeye, göç almaya başlamış ve eskiden olduğu gibi ticaret merkezi haline gelmiştir. 20. yy. sonundaki endüstriyel üretimdeki yöntem değişimleri ve önceki dönemin yıkıcı izleri bölgeden dışarıya göçü hızlandırmış ve istekleri karşılanmayan genç nüfusta başka yerleri tercih etmeye başlamıştır. Terkedilmiş olan yapılar bölgeyi sağlıksızlaştırmışlardır. Bunun neticesinde işlevini yitirmiş olan liman bölgesi için kentsel dönüşüm çabaları başlamıştır ve hem alanla ilgili hem de tekil olarak proje yarışmaları açılmıştır [7].

Şekil 2. 19 Alanın dönüşüm sonrası genel görünümü [7]

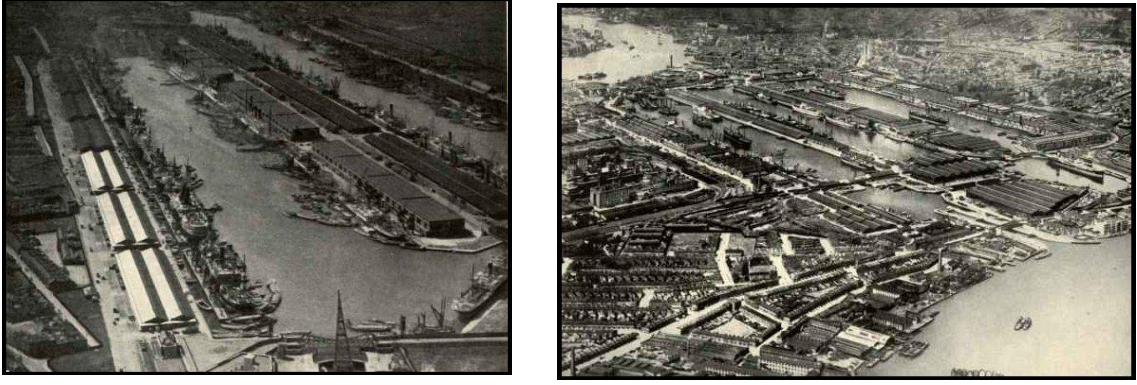
Ana akslardaki yapılara ofis, arka taraflarına rekreasyon ve bu alanlara komşu yerlerde sosyal niteliği kuvvetli konutlara yer verilmiştir. Bu sayede genç ve yaşlı nüfus arasında bütünleşme sağlanmıştır. Kıyı boyunca oluşturulan gezi güzergahları ile alanın sosyal yaşama katkısı sağlanmıştır. Kent merkezine komşu atıl durumdaki fabrikalara yeni işlevler verilmiştir. Bu çerçevede kent içindeki belediye yapısı bölgenin simgesi haline gelmiştir ve kanal taşımacılığındaki vasıtaların sergilendiği ve bölgenin tarihinin anlatıldığı Deniz Taşıtlar Müzesi'ne çevrilmiştir. Duisburg Kuzey Peyzaj Parkı projesinde alanda geniş bir rekreasyon oluşturulmuştur. 1985 yılına kadar hizmete devam eden demir çelik fabrikası ve bu yapının ek yapıları yeniden işlevlendirilerek kültürel ve sosyal amaçlı alanlara dönüştürülmüşlerdir. Geniş bir alana sahip projede küçük alt birimler oluşturulmuştur ve bunların arasında gezi güzergahları tasarlanmıştır. Bu sayede demir çelik fabrikasının önceden nasıl kullanıldığı ve çeliğin üretim aşamaları gibi özellikler görülebilmektedir. Bunun dışında diğer mekanlarında geçmişine dair bilgiler güzergahlarda sunulmakta ve alan bir bütün olarak rekreatif amaçlı kullanılmaktadır. Ruhr Bölgesindeki Landschaftspark projesi ziyaretçilerin farklı etkinlikleri birlikte yapabildikleri bir dönüşüm projesidir. Komplekste endüstriyel arkeoloji sergilenmekte ve kültürel amaçlı hizmet verilmektedir [7].

Şekil 2. 20 Dönüşüm sonrası alanda oluşturulan sosyal ve kültürel mekanlar [2,7]

Londra Docklands Bölgesi: Eski liman alanı olan Londra Dockland Bölgesi'nde, dönüşüm projesinde altyapı, konut, ofis, hafif sanayi, spor ve ortak kullanım alanları oluşturulmuştur. 1970'li yıllarda sanayi devrimiyle birlikte gelişen bölgenin imalathane, depo, tersane, tamirhane olarak işlevi vardır. Büyük gemilerin kullanılmaya başlanması, denize daha yakın alanlarda modern tesislerin kurulması ve rekabet ortamında geride kalınması sebebiyle bölgenin kullanımı son bulmuştur. Bu süreçten sonra bölgedeki iş yerleri kapanmıştır ve bölge çöküntü alanı haline gelmiştir. Bununla birlikte oluşan yüksek işsizlikle birlikte bölgede sosyal çöküntü de oluşmuştur [2].

Şekil 2. 21 Alanın genel görünümü [9]

1981 yılında Docklands Geliştirme Kurumu kurulmuştur ve bölgenin kalkınmasını sağlamak amacıyla proje hazırlanmıştır. Bu projenin temel ilkeleri; ulaşım sorununu çözmek ve yeniden düzenlemek, yatırım yapılarak bölgesel gelişme ve kalkınmayı sağlamak, yeni kentsel mekanlar oluşturmaktır. Bu kapsamda, ilk olarak bölgedeki korunmaya değer 116 tarihi yapı tescillenmiştir ve bu sayede tarihi karakterin korunması anlamında bu yapılara müdahale edilmemiştir. Daha fazla alan kazanmak için dok alanlarının ve nehrin kapatılması durdurulmuştur ve bölgesel karakteri yansıtan bu yerlerin gelişim alanıyla birlikte düşünülmesi sağlanmıştır. Bölge içinde raylı toplu taşıma sistemi kurulmuş; kısa mesafeli uçuşlar için hava alanı inşa edilmiş; anayolun otobanla bağlantısı kurulmuş ve Thames Nehri'nin ulaşım aksı olarak kullanılması planlanmıştır. Önceden kalan hafif sanayi yapıları yeniden hizmete sokularak bölgedeki işsizliğe ve ekonomiye kaynak oluşturulmuştur. Bölgede toplumsal gelişmeyi sağlamak için yeni okullar yapılmıştır ve konut, okul için gerekli sosyal, sağlık, rekreasyon mekanları oluşturulmuştur. Gelişim alanında özellikle su faktörü de değerlendirilmeye çalışılmıştır. Doğal çevreye katkı sağlamak, çevresel kirliliği önlemek amacıyla ekipler oluşturulmuştur ve bölge ağaçlandırılmıştır. Kamu ve özel sektör yatırımlarıyla bölgede yaşam kalitesinin yükseltilmesi hedeflenmiştir [2,9,10].

Orsay Tren Garı: 1900 yılında yapılan tren istasyonu 1986 yılında müzeye dönüştürülmüştür. Çeşitli dönemlere ait eserlerin sergilendiği yapıda etkileyici giriş holü ve dış kabuk korunmuştur; ancak mekan eski kimliğinden büyük ölçüde koparılmıştır. Müzede sergileme alanları dışında eğlence, restaurant, oditoryum gibi diğer işlevler de bulunmaktadır. Dönüşüm projesinde, tek mekan ve bu mekana hizmet veren diğer alt mekanlara sahip, bölüntüsü az olan gar yapısında özellikle giriş katında

işlev gereği bölücü duvarların sık kullanılması mekansal bütünlüğün algılanmasını zorlaştırmıştır. Yapının zemin katında strüktürel etkinin az olması sebebiyle bölüntüler yapılarak çeşitli büyüklükte mekanlar oluşturulurken üst katlarda taşıyıcı sistemin akslarına uygun bölünmeler yapılmıştır[4].

Şekil 2. 22 Yapının genel görünümü [4]

Şekil 2. 23 Yapının dönüşüm öncesi ve sonrası iç mekan görünümü [4]

2.2 Yurt İçi Örnek Yapılar

Silahtarğa Elektrik Santrali: Türkiye'nin ilk termik santrali olan Silahtarğa Elektrik Santrali İstanbul'un Eyüp İlçesi Silahtarğa Senti'nde, Kağıthane ve Alibeyköy dereleri ağzında 118.000 m²'lik bir alanda kurulmuştur. İstanbul'da yeterli su kaynağı bulunmadığından termik santrali kurulmasına karar verilmiş ve fabrikaya kaynak olarak su yoluyla Zonguldak'tan getirilen kömür kullanılmıştır. 1919 yılında fabrikanın iyileştirilmesine yönelik yapılan çalışmalarda fabrika Osmanlı'nın ilk radye temelli yapısı olmuştur. Endüstri arkeolojisi bağlamında yapı bünyesinde, 20. yy.'ın elektrik üretimini örnekleyen dönemin teknik ve teknolojik teçhizat ve ekipmanını içermektedir. 1991 yılında fabrika yapısı ve içindeki teknik donanım korunması için tescil edilmiştir. 1952 yılına kadar İstanbul'un elektrik ihtiyacını karşılayan fabrika 1983 yılında aşırı

eskimeden ve soğutma suyunun temin edilemez duruma geldiğinden dolayı kapatılmıştır. Yapı 2007 yılında Santralistanbul'a dönüştürülmüştür [2,11].

Şekil 2. 24 Yapının dönüşüm öncesi görünümü [2]

Şekil 2. 25 Tarihi yapı ve sergi amaçlı ek yapının görünümü

Şekil 2. 26 Yapı birimlerinin dönüşüm öncesi ve sonrası genel görünümü [12]

Yapıların dönüşüm projesinde eski izler de düşünülmüştür. İlk makine daireleri statik olarak güçlendirilerek ve korunarak enerji müzesine dönüştürülmüştür. Bu müzede temizlenen ve korunan eskiye ait tüm teçhizatlar da sergilenmekte ve buraya gelen ziyaretçilerin kendilerinin elektrik ile ilgili konularda uğraşabilmeleri sağlanmaktadır. Komplekste çağdaş sergilerin ve kültürel etkinliklerin düzenlendiği modern tarzda yapılan Ana Galeri yapısı da bulunmaktadır. Santralde tarihi bir depo yapısı tiyatro ve sergi mekanlarını içeren Galeri 1 yapısına dönüştürülmüştür. Ayrıca santral kompleksindeki tamirhane ve depo yapıları yeme-içme ve eğlence mekanlarına dönüştürülmüştür [11,12].

Şekil 2. 27 Ek yapı içerisindeki sergi mekanı

Şekil 2. 28 Mevcut santral yapısı içerisindeki sergi mekanı

Cibali Tütün Fabrikası: 1884 yılında Haliç'te Cibali Semtinde yapılan fabrika yapısı mimar Honsep Aznavur ve Alexandra Valaury tarafından tasarlanmıştır. İlk başta sadece tütün işlenilen fabrikada 1990 yılından itibaren sigara imalatına da başlanmıştır. Fabrika 1928 yılında millileştirilerek Fransız Reji idaresinden Türk Tekel idaresine bağlanmıştır. Maltepe Sigara Fabrikası'nın ileri teknoloji ile hizmete girmesi neticesinde yapı 1995 yılında özgün işlevini kaybetmiştir [2,5,11].

Şekil 2. 29 Yapının genel görünümü [13]

Yapı 1997 yılında Kadir Has Üniversitesi'ne devredilmiştir. 16 ay süren restorasyon çalışmalarının ardından yaklaşık 40.000 m²'ye ulaşan kompleks eğitim yapısı olarak hizmete başlamıştır. Fabrika yapısında geniş mekanlar elde etmek amaçlanmıştır ve tasarımda modüler sistem kullanılmıştır. Yapı ilk olarak avlulu ve birbirine geçitleri olan nitelikte tasarlanmış olup zamanla artan mekansal ihtiyaçlar neticesinde avlulara ek yapılar yapılmıştır ve yapı içerisinde ek ara katlar oluşturulmuştur [2,5,11].

Neoklasik üsluptaki kagir dış duvarların arkasında asıl taşıyıcı olan I profiller veya dar kesitli döküm sütunları kullanılmıştır. Çatıda marsilya kiremitler, döşemelerde INP çelik putreler kullanılmıştır. Dönemin yansıması olarak yapıda genel olarak; tuğla, demir, pik döküm ve cam malzemeler kullanılmıştır [14].

Şekil 2. 30 Dönüşüm sonrası yapıların kat planları [13]

Restorasyon sırasında yapının taşıyıcı sistemine, strüktürüne, özgün duvarlarına ve mekansal özelliklerine dokunulmamıştır. Eğitim yapısı işlevi gereği aralara hafif ara katlar atılmıştır. Yapının dönemin üslup, malzeme ve teknik özelliklerini yansıtan kısımları korunmuştur. Yapıya sonradan eklenen ara kat sökülerek yapı eski kimliğine kavuşturulmuştur ve ahşap olan taşıyıcı sistemi çeliğe dönüştürülmüştür. Duvarları

depremlerde tahrip olan yapı strüktürel olarak güçlendirilmiştir. Yapıda bulunan eskiye ait mekanik parçalar günümüzde sergilenmektedir. Yapının alt yapısı ve teknolojik olanakları güçlendirilerek özgün mimarisi ve kimliği korunmuştur [2,5,11].

Şekil 2. 31 Dönüşüm sonrası yapının genel görünümü

Şekil 2. 32 Dönüşüm sonrası iç ve dış mekan görünümleri

Şekil 2. 33 Dönüşüm sonrası oluşturulan sergi mekanları

Adatepe Zeytinyağı Müzesi: Çanakkale-İzmir karayolu üzerinde Küçükkuşu İlçesi'nde 1950'li yıllarda kurulan sabun fabrikası 2001 yılında restore edilerek müzeye dönüştürülmüştür. Müzenin toplam alanı 600 m²'dir. 2 katlı olan yapı taş malzemeden yapılmıştır. Zeytinyağı üretiminde teknolojideki hızlı değişim ile önemini yitiren teçhizatların, geleneksel eşyaların toparlanarak bunların korunmasını ve bu kültürel birikimin insanlara tanıtılmasını sağlamak müzenin hedeflerindedir [15].

Şekil 2. 34 Yapının dönüşüm öncesi dış görünüşü [15]

Şekil 2. 35 Yapının dönüşüm sonrası genel görünümü [15]

Müzedeki kuru baskı olarak zeytinyağı üretimine devam edilmekte ve aynı zamanda zeytin, zeytinyağı ve sabun üretimi ile ilgili aşamalar, araç-gereçler, aksesuarlar müzede

tanıtılmaktadır. Müzede ayrıca zeytin, zeytinyağı, sabun ve yöresel folklorik ürünler satılmakta ve ziyaretçilere sunulmaktadır. Müzenin bahçesi ve zemin katında geleneksel yöntemlerle zeytinyağı üretimi sergilenmektedir. Üst katta ise zeytincilikle ilgili her türlü objeler ve zeytinin tarihçesi ile ilgili yazılı belgeler sergilenmektedir [15].

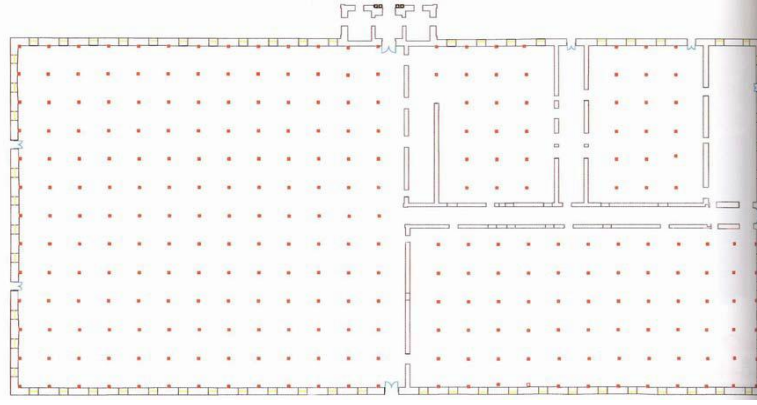

Şekil 2. 36 Yapı içerisinde oluşturulan sergi mekanı [15]

Feshane-i Amire: 1936 yılında İstanbul Kadırga'da kurulan ilk fes yapım evi olan Dar-üssine 1939 yılında Feshanenin bugünkü yerine taşınmıştır. İlk olarak Osmanlı ordusunun fes ve aba ihtiyacını karşılayan yapıda daha sonraları halı da üretilmeye başlanmıştır. 1985 yılına kadar üretime devam eden fabrika, bu tarihte Haliç projesi kapsamında kıyı kesimdeki fabrikaların kaldırılması sürecinde boşaltılmıştır [3,5].

Şekil 2. 37 Dönüşüm öncesi yapının dış görünümü [16]

Şekil 2. 38 Yapının rölöve çizimi [16]

1998 yılında mimar Mehmet Ekiz tarafından restorasyon projeleri hazırlanmıştır. Yapının restorasyonunda 1992 yılında onaylanmış olan restitüsyon projeleri kullanılmıştır. Bu noktada restitüsyon projesinde olmayan sonradan yapılan ekler, ilave bölüntüler, kaplamalar sökülüştür. Özgün duvarlar korunmuş ve bu duvarların üzerine sonradan açılan delikler kapatılmıştır. Tamamı zarar görmüş olan ahşap çatı özgün haline uygun olarak yenilenmiştir. Yapıda tamamen yok olmuş iç kapılar aslına uygun olarak yeniden yapılmıştır. Betondan yapılmış tüm söveler aslına uygun olarak küfeki taşından yapılmıştır. Beş farklı mekandan oluşan yapının restorasyonunda bu mekanlara uygun işlevler düşünülmüş ve mekanlarda büyültme küçültme yapılmamıştır. Günümüzde yapı kültür ve fuar merkezi olarak kullanılmaktadır. Yapının 4000 m²'lik bölümünde mekansal bölüntü yoktur ve burası sergi, fuar, konser gibi farklı işlevlere yönelik çok amaçlı salon hizmeti vermektedir. Yapıda konfor ve altyapı donanımları yeni işlevler doğrultusunda yenilenmiştir [3,5].

Şekil 2. 39 Yapının dönüşüm sonrası kat planı [16]

Feshane yapısının 56000 m²'lik bahçesi çevre halkın yararlanabileceği nitelikte yürüyüş yolları, seyir ve dinlenme bölümleri, çocuk parkı, bahçe restaurant, otopark gibi işlevler barındırmaktadır [3,5].

Şekil 2. 40 Dönüşüm sonrası yapının genel görünümü [16]

Şekil 2. 41 Dönüşüm sonrası yapının iç mekan görünümü [16]

Sekapark Kağıt Fabrikası: 1930'lu yıllarda yapılan kağıt fabrikası 2005 yılında kapatılmıştır. 1984 yılından sonra özel sektörün kağıt sanayisindeki gelişimi sonrasında Seka Kağıt Fabrikası'na uzunca bir süre yeterli yatırımın yapılmaması, bunun neticesinde fabrikanın özel sektörle rekabet edememesi ve giderlerin fazla olması sebebiyle fabrikanın kapatılmasına karar verilmiştir. Fabrikanın bulunduğu alana ilişkin dönüşüm projesinde alanda kamusal işlevlerin oluşturulması, alanın kent ve kentliyle bağlantısının sağlanması, körfez boyu yeşil sürekliliğin sağlanması konuları önem kazanmıştır. Proje alanı İzmit merkezinde ve demir yolu, deniz yolu ve hava yolu ulaşım ağlarına yakın noktadadır. Bu bağlamda alan konumu itibariyle kent için çok önemli bir potansiyele sahip durumdadır. Projede yapı kalitesi olan yapılar, özgünlüğünü koruyan yapı ve yapı parçaları, kullanılabilirlik açısından imkan sağlayan yapılar korunmuştur. Kent için önemli bir yeri olan bu alanın kentsel bellekteki yeri korunmak istenmiştir. Korunmuş olan yapılara sosyal ve eğitim amaçlı yeni işlevler verilmiştir. Alan içerisinde akılda kalıcı nitelikte simgesel özellikte mekanlar bulunmaktadır. Alandaki rekreasyon potansiyeli değerlendirilip ve geliştirilip alana yaya bağlantıları kuvvetlendirilmiştir. Alanın kentle bağlantısı kurulmuş ve kuvvetli bir cazibe merkezi olması amaçlanmıştır. Kentin deniz ile bağlantısını engelleyen alandaki demir yolunun üzerinden sahille bütünleşmeyi sağlayan yeni bağlantılar oluşturulmuştur. Alanın içerisinden geçen derenin bir tarafında daha çok kentsel kullanımları içeren yapıların konumlandığı alan

değerlendirilmiş olup; derenin diğer tarafında açık ve yarı açık rekreasyon alanları oluşturulmuştur [10].

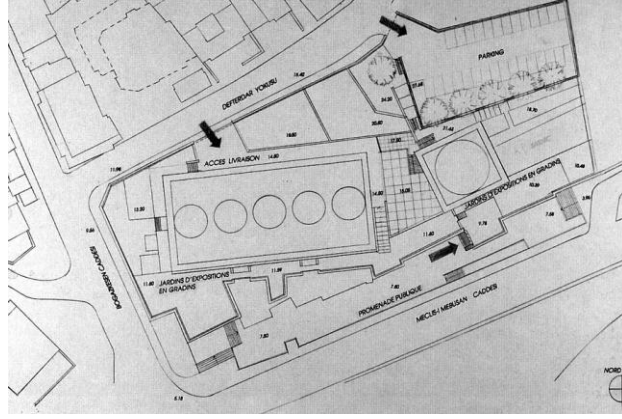
Şekil 2. 42 Yapının dönüşüm sonrası vaziyet planı [10]

Tophane-i Amire: İstanbul'un Tophane Semtinde bulunan top döküm yapılarının yapılış tarihi 1453-1470 yılları arasında olduğu tahmin edilmektedir. Yapıya zaman içerisinde çeşitli eklentiler ve restorasyonlar uygulanmıştır. Yapılar 1992 yılında üniversiteye devredilerek Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi'nin çok amaçlı sergi salonu olarak işlevlendirilmiştir [4,13].

Şekil 2. 43 Dönüşüm öncesi yapının genel görünümü [13]

Şekil 2. 44 Yapının vaziyet planı [13]

Yapıların kent içindeki konumu, kültür, sanat ve rekreasyon merkezlerine yakınlığı, erişilebilirliği gibi sahip olduğu etkenler sebebiyle geçici sergi alanlarının eksikliğinin hissedildiği kentte top döküm yapılarının kültür merkezine; yol kenarındaki dükkanlarında sanat okuluna dönüştürülmesine karar verilmiştir. Dönüşüm projesinde yapının tarihsel önemini engellemeyecek nitelikte mekansal düzenlemelerde bulunulmuştur ve müdahaleler mümkün olduğunca az tutulmuştur. Mekanların yüksekliğinin fazla olması sebebiyle teknik gereklilikler kolayca çözülmüştür [4,13].

Şekil 2. 45 Dönüşüm sonrası yapının genel görünümü [13]

Şekil 2. 46 Dönüşüm sonrası yapının sergi amaçlı kullanılan mekanı [17]

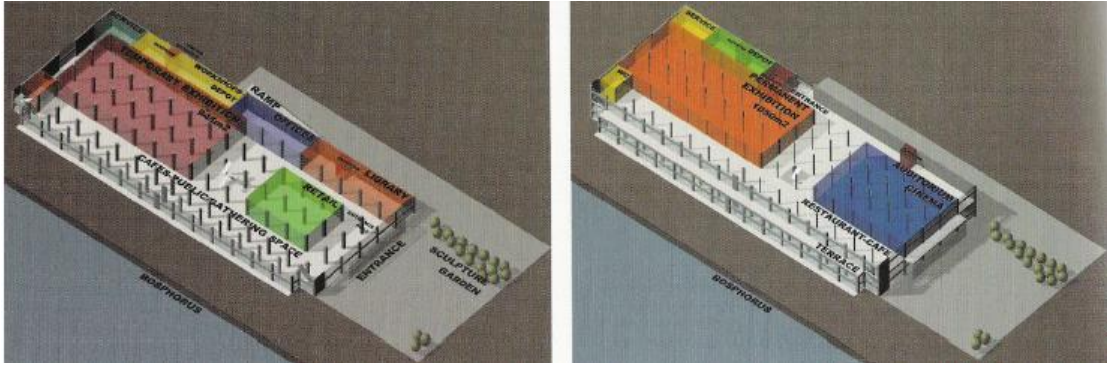
İstanbul Modern Sanatlar Müzesi: Liman işlevi gören bölgede 1879 yılında rıhtımlar kurulmaya başlanmıştır ve 1910 yılında bu rıhtımlara hangar ve antrepolar inşa edilmeye başlanmıştır. Yapı 1957-1958 yıllarında Tophane Meydanı'nın düzenlenmesi sırasında mimar Sedad Hakkı Eldem tarafından ambar olarak tasarlanmıştır. 1910 yılına kadar rıhtım İstanbul'un ana limanı olarak kullanılmıştır [18].

Şekil 2. 47 Dönüşüm sonrası yapının genel görünümü [18]

1987 yılında yapılan 1. Çağdaş Sanatlar Sergisi'nden sonra İstanbul'da sanat ortamına artan ilgi dikkatleri çekmiş ve bundan sonraki süreçte İstanbul'da modern sanatlar müzesi kurulması gündeme gelmiştir. Daha önceden T.C. Denizcilik İşletmeleri için kuru yük antreposu olarak kullanılan 8000 m² büyüklüğündeki yapı modern sanatlar müzesine dönüştürülmüştür [18].

Şekil 2. 48 Dönüşüm projesi kapsamında oluşturulan yapının işlev şeması [18]

Modern sergiler düzenlenen müzede ürünler koleksiyonda toplanmakta, korunmakta, sergilenmekte ve belgelenecek kullanıcılara sunulabilmektedir. Yapıda müzenin yanında kalıcı ve süreli sergiler, fotoğraf galerisi, restaurant, sinema, kütüphane, mağaza gibi işlevlerde bulunmaktadır. Müze bu sayede sosyal bir buluşma mekanı haline gelmiştir. Müzedeki sergi ve eğitim programları ile her yaştaki kullanıcıya sanatı tanıtır ve kişilerin sanata katılımlarını sağlamak amaçlanmaktadır [18].

Şekil 2. 49 Yapıdaki sergi amaçlı kullanılan mekanlar [18]

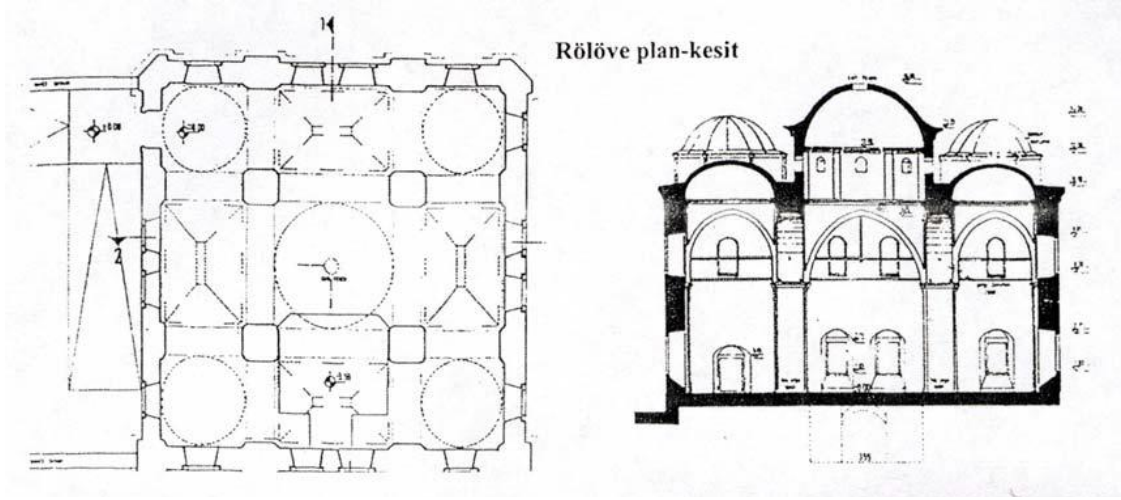
Lengerhane Hasköy Tersanesi: Lengerhane yapısı 3. Ahmet döneminde 12. yy.'dan kalma bir Bizans yapısının temelleri üzerine yapılmıştır. Esas işlevi gemilerin demir atarken kullandıkları zincir ve demir üretimidir. 3. Selim zamanında onarım gören yapı zaman içerisinde Maliyeye ait depo ve Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası'nın ispiroto deposu olarak ta kullanılmıştır. 1984 yılındaki yangından sonra çatısı büyük ölçüde yanan yapı 1991 yılında Rahmi Koç Müzesi ve Kültür Vakfı tarafından restore edilmiştir [2,3,5,11].

Şekil 2. 50 Dönüşüm projesi öncesi yapıların genel görünümü [19]

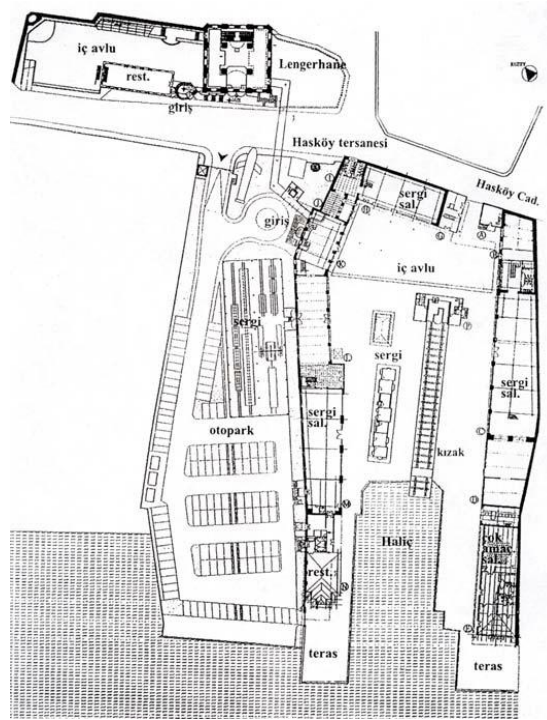
Doğuda Lengerhane yapısı, Güneyde tek katlı küçük yapı ve Kuzey, Batı yönünde taş duvarla çevrili alan yaklaşık 2100 m²'dir. Avluda bodrum kat seviyesinde sergileme alanı oluşturulmuştur ve burası şeffaf bir geçiş ile ana yapıya bağlanmaktadır. Küçük yapı restaurant olarak tasarlanmıştır. Alana giriş Lengerhane yapısı ve restaurant olarak kullanılan küçük yapı arasından sağlanmaktadır. Lengerhane yapısının içerisinde

mekanı bozmayan, yan duvarlara yaslanmayan 3 katlı çelik konstrüksiyonlu yüzer asma kat oluşturulmuştur [2,3,5,11].

Şekil 2. 51 Yapının rölöve çizimleri [19]

Hasköy Tersanesi: 1861 yılında Şirketi Hayriye tarafından kendi vapurlarının bakım ve onarımı için kurulmuştur. Daha öncesinde de çeşitli kamu kuruluşlarınca işletilen yapı grubu 1984 yılında Ulaştırma Bakanlığı'na geçmiştir ve 1996 yılında Rahmi Koç Müzesi ve Kültür Vakfı tarafından satın alınarak restore edilmiştir. Müze 11250 m² kapalı alana sahiptir [2,4,5].

Şekil 2. 52 Yapıların dönüşüm projesiyle oluşturulan kat planları [20]

Müze giriş otopark ve açık teşhir alanı tarafından sağlanmaktadır. Avluda küçük objelerin sergilendiği tek katlı yapılar eklenmiştir. Ayrıca komplekse konferans salonu yapısı da eklenmiştir. Müze işlevleri alanların boyut ve yüksekliğine göre seçilmiştir. Müze; otomobil, tramvay, gemi, tekne, lokomotif, buhar makineleri gibi eserlerin gerçek boyutlardaki modellerini ve bilimsel, mekanik objeleri kapsayan zengin bir koleksiyona sahiptir. Özellikle dönüşüm projesinin çevre alanda müze kültürünün gelişmesi, halkın eğitimine katkı sağlanması, bölgenin tanıtımı ve nitelik kazanması anlamında olumlu katkıları olmaktadır [2,4,5].

Şekil 2. 53 Dönüşüm sonrası yapının genel görünümü [2]

Şekil 2. 54 Dönüşüm sonrası yapının içerisinde oluşturulan sergi mekanı [2]

2.3 Yurt İçi ve Yurt Dışı Örneklerinin Tablolar Halinde Durum Analizi

Çizelge 2. 1 Yurt içi ve yurt dışı endüstri yapılarının analiz tablosu

Yapının Adı- Yapılış Tarihi	Konumu	Orjinal İşlevi	Şimdiki İşlevi	Yeni İşlev Amacı	Yapıya Müdahaleler
Viyana Gazhaneleri 1899	Avusturya, Viyana, Smerring, Viyana'nın dış mahallerinde konut olarak tercih edilmeyen sanayi alanı	havagazı depoları	konut, sosyal etkinlik alanları, alışveriş mekanları, bürölar	Amisal ve simgesel nitelikteki bu yapıları korumak, alanla ilgili çevresel sorunları çözmek ve yeni vizyon oluşturarak Kentin ilişisini buraya çekmek, alani konut, sosyo- kültürel, ekonomik etkinlikler ile merkez haline getirmek.	Öncelikle alanda ulaşım sorununu çözmek amacıyla metro sistemi kurulmuştur ve otoyol bu alana bağlanmıştır. Her gazhane yapısının dış kabuğu aynen korunmuştur ve iç mekanda sahip olunan mekansal boşluk kullanılarak ihtiyaca göre farklı işlevler planlanmıştır. Aynı zamanda bu alanın yanında gazhanelere bağlantısı olan ve sosyal mekanları içeren kompleks tasarlanmıştır.
Tate Modern Sanatlar Müzesi 1947	Bankside, Londra, İngiltere Lonra tersane bölgesinde Thames Nehri kıyısında	elektrik istasyonu	çağdaş sanatlar müzesi	Bölgeyi yaşam, iş olanakları ve turizm ağısından çekici hale getirmek, bölgenin ekonomik anlamda canlanmasını sağlamak. Burada insanların sanatla tanışıp, sanatı deneyimleyebilmelerini sağlamak.	Thames Nehri kıyısında bulunan bu komplekse Kenti bağlayan yaya köprüsü oluşturulmuştur. Dönüşüm projesinde yapının endüstriyel ana karakteri korunmuştur ve yapıya fazla müdahale etmeden esnek çözümlenmeler yapılmıştır. Yapı içerisinde mekansal büyüklükler dikkate alınarak uygun işlevler verilmiştir. Yeni işlevlerde yapının strüktürel aks sistemi dikkate alınmıştır. Yapı içerisinde işlev gereği mekansal boşaltmalar ve çelik strüktürel eklemeler yapılmıştır.
Ruhr Bölgesi Endüstri Alanları 19.y.y.	Almanya, Kuzey Ren-Vestfalya Eyaleti, Ren, Ruhr, Lippe Nehirleriyle çevrelenen endüstri alanı	kömür işletmeleri, madencilik, çelik fabrikaları	sosyal-kültürel amaçlı mekanlar, rekreasyon alanları	Zamanla kent içerisinde kalan bu alanlardaki boş ve kullanılmayan mekanlara tekrar işlev vererek güvenliksiz ve sağlıksız durumu ortadan kaldırmak, bu alanları tekrar kente kazandırmak, bölgenin mevcut sorunlarına çözüm bulmak, alana turistik çekicilik kazandırmak.	Nehirler temizlenerek kent için rekreatif alanların oluşumu sağlanmıştır. Kullanılmayan endüstri yapıları yeniden işlevlendirilerek ihtiyaç duyulan mekanlar oluşturulmuştur. Bu bağlamda alandaki mevcut yapıların geçmişlerine dair bilgi ve belgelere göre hareket edilmiştir. Bazı mekanlar ise sonradan eklenmiştir. Alanda kendisi müze niteliğinde olan yapıların ve alanların tümünün gezilmesini sağlayacak gezi rotaları oluşturulmuştur. Alanda teknolojik yapılanmalar ve sosyal alanlar oluşturularak bölgenin kalitesinin artması sağlanmıştır. Alanın sahip olduğu endüstriyel peyzaj korunmuştur.
Magna Bilim Müzesi 1917	İngiltere, Rotherdam	çelik fabrikası	bilim müzesi	Bulunduğu bölgenin sosyal ve fiziksel özelliklerinin gelişmesini sağlamak, çekim alanı olmasını sağlamak.	Yapı içerisindeki mevcut teçhizatlar korunarak sergilenmektedirler. Yapının taşıyıcı strüktürü korunarak iç mekanda sergileme alanları oluşturulmuştur.

Çizelge 2. 1 Yurt içi ve yurt dışı endüstri yapılarının analiz tablosu (devamı)

Murray's Mills 19.y.y.	İngiltere, Manchester kent merkezinin kuzeyinde bulunan Ancoats Semti'nde	tekstil pamuk fabrikaları	ve konut, ofis	Ekonomik, sosyal ve fiziksel anlamda bölgenin canlandırılmasını sağlamak.	Konut, ofis ve sosyal mekanları barındıran dönüşüm projesinde karma kullanım istenmiştir. Yapı grubunun ortasındaki havuz onarılmıştır ve eskiden olduğu gibi çevredeki kanalla birleştirilmiştir. Yapıların yapısal sistemleri korunmuştur ve yapılarda yeni ile eski dışardan okunabilir şekilde vurgulanmak istenmiştir.
Britania Mill 19.y.y.	İngiltere Manchester, Castlefield Semti endüstri bölgesinde	tekstil fabrikası	konut	Bölgenin fiziksel olarak iyileştirilmesi, nitelikli konut, ofis ve sosyal mekanların bölgeye kazandırılması.	Yapılarda tüm tarihi elemanlar korunmuştur. Tek katlı kulübeler yıkılmış diğer yapılar korunmuştur. Ortak kullanım açısından yapıların arasında iç avlular ve otoparklar oluşturulmuştur. Gürültünün engellenmesi için çift cam kullanılmış ve yapay havalandırma ile yapı içerisinde temiz hava sirkülasyonu sağlanmıştır. Yapılarda pencere açıklıkları, tavan yüksekliği ve malzemeler korunmuştur.
Albert Mill 19.y.y.	İngiltere Manchester, Castlefield Semti endüstri bölgesinde	fabrika yapısı	konut	Bölgenin fiziksel olarak iyileştirilmesi, nitelikli konut, ofis ve sosyal mekanların bölgeye kazandırılması.	Yapı içerisinde 20 adet konut ve 1 adet ticari birim oluşturulmuştur. Mekanlar oluşturulurken iç kısımları bölümlere uğratılmamıştır. Esnek kullanıma elverişli bu mekanlar sadece dış duvar, pencere ve dış kapıya sahiptir. Mekanlarda gerekli alt yapı sistemi oluşturulmuştur.
Duisburg iç liman bölgesi 19.y.y.	Ruhr Nehri'nin Ren Nehri ile birleştiği yer olan ve büyük bir ticaret kenti olan Duisburg'da	liman bölgesi	sosyal-kültürel amaçlı mekanlar, konut, iş merkezi, rekreasyon alanları	Zamanla kent içerisinde kalan bu alanlardaki boş kullanılmayan mekanlara tekrardan işlev vererek güvenli ve sağlıklı ortamı ortadan kaldırmak, bu alanları tekrar kente kazandırmak, bölgenin mevcut sorunlarına çözüm olmak, kaliteli yapı topluluğu oluşturmak, insanları buraya çekmek.	Bölgedeki kanallar temizlenmiştir, bunu sağlamak için solar enerji üretim sistemleri oluşturulmuştur. Mevcut yapılar ve alanlar tekrardan işlevlendirilerek yerleşim yerlerine ve iş merkezlerine dönüştürülmüştür. Bazı noktalarda ek yapılar yapılmıştır. Alanda rekreasyon alanları oluşturulmuş, kıyı boyunca oluşturulan gezi güzergahları ile sosyal bir canlılık sağlanmıştır. Bölgeyi simgeleyen kanal taşımaçlığına yönelik müze oluşturulmuştur. Alanda kendisi endüstriyel müze niteliğinde olan yapıların ve alanların tümünün gezilmesini sağlayacak gezi rotaları ve kültürel paylaşımın gerçekleştiği rekreasyon alanları oluşturulmuştur.

Çizelge 2. 1 Yurt içi ve yurt dışı endüstri yapılarının analiz tablosu (devamı)

Londra Docklands Bölgesi	İngiltere, Londra, Thames Nehri kıyısında, finans merkezine yakın noktada	liman bölgesi	altyapı, konut, ofis, hafif sanayi, sosyal mekanlar	Alanda oluşan fiziki ve sosyal çöküntünün ortadan kaldırılması sağlamak, bölgenin ulaşım sorununun çözülmesini sağlamak, bölgeye yatırım teşvik ederek bölgenin kalkınmasını sağlamak, ihtiyaç duyulan yeni kentsel mekanlar oluşturmak.	Bölgedeki tarihi ve kültürel karaktere sahip bu yapılar tescillenerek korunmuştur ve bu yapılara müdahale edilmemiştir. Bölgeye ulaşım kuvvetlendirilmiş ve bu kapsamda bölgeye raylı ulaşım, karayolundan ulaşım, hava alanı yapılarak havadan ulaşım ve nehirden ulaşım sağlanmıştır. Dönüşüm projesinde, tescilli yapıların dışındaki niteliksiz yapılar yıkılarak ve arazinin altyapısı hazırlanarak yatırımcılar için alan hazır hale getirilmiştir. Üretime devam eden endüstri yapılarının olanakları geliştirilmiştir. Bölgede toplumsal gelişimin sağlanabilmesi için eğitim binaları, yeni konutlar ve bunlara hizmet eden sosyal mekanlar yapılmıştır. Bölgede su kenarı kullanımını, rekreasyon alanlarının korunması ve oluşturulması sağlanmış, ağaç dikimi yapılmıştır.
Orsay Tren Garı 1990	Fransa, Paris'in merkezi noktasında Seine Nehri kıyısında	tersane	endüstri müzesi		Sergi mekanları oluşturulurken tek hacimden oluşan yapının içerisinde işleve göre mekansal bölümler yapılmıştır. Zemin katta aks sisteminin etkisinin az olması sebebiyle çeşitli büyüklükler elde edilirken, üst katlarda aks sisteminin göre hareket edilmiştir. Ancak bu fazla bölümler tek mekan kurgusundaki yapının orijinal işlevinin algılanmasını azaltmıştır.
Silahtarğa Elektrik Santrali 1913	İstanbul Eyüp ilçesi Silahtarğa Sementi, Haliç kıyısında Alibeyköy ve Kağıthane Dereleri ağzındaki alanda	termik santrali	eğitim müze, kültür ve sanat merkezi	Yapıya yüklenen kültürel ve sanatsal aktiviteler sayesinde kentsel canlanmayı sağlamak ve farklı disiplinleri ve ziyaretçileri bir arada buluşturarak uluslar arası düzeyde kültür ve sanat platformu oluşturmak.	Bazı yapılar statik olarak güçlendirilerek ve korunarak müzeye dönüştürülmüştür. Yeni mekanların oluşturulmasında eski yapıların korunmaya değer özelliklerine zarar verilmemesine dikkat edilmiştir. Yeni yapıların yapımında ise eski yapılara ait izler de esinlenerek modern tarzda binalar eklenmiştir. Müzede eskiye ait tüm teşhizatlar da temizlenerek ve korunarak sergilenmektedir.

Çizelge 2. 1 Yurt içi ve yurt dışı endüstri yapılarının analiz tablosu (devamı)

Cibali Fabrikası 1884	Tütün	İstanbul, Cibali Semti, Haliç'te	tütün sigara fabrikası	ve	üniversite binası	Tarihte bölgede sosyal yaşamın parçası olmuş bu yapının yeni işleve birlikte çevre halkında yararlanabileceği halka açık bir kurum haline gelmesini sağlamak, sosyal ve fiziksel çevre anlamında yapının çevresini olumlu yönde etkilemesi sağlamak.	Restorasyon sırasında yapının taşıyıcı sistemine, strüktürüne, orijinal duvarlarına ve mekansal özelliklerine dokunulmamıştır. Oluşturulan eğitim yapısının mekansal ihtiyaçları gereği aralara hafif ara katlar atılmıştır. Yapının dönemin üslup, malzeme ve teknik özelliklerini yansıtan kısımları korunmuştur. Yapıya sonradan eklenen ara kat sökülerek yapı eski kimliğine kavuşturulmuştur. Ahşap olan taşıyıcı sistemi çeliğe dönüştürülmüştür. Duvarları depremlerde tahrip olan yapı strüktürel olarak güçlendirilmiştir. Yapıda bulunan eskiye ait mekanik parçalar sergilenmektedir. Yapının alt yapısı güçlendirilmiş ve teknolojik olanakları artırılmıştır. Yapının özgün mimarisi ve kimliği korunmuştur.
Adatepe Zeytinyağı Müzesi 1952	Zeytinyağı	Çanakkale-İzmir üzerinde Çanakkale, Küçükkuyu ilçesi girişinde	sabun fabrikası		zeytinyağı müzesi	Zeytincilik kültürünün özelliklerini korumak, sergilemek ve gelecek kuşaklara aktarmak, bu sayede zeytincilik alanında cazibe merkezi olmak.	Zeytincilik ile ilgili teğizatlar korunmuştur ve yapıda sergilenmektedir. Yapının bozulmaya uğramış pencere ve kapıları boyutlarına dokunulmadan yenilenmiştir. Yapıya bazı noktalarda yarı açık mekanlar eklenmiştir.
Feshane-i Amire 1833	Feshane-i Amire	İstanbul, Eyüp ilçesi, Defterdar Semtinde Haliç kıyısında	fes yapım evi		el sanatları ve fuar merkezi	Bulunduğu bölgeye canlılık kazandırılmasını, kentlin ve bölgenin sosyal ve kültürel ihtiyacının karşılanmasını sağlamak.	Restitüsyon projesinde olmayan sonradan yapılan ekler, ilave bölümler, kaplamalar sökülülmüştür. Özgün duvarlar korunmuş, bu duvarların üzerine sonradan açılan delikler kapatılmıştır. Tamamı zarar görmüş olan ahşap çatı özgün haline uygun olarak yenilenmiştir. Tamamen yok olmuş iç kapıları özgün haline uygun olarak yeniden yapılmıştır. Betondan yapılmış tüm söveler aslına uygun olarak küfeki taşından yapılmıştır. Yapı 5 farklı mekandan oluşmaktadır. Restorasyonda bu mekanlara uygun işlevler düşünülmüş ve mekanlarda büyültme küçültme yapılmamıştır. Yapıda konfor ve altyapı donanımları yeni işleve göre yenilenmiştir.

Çizelge 2. 1 Yurt içi ve yurt dışı endüstri yapılarının analiz tablosu (devamı)

Sekapark Kağıt Fabrikası 1930'lu yıllar	İzmit'in merkezinde, deniz, karayolu ve demir yolu bağlantısına sahip bir alanda	kağıt fabrikası	müze, kültür sanat merkezi	Kentin ihtiyaç duyduğu kamusal işlevleri bu alanda sağlayarak burasını cazibe merkezi haline getirip kent ve kentlile buluşturmak, körfez boyunca yeşil sürekliliği sağlamak.	Dönüşüm projesinde kullanım amacı olan, yapı kalitesi olan yapılar ve yapı bileşenleri korunmuştur ve yeniden işlevlendirilmiştir. Yapıların geniş iç hacimleri, struktur sistemleri yeni işlevler için gerekli mekanların elde edilmesinde kolaylık sağlamıştır. Sonradan eklenen niteliksiz yapılar ve eklemeler yıkılmıştır. Projede doğal ve tarihi miras korunmuştur ve burada bellekte yer eden öğeler de korunmuştur. Alanın kentle bağlantısının kuvvetlendirilmek için alana ulaşım yolları artırılmıştır. Alanda rekreasyon alanları korunmuş ve artırılmıştır.
Tophane-i Amire 18.y.y.	İstanbul, Tophane	top döküm fabrikası	kültür merkezi	Konumu, erişilebilirliği, kültür sanat ve rekreasyon alanlarının yoğunlukta olduğu alanlara yakınlığı, yapının ve çevresinin sahip olduğu uygun mekansal özellikleri düşünlüğünde şehirdaki sergi alanlarındaki eksikliğin giderilmesi sağlamak.	Dönüşüm projesinde; yapının özgün karakteristik mekan kurgusunu bozmadan ve en az müdahale ile istenilen mekanlar oluşturulmuştur. Yapının mevcut planlamasına göre yeni işlevin mekanları programlanmıştır. Yapının dış cephesine ve çevresine herhangi bir mekansal müdahale de bulunmamıştır. Yapıda ana mekanın sahip olduğu yükseklik sayesinde mekansal teknik gereklilikler rahatça çözümlenmiştir.
İstanbul Modern Sanatlar Müzesi 1957	İstanbul, Karaköy, Haliç kıyısı	ambar	modern sanatlar müzesi	İnsanlara sanatı tanıtop, kişilerin sanata katılmalarını sağlamak, ülkenin kültürel kimliğini uluslararası sanat ortamıyla paylaşmak.	Yapıda konfor ve altyapı donanımları yeni işleve göre yenilenmiştir. Yeni işlevler yapının mevcut mekansal özelliklerine uygun nitelikte oluşturulmuştur. Yapının dış cephe karakteri korunmuştur.
Lengerhane Hasköy Tersanesi 18.y.y.	İstanbul Beyoğlu, Hasköy Semt, Haliç kıyısı sanayi alanı	lengerhane, tersane	sanayi ve teknoloji müzesi	Çevre alanda müze kültürünün gelişmesini ve halkın eğitimine katkı da bulunmayı sağlamak, bölgenin tanıtımı ve nitelik kazanmasını sağlamak.	Yapının taşıyıcı duvarlarına zarar vermeyecek şekilde işlev gereği bina içerisine duvarlara yaslanmayan, çelik malzemeden yüzer asma katlar eklenmiştir. Yapıların özgün cephe elemanları ve oranları korunmuştur. Yapıların yakın çevresi sergileme ve dinlenme alanları olarak yapıyla bütünleştirilmiştir. Yapının kotlarına uygun nitelikte, çağdaş malzemenin kullanıldığı ek yapılar yapılmıştır.

2.4 Bölüm Sonucu

Yurt içi ve yurt dışındaki işlevini kaybetmiş olan endüstriyel yapı ve alanların yeniden işlevlendirildiği örnek projeler incelendiğinde; anıtsal ve simgesel niteliği olan bu yapıları korumak ve tanıtmak, yapıların bulunduğu alanın ve çevrenin sorunlarını çözmek, yerel, ulusal ve uluslar arası ölçekte ilgiyi buraya çekmek, yapıların olduğu bölgenin iş olanakları, turizm, ekonomik, fiziki anlamda gelişimini sağlamak, işlevsiz kalmış alandaki güvenliksiz, sağlıksız durumu ortadan kaldırmak, ihtiyaç duyulan kentsel mekanları oluşturmak gibi hedeflerin amaçlandığı görülmektedir. Yeniden işlevlendirmede bu yapılara ve alanlara yapılan müdahalelere bakıldığında ise, öncelikle ulaşım sorununun çözüldüğü görülmektedir. Bunun yanında yapı ölçeğinde aşırı müdahalelerden mümkün olduğunca kaçınılmıştır. Genel olarak dış kabuk olduğu gibi korunarak yapıda mekanın kimliğini bozmadan ve taşıyıcı sistem dikkate alınarak yapılara en uygun işlevler verilmiştir ve mekansal oluşumlar sağlanmıştır. Mevcut yapılar sağlamlaştırılarak sonradan yapılan niteliksiz eklemelerden temizlenmiştir. Yapılarda varsa yapının kimliğini yansıtan teçizatlar korunarak sergilenmektedir. Mevcut yapıların yeni işlevlere yetersiz kaldığı durumlarda çağdaş malzemeden mevcut yapıyı ezmeyen nitelikte ek yapılar yapılmıştır. Mevcut yapıların alt yapı ve teknik donanımları kuvvetlendirilmiştir. Endüstri yapılarının bulunduğu alandaki peyzaj, su gibi rekreasyon faktörleri değerlendirilmiştir.

SAFRANBOLU KENTİNİN TANITIMI ve TABAKHANE BÖLGESİNİN MEKANSAL ANALİZİ

3.1 Safranbolu'nun Tanıtımı

3.1.1 Safranbolu'nun Tarihçesi

Safranbolu bölgesinde İ.Ö. 4000 yılına ait prehistorik yerleşmeler vardır. Bu bölge Paphlagonia olarak geçen bölgenin bir parçasıdır [21]. Tarih içinde Anadolu'nun tümü gibi bu bölgede de çeşitli uygarlıklar yaşamıştır. Bunlar; Hititler, Dorlar, Paphlagonlar, Kimerler, Lidyalılar, Persler, Kapadokyalılar, Elenler, Pontlar, Galatyalılar, Bitinyalılar ve Romalılardır. İslamiyet'in ortaya çıkışından itibaren Anadolu'ya akınlar yapan Arapların Safranbolu'daki Arap mezarlıklarından da anlaşılacağı üzere bu yöreden de geçtikleri düşünülebilir. Ayrıca bu yörede pek çok kavime ait tarihi kalıntılar bulunmaktadır. 1071 yılında Malazgirt Zaferi neticesinde Bizansın siyasi otoritesi zayıflamıştır ve bu durum Türklerin Anadolu'ya yerleşmeleri için uygun ortam hazırlamıştır. İzlenilen politika doğrultusunda göç eden Türkmen Boyları Anadolu'ya yönlendirilmişlerdir. Türklerin Anadolu'ya akın yapmaya başladıkları 11. yy.'da Bizans İmparatorluğu artık otoritesini büyük ölçüde yitirmiştir ve Anadolu'daki Hıristiyan halk Balkanlara göç ederken; bu sayede Türklerin Anadolu'ya göç etmesi için elverişli bir durum ortaya çıkmıştır [22].

Şekil 3. 1 Safranbolu'nun 1900'lü yıllara ait genel görünümü [22]

1190 yılında Safranbolu yöresi Türklerin eline geçmiştir. Bu tarihte fethedilen Safranbolu Kalesi bugünkü Hükümet Konağı'nın olduğu yerdedir ve bu kaleyi koruyan kentli kalenin eteğinde yaşamaktadır. Burası alındıktan sonra buraya Türkler yerleştirilmiştir [22].

Eldeki belgelere göre adını Yörük aşireti olan “Kıran” kelimesinden alan Kıranköy mevkiinde önceden yaşayan Rumların savaştan sonrada burada kalmaya devam ettikleri görülmüştür. Buradan da, kesin olmamakla birlikte bu kişilerin Hıristiyan Türk olduklarını anlayabiliriz. Safranbolu Kalesi'nin alınmasıyla şehrin adı Dadybra yerine Zalifre olarak değiştirilmiştir. Bizans ile hudut olan bölgelere “Uç” adı verilmektedir. Safranbolu'nun fethedilmesiyle Sinop-Kastamonu-Gerede üzerinden Söğüt'e kadar uzanan hatta “Sağ Uç” denilmektedir. Bu sebeple Safranbolu, Osmanlı Beyliği'nin gelişmesine kadar yoğun olarak göç almıştır. 1213 yılında Emir Hüsammettin Çoban Kastamonu'yu Bizanslılardan son kez almasıyla sağ uca beylerbeyi olarak atanmıştır ve bu süreçte yörede Çobanoğulları Beyliği dönemi başlamıştır. 1243 yılında Selçuklu ordusunun Moğallara yenilmesiyle otoritesi sarsılmıştır. Özellikle uçlarda ve Karamanoğullarının hüküm sürdüğü yerlerde çeşitli direnişler yaşanmıştır ve buralarda çeşitli beylikler kurulmuştur. Bölgenin 1326 yılında Candaroğullarına katılmasına

kadarki olan süreçte bölgede Gerede Beyliği'nin hüküm sürdüğü anlaşılmaktadır. Bu beyliğin 1280-1326 yılları arasında merkezinin Safranbolu olduğu, 1326 yılında Safranbolu'nun Candaroğullarının eline geçmesiyle merkezin Gerede'ye taşındığı anlaşılmaktadır. Burada yaşayan topluluklar Batıya göç etmişlerdir. Safranbolu'nun o zamanki adı Borlu'dur ve Gerede'nin adına da borlu kelimesi eklenerek Gerede-i Borlu ismi ortaya çıkmıştır [22].

Osmanlılar Safranbolu'yu Candaroğullarından 1354 yılında almıştır. Bunu destekleyen yazılı kaynakların ve rivayetlerin dışında yörede burayı fetheden Gazi Süleyman Paşa'nın burayı fethettiğine dair birçok kanıt bulunmaktadır. Osmanlı Döneminde Safranbolu; biri ilçe merkezinde "Medine-i Taraklı Borlu"; öbürü merkezi Yörük Köyü olmak üzere göçebe aşiretler için kurulmuş olan "Yörük-ı Taraklı-Borlu" adını taşıyan iki kazadan oluşmaktadır. 16. yy. kayıtlarına göre bu kazalar merkezi Kütahya olan Anadolu Beylerbeyliği'nin Bolu Sancağı'na bağlıdır. 1692 yılında Bolu Sancağı'nın lağvedilmesiyle bu kazalar 1811 yılına kadar Kastamonu Sancağı'na bağlanmışlardır. Anadolu'nun Türkleşmesinde büyük önem taşıyan sağ ucun beylerbeylik merkezi olan Kastamonu'nun kötü yönetilmesi sonucunda burada ayaklanmalar başlamış ve bunun sonucunda da Viranşehir Sancağı kurulmuştur. Bu sancağın merkezi Safranbolu'dur. Safranbolu'nun bu sancaklık dönemi 1865 yılında sona ermiştir ve Safranbolu kaza yapılmıştır. 1867 yılında Safranbolu Kastamonu merkez sancağından ayrılarak yeniden Viranşehir Sancağı'nın merkezi olmuştur ve iki yıl süren dönemin ardından bu sancak lağvedilmiştir. 1870 yılında Osmanlı idari yapısında büyük değişiklikler yapılmıştır. Vilayet, sancak, kaza, köy olarak dörde ayrılan idari yapıya kaza ile köy arasına nahiye eklenerek bu yapı beşe çıkarılmıştır. Bu süreçte Viranşehir Sancağı lağvedilmiştir ve Safranbolu kaza olarak Kastamonu Sancağı'na bağlanmıştır. Safranbolu ilçe merkezinde belediye teşkilatı kurulmuştur ve ilk belediye başkanı Hacı Muhammed Ağa olmuştur. Safranbolu 1927 yılına kadar Kastamonu'ya bağlı kalmıştır; 1927'de ise Zonguldak İli'ne bağlanmıştır. Cumhuriyetten sonra sancaklar kaldırılmış ve Karabük bucak olmuştur. Karabük Bucağı 1953 yılında ilçe olmuştur ve Safranbolu'dan ayrılmıştır. Kent son olarak 1995 yılında Karabük İli'ne bağlanmıştır [22,23].

Şekil 3. 2 Safranbolu'nun günümüze ait genel fotoğrafı

3.1.2 Safranbolu'daki Kültür ve Tabiat Varlıkları

3.1.2.1 İslam Öncesi Tarihi Eserler

Kentte İlkçağda Helenistik dönemden Erken Bizans dönemine kadarki süreçten kalma birçok tümülüs, kaya mezarı ve kiliselere rastlanmaktadır.

Bunlardan önemlileri;

Çatalin Kaya Mezarı: Safranbolu Hacılarobası Köyü'nde bulunan bu anıtmezarın M.S. 1. yy.'da yapıldığı sanılmaktadır. Mezar 2 yalın sütunlu bir giriş yeri ve arkada da büyük mezar odasından oluşmaktadır. Mezarın dönemin önemli kişilerinden birine ait olduğu düşünülmektedir.

Delikli taş: Safranbolu Hacılarobası Köyü'nde bulunan bu taş üzümde şarap elde edilmek için kullanılmıştır. Bu taşın üstünde büyük bir delik ve altında ise küçük bir delik bulunmaktadır. Yukarıdan aşağıya daralan yapısıyla huni biçimini andırmaktadır. En altta ise oluk vardır.

Kıran kilisesi: Safranbolu Kıranköy mevkiinde bulunan kilise, 1872 yılında restore edilerek 1956 yılından itibaren Ulu Camii adıyla cami işlevi görmektedir [24].

3.1.2.2 Türk ve İslam Tarihi Eserleri

Safranbolu Evleri: Evler Şehir ve Bağlar olmak üzere 2 kesimde toplanmıştır. Şehir kısmı ticaret ve yönetim merkezinden oluşmaktadır. Evler vadi içerisindedir ve birbirine yakındır. Sokaklar dardır ve kentin yerleşiminde fonksiyonellik ve estetik ön plandadır. Evler kent merkezine, dini yapılara yönelmiştir. Ticaret şehrin merkezinde; pazar ise bölgenin çevresindedir. Demirciler, bakırcılar ve dericiler daha alt kısımdadırlar [24].

Evler birbirinin manzarasını kapatmaz; çevreye ve komşuya saygı ön plandadır. Evler bahçe içinde ve genellikle 3 katlıdır. Safranbolu'da sokakları, iki yandan konutların taş malzemedeki zemin kat cephe duvarları ve bahçe duvarları sınırlandırmaktadır. Yapılarda zemin katlar sokağın çizgisini izlemekte ve sokağa uyumlu şekillenmektedir. Üst katlarda ise alt katın geometrisinden farklı olarak daha özgür bir şekillenme söz konusudur ve bu katlarda dik kenarlı bir düzen gelişmiştir. Bunu sağlamak için üst katlar bahçeye ve sokağa çıkmalar yaparak sokak ve manzara ile ilişki kurmaktadır. Çıkmalar üst katlardan ritmik düzende giden ahşap payandalar ile desteklenmiştir. Yapılarda çıkmalarla hareketlenmiş üst katı az eğimli, oluklu kiremit malzemenin kullanıldığı, geniş saçaklı, yalın bir çatı örter [25].

N. Beyazıt'ın araştırmasına göre Safranbolu'da 2 odalı-%18,8, 3-4 odalı-%60,4, 5-6 odalı-%14,9, 6 odadan fazla-%5,9 oranında konutlar bulunmaktadır. Bu evlerin %99,5'inde tuvalet, %64,5'inde mutfak ve odalarda gusülhaneler bulunmaktadır. Konutların %85'inde oda boyutları yaklaşık $3,5 \times 4 = 13,5 \text{ m}^2$ 'dir. Bu konutlar modern konutlara dönüştürülmesi kolaylıkla gerçekleştirilebilir niteliktedir [21].

Evlerde haremlik-selamlık ayrımı vardır. Evlerin yapımında taş, ahşap, kerpiç ve alaturka kiremit malzeme kullanılmıştır. Bahçeler sokaktan taş duvarla ayrılır. Dışarıdan eve ya da bahçeye çift kanatlı büyük kapılardan girilir. Evin giriş kısmında hayat denilen bölüm vardır; burada ahır, odun deposu, ambar gibi mekanlar bulunur. Bu katlar taş malzemedeki ve servis amaçlı yapılmışlardır; sokağa kapalıdır; bahçeden ahşap kafesle ayrılırlar. Günlük işler için yarı açık mekan olarak tasarlanan bu katta mutfak olarak kullanılan taşlıklarda ocaklar bulunur. Döşemesi bazen taş bazen de topraktır ve kat yüksekliği fazladır [25].

Şekil 3. 3 Geleneksel Safranbolu evi

Üst katlarda ahşap ustalığın güzel örneklerine rastlanır. Gündelik hayatın geçtiği 1. kat daha basıktır ve bu sayede soğuk kış günlerinde daha sıcak bir ortam sağlanır. 2. katlar daha görkemlidir ve diğer katlara göre daha özenli yapılmıştır. Her odada sedir, ocak, ahşap dolap ve gusülhaneler mevcuttur ve bu sayede her oda bir aileyi barındırabilecek niteliklere sahiptir. Konutlarda iki oda arasında eyvan ve bunların önünde de hayat(sofa) bulunur. Pencereler dar ve uzun olup pencerelerde bulunan kapaklar kışın soğuğa karşı, yazın ise sığağa karşı odaları korumaktadırlar. Isınma ocaklarla sağlanır; son zamanlarda ise sobalarla sağlanmıştır. Kentte evlerin saçaklarına uğur getirmesi amacıyla geyik boynuzu asılması geleneği vardır. Ayrıca birçok yapıda sevgi ve merhametin sembolü olarak kuş evleri bulunmaktadır [24].

Camiler:

Köprülü Mehmet Paşa Camisi: 1661, Çukur mevkii-Çeşme Mahallesi

Cami Çukur mevkiiinde Çeşme Mahallesi'nde bulunmaktadır. Sadrazam Köprülü Mehmet Paşa tarafından 1661 yılında yaptırılmıştır. Cami 17. yy.'ın özelliklerini belirgin olarak yansıtmaktadır. Cami avlusunda şadırvan, güneş saati, kütüphane ve muvakkithane bulunmaktadır.

Hidayetullah Camisi: 1693

Kazdağlıoğlu Camisi: 1778, Hacı Halil Mahallesi

İzzet Mehmet Paşa Camisi: 1796, Çukur mevkii-Çeşme Mahallesi

Cami Çukur mevkiinde Çeşme Mahallesi'nde bulunmaktadır. Cami İzzet Mehmet Paşa tarafından 1796 yılında yaptırılmıştır. Bu cami İstanbul'daki Nuru Osmaniye Camisi'nin küçük bir kopyası gibidir. Yapının bütün örtü elamanları dıştan kurşun ile kaplanmıştır. Caminin külliyesi içerisinde kütüphane, abdesthane, iki çeşme ve dükkanlar bulunmaktadır. Cami ve avlusu, altından geçen Akçasu Deresi üzerine yapılan kemerler üzerine oturmaktadır.

Gazi Süleyman Paşa Camisi, Dağdelen Camisi: 1767

Lütfiye Kaçak Camisi: 1878, Akçasu Mahallesi

1878 yılında yapılan cami, Akçasu Mahallesi'ndeki Akçasu Deresi üzerinde bir kemer üzerine oturtulmuştur.

Mescit/Hamidiye Camisi: 1883

Taşminare Camisi: Hüseyin Çelebi Mahallesi [24].

Türbeler:

Hasan Paşa Türbesi: 1845, Hıdırlık Tepesi

Şeyh Mustafa Türbesi: 1871, Kastamonu-Safranbolu yolu üstü

Hacı Emin Efendi Türbesi: 1866, Hamidiye Camisi yanı

Ali ve Hasan Baba Türbesi: 1871, Çavuş Mahallesi

Hasan Dede Türbesi: Hasan Dede Kayalığı mevki

Bunların dışında Safranbolu merkez ve köylerinde;

Hıdır Bey Türbesi

Yıldız Türbesi

Gögeren Türbesi

Ergüllü Türbesi

Taştarlar Türbesi

Sarıbeyzade Türbesi

Pelitören Türbesi

Ömer Efendi Saçlı Türbesi [24].

Dergahlar/Tekkeler:

Ali Baba Dergahı: 1844, Çavuş Mahallesi

Haydar Ağa Dergahı: İsmet Paşa Mahallesi-yıkılmıştır [24].

Süleyman Paşa Medresesi: Cami-i Kebir Mahallesi, 1846 yılında onarım görmüştür; ancak 1976 yılında yıkılmıştır [24].

Hanlar:

Tuzcu Hanı: 1690, yıkılmıştır.

Cinci Hanı: 1645 yılında yapılmıştır, mimarı mimar Kasım'dır. Bu yapı tarihi ipek yolu üzerindeki kervansaraylardan bir tanesidir. İpek yolunun önemini yitirmesine kadarki süreçte kervansaray, 20. yy. başlarından itibaren Safranbolu ticaret erbabı için depo, değerli eşyaların saklandığı kasa ve 2004 yılından sonrada otel olarak hizmet vermiştir [24].

Hamam:

Eski Hamam: Çeşme Mahallesi, Kalealtı Sokak, hamamın Bizans döneminden kaldığı düşünülmektedir.

Cinci hamam: Yapı, Çeşme Mahallesi Çukur mevkiinde içindedir. Haçvari plan tipine sahip yapı kadın ve erkekler için simetrik düzende mekana sahiptir. Hamamın iki bölümünde de soğuklukları tromplu bir kubbe örter. Ilıklık kısmında helalar yer alır. Sıcaklık kısmı ise haçvari planlıdır. Arkada külhan ve ocak yer alır [24].

Köprüler:

İncekaya Su Kemerini: Su kemerinin ilk inşaa yılı bilinmemektedir ve 1794-1798 yıllarında Sadrazam İzzet Paşa tarafından onarımı sağlanmıştır. Su kemeri 116 m uzunluğunda ve yerden 60 m yüksekliğindedir. 5 kemerli bölümden oluşan köprü tamamen taş malzemedendir ve horasan harcı ile yapılmıştır. Köprüde toprak üzerine gelen kısımlar 2,5 m, su üzerine gelen kısımlar ise 1,20 m genişliğindedir. Suyun akış hızının dengelenmesi için kemer 3 kıvrımlıdır. Buradan geçen su kentteki çeşmelere dağıtılmaktadır.

Tokatlı Köprüsü: Safranbolu'nun Kuzeyinde Gümüş Deresi üzerindedir. 40 m uzunluğunda ve 15 m açıklıklı tek kemerden oluşan, 6 m genişliğindeki bu köprü yerden 30 m yüksekliğindedir.

Taşköprü: Safranbolu'nun Doğusunda bulunan Konarı Köyü'nde, Eflani Çayı üzerinde yapılmıştır. Köprünün ilk yapım yılı bilinmemektedir. Köprü 34 m uzunluğunda ve 2 kemerlidir.

Germeç Su Kemer: Safranbolu'ya 25 km uzaklıktaki Hacılarobası Köyü'nde bulunan su kemeri 25 m uzunluğundadır ve tek kemere sahiptir [24].

Çeşmeler:

Safranbolu'da hemen her sokakta mimari açıdan estetik değerler taşıyan, süslemeleri olan yaklaşık 138 tane çeşme vardır. Bunlardan bazıları:

Kazdağlıoğlu Çeşmesi: 1778

Köprülü Çeşmesi: 1661

Akçasu Çeşmesi: 1662

Taşminare Çeşmesi: 1691

Hidayetullah Çeşmesi: 1693, yıkılmıştır, kitabesi Kaymakamlar Evi'nde sergilenmektedir.

Dağgelen Çeşmesi: 1767

Hışırpınarı Çeşmesi: 1771

Ali bey Çeşmesi: 1782

Paşapınarı Çeşmesi: 1794

İzzet Mehmet Paşa Çeşmesi: 1796

Hidayetullah Çeşmesi: 1803

Tuzcupınarı Çeşmesi: 1813 [24].

3.1.2.3 Diğer Önemli Tarihi Eserler ve Yerleşim Yerleri

Safranbolu Kalesi: Safranbolu Çukur mevkiine hakim bir noktada bulunan kalenin sur duvarları tümüyle yıkılmıştır. Bizans döneminde yapıldığı sanılan kalenin sur duvarlarının 20 m yüksekliğe sahip olduğu tahmin edilmektedir.

Eski Hükümet Konağı: 1904 yılında eski kalenin bulunduğu tepenin üzerinde yapılmıştır. 2 katlı olan yapı taş malzemeden yapılmıştır. Yapı, 1976 yılına kadar hükümet binası görevi yapmıştır ve 2003 yılında restore edilmiştir.

Köprülü Muvakkithanesi: Zamanın belirlenmesi için kullanılan alet ve aygıtların bulunduğu yapıya muvakkithane denir. Bir süre el yazması kitapların saklandığı yer olarak kullanılan yapı günümüzde turizm vakfı bürosu olarak kullanılmaktadır.

Eski Hastane: Yapı, İnönü Mahallesi'nde 1888 yılında Rum ustalar tarafından yapılmıştır. Kesme taş malzemeden yapılan yapı ilk olarak frengi hastanesi işlevine sahiptir. Daha sonraki süreçte ise sağlık meslek lisesi olarak hizmet veren yapı, günümüzde güzel sanatlar fakültesi olarak kullanılmaktadır.

Güneş Saati: Köprülü Mehmet Paşa Camisi'nin avlusunda bulunan saat, zamanı mermer levhanın üzerinde bulunan üçgen şeklindeki metal plakanın gölgesine göre göstermektedir.

Saat Kulesi: Eski Hükümet Konağı arkasında bulunan saat 1797 yılında yapılmıştır. 20 m yüksekliğindeki saat kulesi, 7 günde bir kurularak günümüzde de çalışmaktadır.

Değirmenbaşı Su Değirmeni: Bağlarbaşı Mahallesi'nde bulunan değirmen restore edilmiştir. Değirmenin hem eski hem de yeni hali çevresiyle uyumludur.

Hıdırlık Tepesi: Burası Türklerin Safranbolu'ya geldikleri zaman konuşlandıkları yerdir ve açık namazgah şeklindedir. Hıdrellez kutlamaları burada yapılır. İçinde 2 adet namazgah, türbe ve 2 adet anıt mezar bulunmaktadır.

Bulak Mağarası: İlçe merkezine 8,5 km uzaklıkta bulunan mağaranın 350 m'lik kısmı ışıklandırılarak turizme açılmıştır.

Hızır Mağarası

Ağzıkara Mağarası: Henüz turizme açılmamıştır.

Müze Yörük Köy: Safranbolu'nun küçük bir modeli niteliğinde olan ve kentsel sit alanı içerisinde kabul edilen Yörük Köyü ile ilgili olarak; Yörüklerin 14. ve 15. yy.'da göçer durumda oldukları ve kendilerine özgü vergi düzenine sahip oldukları, bir kadiya bağlanıp zaman içerisinde yerleştirildikleri ve bu kazanın merkezinin de bugünkü Yörük Köy olduğu anlaşılmaktadır.

Safranbolu'daki eğimli arazinin aksine burada düz bir arazi vardır. Evler genelde bitişik nizamdadır ve alanda ev kümelenmeleri yerine ana cadde boyunca sıralanmış evler vardır.

Hacılarobası Köyü: Safranbolu'ya 28 km uzaklıkta bulunan köy doğasının bozulmadığı, tarihi ve kültürel zenginliğini korumuş bir yerleşim yeridir. Safranbolu'nun tarihi ve turistik yapısına önemli ölçüde güç katan pek çok tarihi ve kültürel mekana sahip olan bu köy, özellikle İslam öncesi eserlerin çokluğu ile dikkat çekmektedir. Bazı kaynaklara göre Yörük Köyü'ndeki Türkmenlerin bir kısmı zamanla buldukları coğrafyaya sığmayarak bu köye yerleşmişlerdir. Köyde; 9 tane tescilli kaya mezarı,1 tane mezar odası,1 tane delikli taş ve tescil edilmemiş çok sayıda kaya mezarı, tapınak, şarap işlikleri bulunmaktadır [24].

Arkeolojik Alanlar:

Kaya Mezarları

Hacılarodası Köyü

Üçbölük köyü-Akören Köyü

Gümüş Tepesi Tümülüsü

Çavuşlar Köyü, Köprübaşı Mahallesi

Orman ve Yaylalar:

Bağlar Harmanlar Gavur Meşeliği

Kirkille Çamlığı-Gürleyik

Sarıçiçek Yaylası

Göl Yaylası-Uluyayla [24].

Çarşılar:

Safranbolu dönemin kervan yolu üzerindeki önemli konaklama noktalarından biridir. Bu sebeple Cinci Han'ın etrafında üretim yapılan çeşitli alışveriş mekanları doğmuştur. Çarşıda; demircilik, bakırcılık, dikicilik, saraçlık, ayakkabıcılık gibi işlenmiş eşya üretimine dönük iş kolları lonca düzeninde ayrı sokaklarda ve bir arada yer almışlardır. Bu nedenle Safranbolu sokakları o sokakta yer alan zanaat koluna göre semerciler içi, kunduracılar içi, kasaplar içi, tüccarlar içi gibi adlar almışlardır. Günümüzde bu sokaklarda azda olsa bu işleri yapan esnafa rastlanır.

Arasta /Yemeniciler Çarşısı: Köprülü Mehmet Paşa Camisi'ne bitişik olan çarşı 48 adet ahşap dükkandan oluşmaktadır. Burası yemeni denilen ayakkabının yapıldığı çarşıdır. 1950'li yıllara kadar önemli bir zanaat koluna sahip Arastadan, özellikle Kurtuluş Savaşı sırasında ordumuzun ayakkabı ihtiyacı karşılanmıştır. Bu çarşı restore edilerek günümüzde turistik amaçlı kullanılmaktadır.

Demirciler Çarşısı: Akçasu Deresi'nin iki yanına kurulan çarşı L biçiminde olup ahşap malzemeli 25 adet dükkandan oluşmaktadır. Burası sıcak ve soğuk demirciliğin yapıldığı, el sanatlarının üretildiği yerdir [24].

Folklor:

Safranbolu'nun folklor kültürü oldukça gelişmiştir. Kentte; türküler, oyun havaları, halk oyunları ve ud, keman, klarnet, def, saz, davul, zurna, kaval, sipsi gibi çalgılar önemli kültürel öğelerdir [24].

Yöresel Yemekler:

Safranbolu'nun önemli yemek kültürü bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri; bütün et yemeği, perohi, yayım, uzun fasulye, dilme fasulye, kuru çörek, sini çöreği, göbü, mayalı ekmek, haluşka, Safranbolu bükmesi, gözleme, su böreği, koruklu bamya, gale, çılbr, hoşmerim, delioğlan saruğu, zerededir [24].

Yöresel Giysiler:

Kadın giysileri: Bu giysiler; bindallı entari, üçetek entari, tepabaş, sırmalı kadife, şeteriye, fistan, pamuklu entari, uzun pazen don, oyalı yazma, silimli çevre, tepelik, çorap, dolak, çarık, zelgerde ve takılardan oluşur.

Erkek giysileri: Bu giysiler; çuha kumaştan yapılan ve mavi renk ağırlıklı şalvar, çepken, keten gömlek, yerli yünden yapılan keçe külâh, yün çorap, Safranbolu yemenisi, yerli tezgahlarda dokunan kuşak ve sarıktan oluşur [24].

Yöresel El Sanatları:

Safranbolu el sanatlarının günümüze kadar gelmiş ve günümüzde de yapılmakta olan türleri; yemenicilik, deri işlemeciliği, ağaç oymacılığı, semercilik, demircilik ve bakır işlemeciliğidir.

Bugün Safranbolu'da hala el sanatları alanında üretim yapan zanaat grupları; semerci, saraç, bakırcı, yemenici ve ahşap el sanatlarıdır. El işlemleri ise delikli iş ve iğne oyasıdır. Safranbolu ve köylerinde yaşayanların geleneksel ürünü ise bez dokumalarıdır ve bunlara günlük kıyafetlerde rastlanır [24].

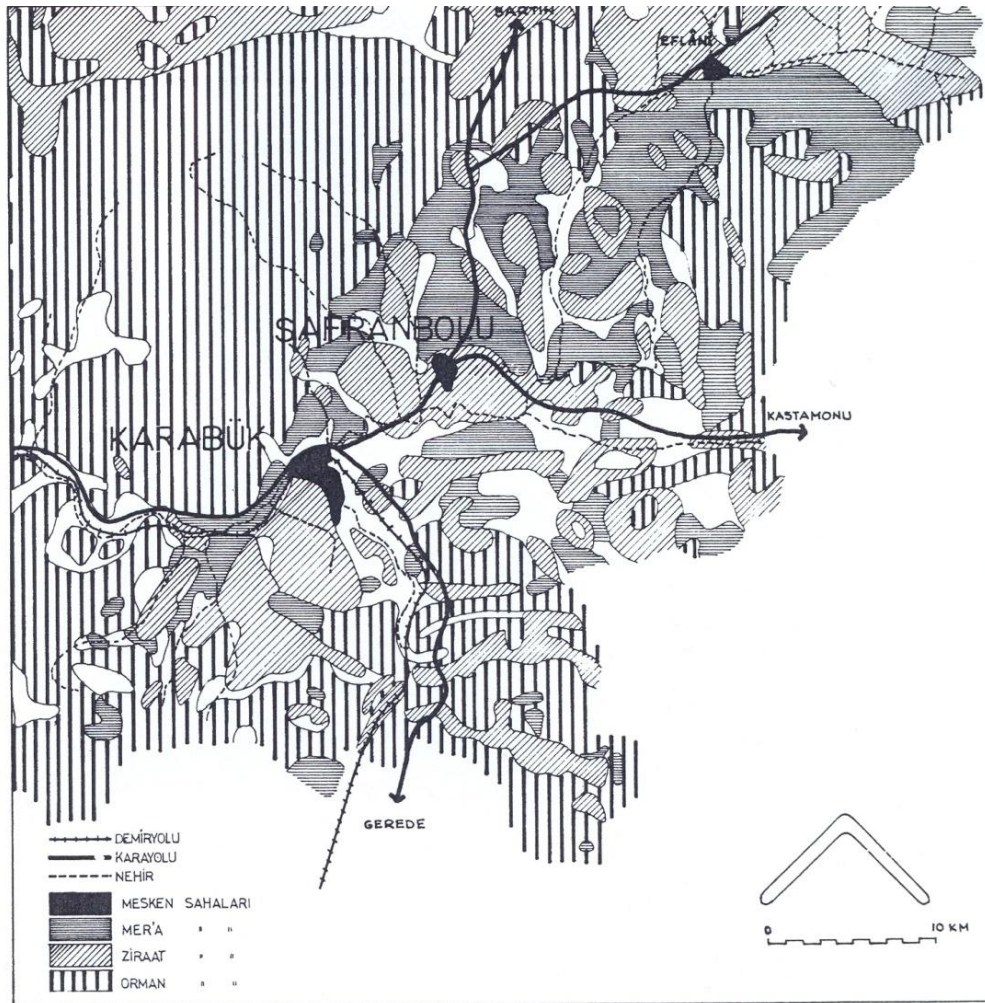
3.1.3 Safranbolu Ekonomisi ve Meslek Kollarının Dağılımı

Safranbolu kent ile kırsal yerleşme arasında bulunmaktadır. Kırsal alanda üretilen ürünün burada toplanıp tüketici merkeze iletiildiği bir ara merkez konumundadır. Şehir Çukur, Kıranköy ve Bağlar olmak üzere 3 kısımdan oluşmaktadır. Bugünkü mekansal yapının niteliğini koruyabilmek için kent olgusunu ortaya çıkaran sosyo-ekonomik süreçleri incelemek gerekir. Osmanlı döneminde küçük kentler önemli merkezler arasında, ticaret yolları üzerinde ürünlerin yüklenip indirilmesi, güvenliğin sağlanması, dinlenme yeri gibi özellikleri barındırmaktadırlar. Bunlara ek olarak bu kentler ipek dokumacılığı, dericilik, bakır işçiliği, semercilik gibi alanlarda önemli merkezlere hizmetler sunabilmekteydiler. Bu noktada Safranbolu'nun özellikle hayvancılığa uygun meralara, kereste olarak kullanılabilen ormanlara ve Araç Çayı ile meyve, sebze yetiştiriciliği açısından verimli hale gelen arazilere sahip olduğu ve tarımsal anlamda toplayıcı merkez olduğu görülmektedir [26].

1519 tarihli tapu tahrir defterine göre Safranbolu'da 27'si Hıristiyan olmak üzere 314 hane mevcuttur. 1568 yılında ise nüfusun yaklaşık olarak 2 kat arttığı görülmektedir ve kentte debbağ, terzi, demirci, hallaç, boyacı, yaycı gibi mesleklerin olduğu görülmektedir. Bu dönemde Safranbolu çevre yerlerden gelenlerin tarımsal ve el sanatları ürünlerini sergilediği önemli bir pazar alanına sahiptir. Nüfus artışıyla birlikte

demircilik ve dericiliğin yanında semercilik, katırcılık, nalbantlık gibi iş kolları gelişmeye başlamıştır. Safranbolu; Asya-Avrupa ticaret yolunu Karadeniz'e bağlayan bağlantılardan biri olan Sinop-Gerede kervan yolu üzerinde önemli bir konaklama noktasıdır. Bu süreç ile 17. yy. ortalarında Safranbolu'da içerisinde 60 oda, depo ve ahır mekanlarını barındıran ve o dönemde Anadolu'daki en büyük han olarak görülen Cinci Han yapılmıştır. Bu süreçte imar hareketleri yoğunluk kazanmıştır ve kent merkezinde iktisadi hareketlilik başlamıştır. İlk olarak kervancıların ürünlerinin sergilenip depolandığı Cinci Han, daha sonraki süreçte kentli esnafın mallarını koruduğu, depoladığı işleve hizmet etmiştir [26,27].

Şekil 3. 4 Safranbolu'nun 1900'lü yıllara ait haritası [26]

Günümüzde ise bu han otel olarak kullanılmaktadır. 1661 yılında Cinci Han'ın karşısına yapılan Köprülü Camii, daha sonraki süreçte açılan İzzet Mehmet Paşa Camii, Yeni Hamam ve Cinci Han gibi yapıların büyüklükleri, 17. ve 18. yy.'da Safranbolu'nun artık

ürün ticaretinde ne kadar ilerlemiş olduğunu ve kentin refah seviyesinin arttığını göstermektedir. 18. yy.'da Safranbolu iktisadi olarak daha da gelişme göstermiş; kentte farklı meslek grupları oluşmuştur. Safranbolulular üst kademede göreve gelmişler ve İstanbul ile hem siyasi hem de ekonomik anlamda ilişkiler gelişmiştir [26,27].

Döneme ait belgeler incelendiğinde; demirciler, semerciler, boyacılar, saraçlar, attarlar, pamukçular, kasaplar, terziler, sebzeciler, kuyumcular çarşıları, tahıl, pekmez pazarları, tabakhane, yemeniciler arastası, oduncu pazarı, hayvan pazarı gibi sokak isimlerinden kentte meslek dallarının çeşitlendiği anlaşılmaktadır. Bu süreçte İstanbul ve başka yerlere Safranbolu'da üretilen malların gönderildiği görülmektedir. Dericilik Safranbolu'da mekansal dağılımda önemli bir faktör olmuştur. Yakın çevredeki Eflani hayvan yetiştiriciliğinde; Kastamonu dokumacılıkta; Safranbolu ise deri işlemeciliğinde önemli bir ara kenttir. Tabakhane bölgesi kentin dışında ve suya yakın noktada konumlanmıştır [26,27].

19. yy.'da Safranbolu ekonomik anlamda en parlak dönemini yaşamıştır. Bu dönemde Safranbolu'da 6 han, 500 dükkan bulunmaktadır. Yine belgelerden bu dönemde Safranbolu'da çok sayıda bağ, bahçenin olduğu ve çavuş üzümü yetiştiriciliğinin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Safranbolu'da bu süreçte; 3408 Rum, 50126 Müslüman yaşamaktadır ve 28 camii ve mescit, 2 kütüphane, 12 medrese, 13 tekke, erkekler için 1 ortaokul ve 1 ilkokul, 173 Müslüman, 3 gayri Müslim sıbyan mektebi, 2 kilise, 24 han, 11 hamam, 945 dükkan, 40 değirmen, 61 su hızarı, 84 debbağhane, 1 toptan un alınıp satılan yer, 1 hükümet konağı, 1 telgrafhane, 1 depo ve askeri dairesi, 1 cephan, 1 bedesten ve 2 karakol hane bulunmaktadır [27].

19. yy.'daki Safranbolu'da kent merkezindeki meslek kolları; dericilik, debbağlık, yemenicilik, kunduracılık, kavafılık, semercilik, saraçlık, deri ticareti, kebabçılık, aşçılık, pastırmacılık, fırıncılık, kasaplık, börekçilik, katırcılık, pamukçuluk, hallaçlık, bez dokumacılığı, urgancılık, demircilik, sobacılık, kalaycılık, hattatlık, ciltçilik, mühür kazıncılığı, bezirhane, inşaatçılık, çekmecilik, manifaturacılık, kereste ticareti, emtia ticareti, zahire ticareti, nalbantlık, mutabiye, helvacılık, keçecilik, şekercilik, cambazlık, boyacılık, dülgerliktir. Köylerde ise tarım ve hayvancılık başta olmak üzere bunlardan elde edilen ürünler ve safran bitkisi ön plandadır [27].

Çukur'daki demircilik, semercilik, ayakkabıcılık gibi diğer iş kollarının lonca sisteminde ayrı sokaklarda bir bütün halde olduklarını görmekteyiz. 19. yy. sonunda konut ve dükkan sayılarına bakıldığında Safranbolu'nun tabaklama, ayakkabıcılık gibi birçok iş kolunda dışarıya hizmet verdiği ve önemli bir ekonomik kazanç sağladığı görülmektedir. Bunun dışında çevredeki zengin ormanlardan elde edilen kereste de önemli bir ekonomik veri olmuştur. Diğer bir önemli iş kolu ise kentin elverişli topraklarında yetişen meyve, sebze ve safran bitkisi yetiştiriciliğidir. Kıranköy'deki eski Rum evlerinin bodrum katlarındaki şarap depolarının varlığı ve Bağlar kesimi isminden de anlaşılacağı üzere bölgede bağcılığın önemli olduğu görülmektedir. Bağlar mevki yazlık olarak kullanılmıştır ve kışın yaşanan Çukur mevkiinin aksine burada bir örgütlenmeye gidilmemiştir. Bağlar'da büyük bahçe içerisinde dağınık konut dokusu vardır. Kıranköy ve Çukur'da ise, içeri dönük bir büyüme ve sıkışık bir düzen vardır [26].

Safranbolu konutlarında görülen ortak özellik ise özellikle 19. yy. sonlarındaki süreçte artık ürün akımı, dericilik, safran ticareti ve kereste ticareti ile zenginleşen ekonominin yapılara yansımalarıdır. 1869 yılında çıkan kanunla yabancılar için de özel mülkiyet hakkı tanınmıştır ve bu sayede hammadde kaynakları gelişmiş olan kentlerde batı ile olan ilişkilerin gelişmesi nedeniyle konutlarda modernleşme görülmüştür. Ticaret işlevi konutlara eklenmiştir ve bu dönemde Safranbolu'da 8 nüfus başına 1 dükkan düşmektedir. Özellikle Rum evlerinin zemin katlarının dükkan olduğu görülmektedir. Safranbolu'da Çukur mevkiinde işyeri ve konut ilişkisi işlevsel olarak birbirinden ayrıdır. Genellikle Türklerin oturduğu bu konutlar içe dönük, sınıf farklılaşmasından uzak, sokakla pencere ve çıkıntılarla bağlantı kurar niteliktedir. Yerleşimde eğime uyum ve manzaraya açılma önemlidir. Kıranköy, Çukur ve Bağlar'daki evlerin farklı kullanımalarının aksine bu yapıların taşıyıcıları, yapı malzemeleri, işçilikleri ortak niteliktedir. Zemin katı taş olan malzemenin üzerine ahşap taşıyıcı sistem oturtulmakta ve bunun getirisi olarak ortaya çıkan pencereler ortak büyüklüktedir [26].

Safranbolu'da çeşitli mesleklerin içerisinde dericilik ön plana çıkmaktadır. 1850 yıllarında Safranbolu ve Anadolu'nun diğer kentlerinde üretilen kösele İstanbul'da önemli bir pazara sahiptir. Bu tarihte İstanbul ve diğer kentlerde teknolojiye uygun deri fabrikaları kurulmaya başlanmış ve 19. yy. sonuna kadar Safranbolu özellikle İstanbul'un ham deri ihtiyacını karşılamıştır. Daha sonraki süreçte özellikle Safranbolu

ve diğ er kentlerde yarı iş lenmiş derilerin Avrupa'da iş lendikten sonra yüksek fiyat farkı ile Anadolu piyasasına dö ndüğü görö lü mdedir. Deri ticareti daha çok Rumların elindeydi; Türkler ise daha çok perakende ticaret ve el sanatlarıyla uğ raş mış lardır. Ham maddesi iş lenmiş deri olan kunduracılık ev sanayi türünde ü retilmekteydi. Safranbolu'da da Kırankö y'deki zemin katı dü kkan olan evler bunun gibi hizmet vermiş tir. Ç ukur'da bulunan ayakkabıcı lar arastası ve çevresindeki dü kkanlara bakıld ığında, lonca geleneğ i içerisinde usta ç ırak yönt emiyle üretim sistemi olan ayakkabıcılığ ın önemli bir üretim kolu olduğu anlaşı lmaktadır [26].

Ç izelge 3. 1 1923 yılı kaynaklarına göre Safranbolu'daki sanayici ve meslek mensuplarının sayısını gösteren tablo [22].

Meslek ve Sanat	Çalışan Sayısı
Debbağ(Derici)	415
Yemenici, Kunduracı, Dikici	430
Tacir, Manifaturacı ve İplikçi	135
Keresteci	15
Terzi	10
Demirci	105
Semerci	120
Kalaycı ve Bakırcı	40
Nalbant	80
Kuyumcu	2
Şekerçi	5
Helvacı	15
Lokantacı	10
Tenekeci	10
Dava Vekili	8

Çizelge 3. 1 1923 yılı kaynaklarına göre Safranbolu'daki sanayici ve meslek mensuplarının sayısını gösteren tablo [22] (devamı)

Sobacı ve Çilingir	9
Keçeci	10
Zahireci ve Mülzetim	35
Saatçi	8
Hırhırcı ve Çekmeci	10
Kiremitçi, Tuğlacı, Kireççi	15
Değirmenci	100
Otel ve Hancı	20
Kahveci ve Kiraathaneci	30
Berber	20
Pastırmacı	25
Mutabiye Dokuma Tezgahı	120
Bez Dokuma Tezgahı	350
Boyacı	15
Marangoz	250
Taşçı Kalfası	-
Yapıcı, Sıvacı	20
Bakkal	60
Katırcı ve Beygirci	600
Sebzeci ve Meyveci	3500
TOPLAM(Kadın, Erkek, Çocuk)	5777

Çizelge 3. 2 1968 yılında Safranbolu İlçesi'ndeki ticari işletmelerin tablosu [28].

İşletme	Sayısı
Han	4
Otel	4
Lokanta	10
Kasap	17
Kebapçı	7
Kahveci	45
Kunduracı	85
Demirci	14
Nalbant	7
Tabak	6
Semerci	8
Saraç	6
Bakırcı	3
Kalaycı	5
Marangoz	8
Terzi	25
Oto Tamircisi	3
Fırın	12
Dökümcü	-
Tornacı	-

Kurtuluş Savaşı'nda Türk ordusunun yemeni ihtiyacı Safranbolu'dan karşılanmıştır. 1920 yılından sonra askere çağırılan gençlerin Safranbolu'dan gitmesiyle ve Rumların mübadele ile kentten ayrılması neticesinde ayakkabıcılıkta iş gücü ciddi anlamda azalmıştır. Rumlardan sonra yerlerine gelen göçmenler ise usta çırak sistemine

katılmamışlardır. 1937-1940 yıllarında açılan Karabük Demir-Çelik Fabrikası'nın işçi toplaması sonucunda Safranbolu'da bu sektördeki iş gücü daha da azalmıştır. Bu süreçte ayakkabıcılıkla ilgili iş kolu önemini yitirmiş ve iş yerleri kapatılmıştır. Kapatılan bu dükkanlar ise esnaf tarafından depo olarak kullanılmaya başlanmıştır [26].

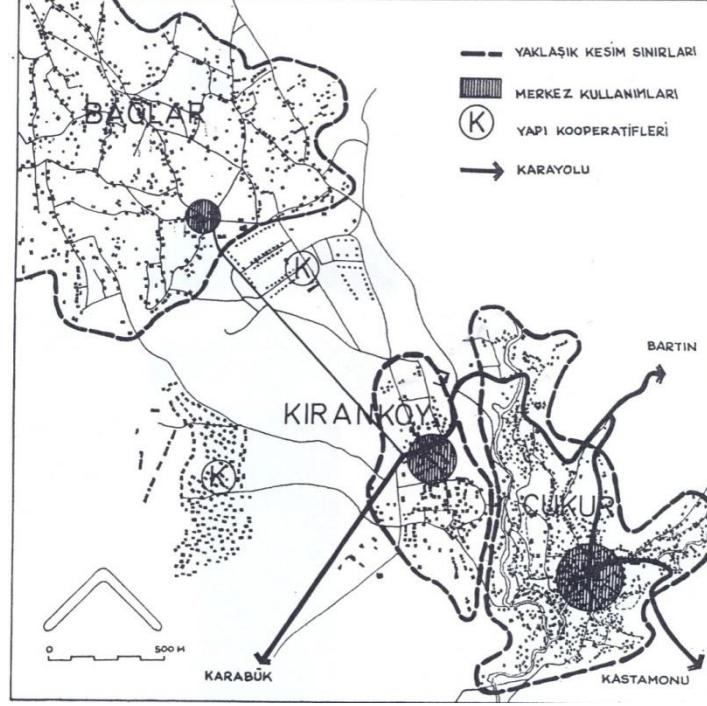
Safranbolu'da meslek dağılımları kent içindeki bölgelere göre de değişiklikler göstermektedir. Bu bağlamda;

Çukur: Daha sonraki süreçte Safranbolu, demir çelik fabrikasında çalışan işçilerin barındığı işçi mahallesine dönüşmüştür. Önceden deri sektöründe imalat ve artı ürün denetimi Çukur'da yapılmaktadır. Mekan ölçeğinde de bunun etkileri net bir şekilde görülebilmekteydi. Ancak teknolojiye ayak uydurulamaması neticesinde bu iş kollarında gerileme yaşanmış ve önem giderek kaybedilmiştir. Demir çelik fabrikasının açılması ile de denetim, yönetim ve merkez işlevler Karabük'te oluşmaya başlamıştır. İş gücü Karabük'e kaymaya başlamıştır ve Safranbolu'daki zenginler evlerini kiralamaya ya da satmaya başlayıp büyük kentlere göç etmeye başlamışlardır. Kentte geleneksel üretim biçimleri az da olsa devam etmiştir. Çukur'da yaşayan eski Safranbolulu nüfusu hızla azalmış, çoğu kişi konutlarını kiralayıp ya da satıp Bağlar'daki evlerine geçmişlerdir. İşçiler Çukur'da konutların uygun mekanları neticesinde bir yandan da tarım ve hayvancılığa devam etmişlerdir. Buradaki dükkanların ise çoğu kapatılmıştır [26].

Bağlar: Demir çelik fabrikasında çalışan memur bürokrat kesim ise Çukur yerine üstün statüde nitelenen, hem Karabük'e daha kolay ulaşım imkanı olan hem de Bağlar ile Çukur arasında daha ucuz toprak elde etme imkanı sağlayan Bağlar'a yerleşmişlerdir. İlk yerleşmeler kooperatif apartmanlar şeklinde olmuştur. Daha karlı olduğu için Bağlar'daki eski evlerin yıkılıp burada çok katlı apartman ve dükkan yapımına gidilmeye başlanmıştır. Kır hayatını bir anlamda devam ettiren Çukur mevki ile kentleşen, burjuvalaşan Bağlar kesimi olmak üzere 2 ayrı kesim oluşmuştur [26].

Kıranköy: Safranbolu nüfusu belirli bir seviyeye ulaştınca Bağlar ile Çukur mevkileri arasında kalan bu alan geçiş bölgesi ve ticaret merkezine dönüşmüştür. Yapılaşma Bağlar'daki yapı niteliğinde olmuştur. Çukur'da yer bulmak zor hale geldiğinden ve Bağlar'da da kiralar yüksek olduğundan göçerler burada kalmaya başlamışlardır. Kente

yeni gelen işçi, memur ve kamu görevlileri durumları iyi olana kadar burada kalmayı tercih etmişlerdir. Ancak Kiranköy'deki yapıların kiralanmak amaçlı bölünmeleri ve bölgenin geçiş niteliğinde oluşu yapıların hızla bozulmasına neden olmuştur [26].

Şekil 3.5 Safranbolu'nun 1900'lü yıllara ait yerleşim planı [26]

3.1.4 Safranbolu'da Dericilik Mesleğinin Tarihçesi

Anadolu'daki dericilik ilk çağlara uzanan bir geçmişe sahiptir. Türklerin Orta Asya'dan deri işlemeyi bildikleri görülmektedir. Osmanlı Döneminde İstanbul, Uşak, Safranbolu, Manisa, Denizli deri işlemeciliğinde önemli yerlerdi. Cumhuriyet Döneminde deri işleme merkezleri daha da çoğalmıştır. 1958 yılında ki sanayi sayımına göre 434 motorlu, 1543 kara tabak deri işleyen imalathane mevcuttur. 1950'li yıllara gelindiğinde kara tabaklama önemini yitirmiştir [27].

Safranbolu'da tabakhane, Akçasu Deresi ile Gümüş Deresi'nin birleştiği ve dere yatağının genişlediği yerde bulunmaktadır [27].

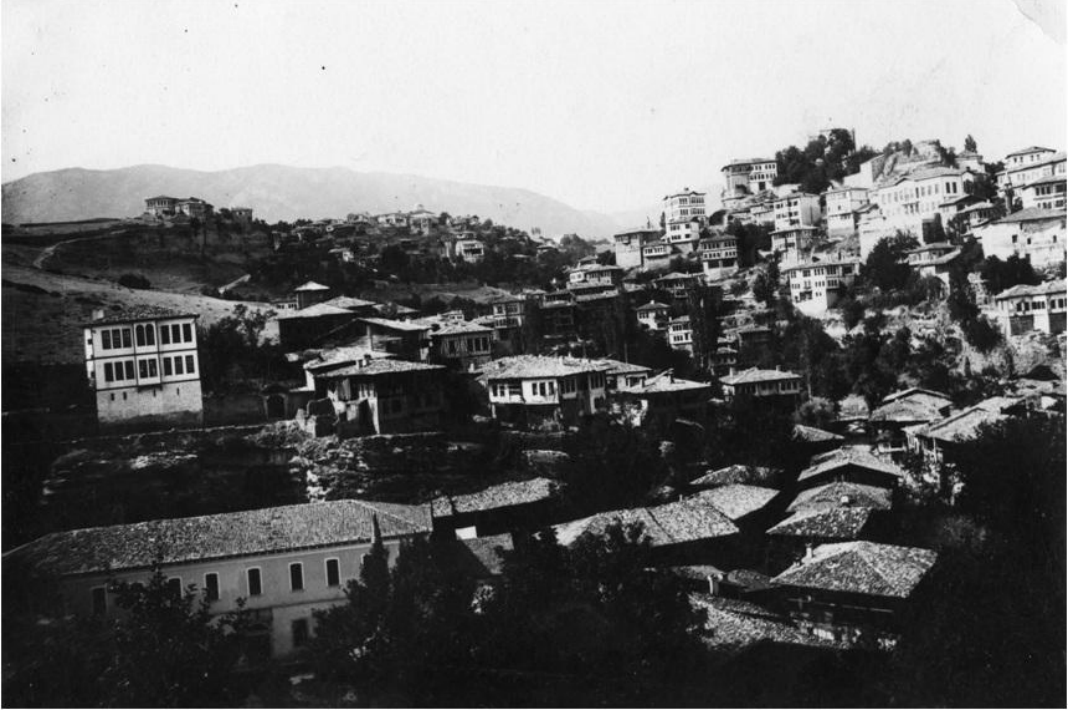

Şekil 3. 6 Tabakhane bölgesi günümüzdeki genel görünümü

Tabakhane bölgesi deri işlemeciliğinde tabaklamada kullanılan suyu sağlayan ve pis suyun atılmasını kolay kılan derenin kenarında ve pis kokuyu önlemek için kentin dışında konumlanmıştır. Yazılı kaynaklar incelendiğinde, 1568 yılındaki tahrir defterlerinde ismi geçen dericiliğin yaklaşık olarak 400 yıldır yapıldığı anlaşılmaktadır. Sanayileşmenin Safranbolu'da etkilerinin geç hissedilmesi sonucunda dericilik 20. yy. ortalarına kadar devam etmiştir. Safranbolu'daki iş kollarına bakıldığında eğimli bir arazi üzerinde zorluk ve kirlilik derecesine göre kademelenme vardır ve en alt kademede tabakhaneler mevcuttur. Tabakhanelerde manda, büyükbaş ve küçükbaş hayvan derileri işlenmektedir. Çevre yerleşim yerlerinden Safranbolu'daki pazara getirilen deriler alınıp tabakhane de işlenmektedir. Tabaklamada kullanılan köpek pisliği önemli olduğu için bu süreçte tabakhane de 200-250 kadar köpek beslenmiştir [27].

Şekil 3. 7 Tabakhane bölgesine inen yol aksı üzerindeki deri depoları

Şekil 3. 8 Tabakhane bölgesi 1900'lü yıllara ait genel görünümü [27]

Tabakhane bölgesinde yapıların büyük çoğunluğu deri imalathanesi olarak kullanılmıştır. Bölgede az da olsa konut, cami, kahvehane gibi mekanlar da bulunmaktadır. Genellikle 2 katlı olan yapıların alt katlarında mekansal bölüntüler mümkün olduğunca az tutulmuştur. Ham derinin işleme tabi tutulduğu kapalı mekanlara sahip bu katta deri işleme sürecinde kullanılan makineler ve çeşitli büyüklükte havuzlar bulunmaktadır. Bu havuzlar oluklar ile tabakhane bölgesinin içerisinden geçen dereye bağlanmaktadır. Üst katlar ise yarı açık ve kapalı mekana sahiptir. Bu katta; derilerin asıldığı ve kurutulduğu, ahşap çatkılarının arası boş ve rüzgara karşı açık bırakılmış nitelikteki mekan bulunmaktadır. Bunun yanında tabaklama işinde çalışan işçiler deri imalathanelerinin üst katında bulunan kapalı mekanlarda barınmışlardır.

Özellikle 1950'li yıllarda Karabük Demir Çelik Fabrikası'nın açılmasıyla kentte dericilik önemini yitirmiş ve bu bölge terk edilmeye başlanmıştır. Bu süreçte konaklama için Safranbolu'ya gelenler bu bölgedeki evleri gelişigüzel konutlaştırmışlardır ve günümüzde kimliğini yitiren tabakhane bölgesi giderek gecekondulaşmaktadır. Günümüzde ise Safranbolu'da dericilikle uğraşan kimse kalmamıştır[27].

Ham Derinin Tabaklanma Safhaları:

Çevre yerleşmelerden Safranbolu pazarına getirilen ham deriler öncelikle tabakhanede toroşur denilen sürekli akan havuzlarda 2-3 gün bekletilir. Buradan çıkarıldıktan sonra içerisine çok sayıda deriyi alabilen heyden denilen kireç kuyularında deriler 15-20 gün süreyle bekletilir. Buradan çıkarılan deriler 12 saat dışarıda bekletilip tekrardan heydene atılır. 15-20 gün sonra kirecin derinin her yerine işlemesinden sonra deriler kireç kuyusundan çıkarılıp bıçak yardımıyla üzerindeki tüyler kazılır ve tekrardan toroşura basılır. 3 gün boyunca iki kez kireci gidermek için su içerisinde deriler tepilir. Sudan çıkarılan derinin iç yüzeyi demir bıçakla kazınır. Eğer deri küçükbaş hayvana aitse, toroşura tekrar atılıp 3 gün boyunca tepilir. Deri büyükbaş hayvana aitse, kavelate adlı tahta üzerine serilip demir bıçak ile iç ve dış yüzü kireçten arındırılır. Bu işleme bıçaklama denir. Kireci arınmış olan deriler köpek pisliği ile karıştırılmış olan suya basılıp 1 saat çığnenir ve 1 gece suda bekletilir. Derinin kirecini kırmak ve yumuşamasını sağlamak için yapılan bu işleme somolama denir. Bu işlemden sonra deri tekrar toroşurun içine basılır ve buradan alındıktan sonra kaveleta tahtası üzerinde her iki yüzü demir bıçak ile kazınır. Bütün bu süreçlerden sonra deriye 3 karışım harcı uygulanır. İlk olarak, öğütülmüş çam kabuğu ve sıcak su oluklara boşaltılıp deri 10-15 gün bu karışıma bastırılır. Deri oluktan alındıktan sonra iç yüzeyi demir bıçakla kazınır. İkinci olarak, deriler öğütülmüş palamut tozu ve sıcak su karışımına bastırılıp 30 gün bu suda bekletilir ve çıkarılıp yine kabaran iç yüzeyleri demir bıçakla kazınır. Son olarak, yine palamut tozu ve kaynamış suya atılan deriler 3 ay suda bekletilir. Tüm bu süreçlerde deriler pişmiş olur ve üçüncü aşamadan sonra deriler tekrar toroşurda yıkanır. Ardından supa adı verilen askılarda 1 gece bekletilip suların akması sağlanır. Daha sonraki süreçte, derilerin iç tarafları balık yağı ve don yağı ile yağlanır ve bu yağı deri alıncaya kadar kurutulur. Ardından, mermer tezgahlar üzerinde istikar denilen bıçaklar ile derideki kırışıklıklar giderilir. Boyanması istenen deriler İstanbul'dan getirtilen boyalar ile fırça yardımıyla boyanır. Manda derisinden kösele yapılır. Boyalı manda derisi saraçlara, keçi derisi semercilere, sığır derisi yemenici ve ayakkabıcılara verilmektedir. Koyun derisi kıllarını keçeciler, keçi derisinin kıllarını ise mutafklar kullanmaktaydı [27].

Şekil 3. 9 Günümüze kadar ulaşan deri yıkama havuzları

Safranbolu'da en son deri işletmecisi 1998 yılına kadar dericilik mesleğini sürdürmüştür. İmalathane, giderek konut alanı içerisinde kalan tabakhanedeki çevreye kirlilik verdiği gerekçesiyle kapatılmıştır. 1998 yılına kadar modern makineler ile hizmet veren imalathanedeki makineler günümüze kadar gelebilmiştir.

Alınan ham deri gerekli suyu bölgedeki kaynaktan karşılanan ıslatma havuzlarına atılıp burada 12 saat bekletilir ve derinin yumuşaması sağlanır. Bu işleme sadece küçükbaş hayvan derileri tabi tutulur. Tüyü olmayan sığır ve manda derileri ise doğrudan pervaneye girer. Havuzdan çıkarılan deriler pervanelerde pisliklerinden arındırılır ve durulanır. Sonrasında derilerin iç kısımları kaveleta makinelerinde temizlenir. Temizlenen bu iç yüzeylere zırnık ve kireç karşıımı madde fırça ile sürülür. Derideki yumuşayan tüyler el ile yolunur. Tüyleri çıkan deriler tekrar pervane ile yıkanır ve çıkarıldıktan sonra kaveleta makinesinde et ve yağ parçaları temizlenir. Bu işlemden sonra deriler işlenti dolabına atılır. Burada sıcak suya oropon maddesi ilave edilip deriler yıkanır ve kireçten arındırılır. Bu işlem 4-5 defa temiz suyla tekrar yapılip deri temizlenir. Daha sonra işlenti dolabına su ve tuz katılarak deri salamur yapılır. Bu tuzlu suya krom, karbonat ve soda maddesi ilave edilerek pişinceye kadar makinede kalan derinin suyu süzülerek çıkarılır. Derinin incelik ve kalınlığının ayarlanması için deri tıraş

makinesine tabi tutulur. Yağlama dolabında 45 derecedeki sıcak suya krom, karbonat ve soda karıştırılarak deriler bu suda yoğrulur. Dolabın suyu değiştirilip 45 derecedeki sıcak suya dolgu malzemesi katılarak tekrar yoğrulur. Bu su da boşaltılıp dolapta 80 derecedeki yağ suyu ile balık yağı veya don yağı karıştırılır ve deri bu su içerisinde yoğrulur. Tüm bu işlemlerden sonra deriler sıcak su ile durulanır ve deriden suyun akması sağlanır. Suyu akan deri güneşte fazla bekletilmeden kurutulur. Hafif nemli olan deriler talaşla birlikte yağlama dolabına atılır ve nemi alınır. Deriler iskefe makinesinde yumuşatılır ve açılır. İçinde saç tabla olan gergi makinesinde deriler tablaların ön ve arkasına gerilir; makine içerisinde sıcak buhar verilerek deriler kurutulur. Makineden çıkan derilerin kıvrık kenarları kenar bıçağı ile düzeltilir. Ardından, deriler zımpara makinesinde zımparalandıktan sonra ölçü makinesine sokularak ölçüleri alınır. Derilerin siyah renkli olması için yağlama dolabında dolgu işleminden önce suya astar boya ilave edilir [27].

Safranbolu'da son olarak deri işletilmiş olan yapıda ilk katta; ıslatma havuzu, işletme dolabı, yağlama dolabı, pervane, kaveleta, kürk taşı makineleri bulunmaktadır. 2. katta ise; gergi odası, deri kurutmak için fanlar, desi makinesi, kompresör ve iskefe makinesi bulunmaktadır.

12.08.2011 tarihinde Safranbolu tabakhane bölgesinde deri imalathanesi sahiplerinden Osman Natıroğlu ile yapılan karşılıklı görüşmeler sonucunda tabakhane bölgesi ile ilgili bilgiler elde edilmiştir; konuyla ilgili notlar aşağıda verilmektedir.

•Ham deriler, Safranbolu'da Cumartesi günleri kurulan pazara çevre yerleşimlerden gelen köylülerden ve kasaplardan temin edilmiştir. Pazara gelen kişiler Çukur mevkiinden tabakhane bölgesine inen yol aksı üzerindeki hanlarda konaklamışlardır. Alınan ham deriler bu yol aksı üzerindeki tek kemerli düzende küçük mekanlarda depolanıp, ihtiyaca göre buradan tabakhane bölgesine işlenmek üzere götürülmüştür.

•Safranbolu eskiden dericilik merkeziydi.

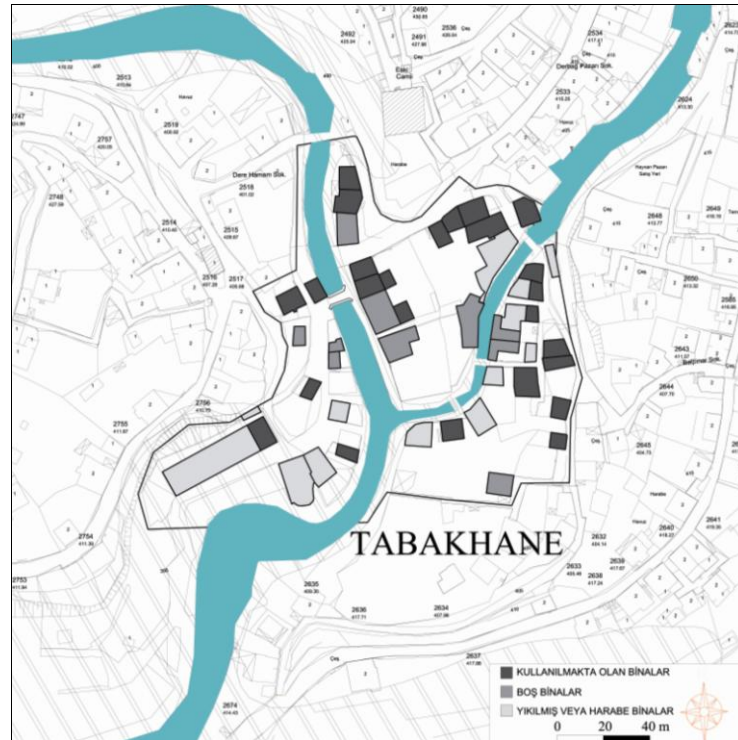
•Tabakhane bölgesinde deri dükkanlarının yanı sıra burada çalışan kişilerin kullanımına yönelik cami, kahvehane gibi mekanlarda bulunmaktadır.

- Bazı deri dükkanları kapalı mekan özelliği gösterirken bazıları da kanyon duvarlarının içerisine sundurmalı şekilde yerleştirilmiştir. Yine kanyon duvarlarının önünde kahvehane gibi mekanlarda bulunmaktadır.
- Tabakhane bölgesinde deri işlemeciliğinin yanında bağırsakçılık, keçecilik gibi iş kolları da bulunmaktadır.
- Derileri pişirmek için palamut tozu kullanılmıştır. Bu ürün eski deri fabrikasına yakın noktada bulunan değirmende üretilmiştir.
- Tabakhane bölgesinin içerisinden geçen derenin kıyısında önceden dut ağaçları vardır; ancak günümüzde dere kıyısında insanların suyla ilişkisini kesen beton parapetler yapılmıştır.
- Deri imalathanelerinde alt katta; yıkama, temizleme, ayıklama gibi havuzla ilgili işlemler yapılmaktadır. Üst katlarda ise; son aşamalar olan yağlama, boyama, kurutma işlemleri yapılmaktadır.
- Aşağı ve yukarı tabakhanede farklı nitelikte işlemler söz konusudur. Yukarı tabakhanede semerin üzerindeki setken gibi daha ince deri işlenmiştir. Aşağı tabakhanede ise; valeta, yemeni üstü, yemeni altı gibi daha kalın olan manda derisi işlenmiştir.
- Deri fabrikasının yanındaki tek katlı yapı önceden buhar kazanının konulduğu teknik servis kısmı olarak kullanılmıştır ve içten yandaki deri fabrikasına bağlıdır.
- Tabakhane bölgesinde en son 1998 yılında deri üretimi yapılmıştır.
- Deri fabrikasının ilerisindeki değirmende palamut öğütülüp fabrika yapısının önündeki mekanlara konulmakta ve burada bekletilmektedir. Bu mekanlar oturma, bekleme yeri olarak sundurmalı, yarı açık mekan şeklinde tasarlanmıştır.
- Demir çelik fabrikasının sunduğu imkanların daha iyi olması neticesinde ağır ve kirli iş olan dericilikteki çıraklar bu mesleği terk etmişlerdir. Ayrıca teknolojiye yükselişe, yeniliğe dericilik alanında ayak uydurulamamıştır. Yemeni yerine lastik kullanılmaya başlanmıştır ve dericilik önemini kaybetmiştir.

- Deri fabrikasının arkasında kanyon duvarı içerisinde önceden deri dükkanları mevcuttur.

3.2 Safranbolu Tabakhane Bölgesinin Mekansal Analizi

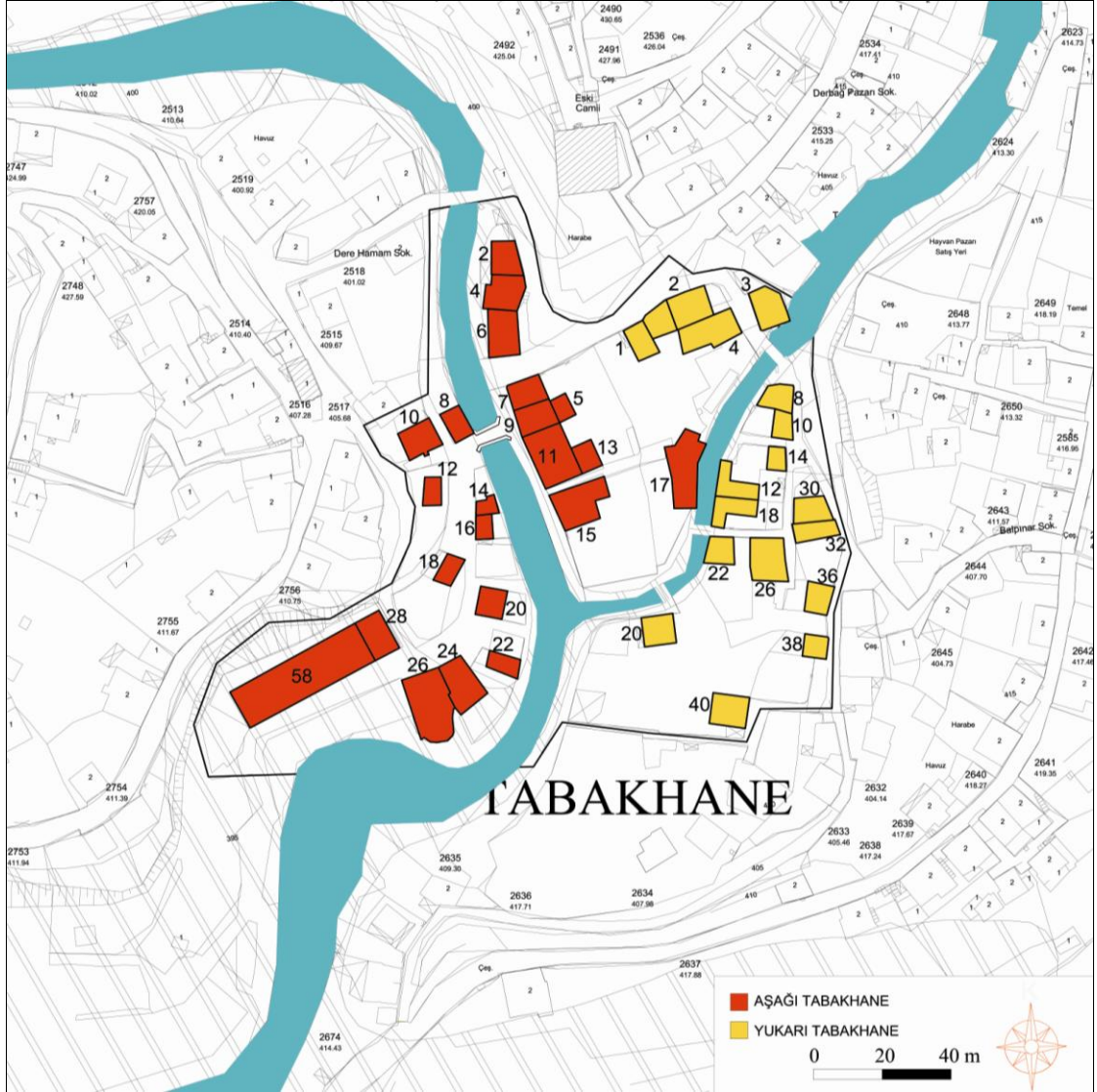
Tabakhane bölgesi Aşağı Tabakhane ve Yukarı Tabakhane olmak üzere iki sokaktan oluşmaktadır. Bölgedeki derelerin tanımladığı bu sokaklarda mekanların işlev gereği dere kenarında konumlandıkları görülmektedir. Konuyla ilgili yazılı ve sözlü kaynaklardan anlaşılacağı üzere bölgedeki çoğu yapı deri dükkanı olarak kullanılmıştır. Safranbolu kentinde kurulan pazardan temin edilen ham deriler tabakhane bölgesine inen yol aksında depolanıp ihtiyaca göre buradan bölgedeki deri dükkanlarına getirilerek işlenmişlerdir. Deri dükkanlarının alt katları ham derinin yıkama, traşlama gibi işlemlerin yapıldığı kapalı mekanlar olarak kullanılırken; üst katlar derilerin asıldığı, kurutulduğu yarı açık mekan olarak kullanılmışlardır. Bunun yanında bölgede çalışanların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak cami, kahvehane, konut gibi mekanların olduğu görülmektedir. Günümüzde ise, tabakhane bölgesindeki mekanların işlev değişikliğine uğradığı, boş kaldığı veya yıkıldığı görülmektedir. Bu sebeple sahip olunan bu kültürel mirasın büyük ölçüde yok olduğu gözlemlenmektedir.

Şekil 3. 10 Tabakhane bölgesinin günümüzdeki mekansal durum haritası

3.2.1 Tabakhane Bölgesindeki Mekansal Kullanımlar

Tabakhane bölgesinin yeniden işlevlendirilmesi kapsamında; açık, yarı açık ve kapalı mekanların mekansal özellikleri, özgün kullanımları, bugünkü kullanımları ve kullanılabilir mekansal potansiyelleri gibi veriler aşağıdaki tabloda belirtilmiştir.

Şekil 3. 11 Tabakhane bölgesi yerleşim planı

Çizelge 3. 3 Tabakhane bölgesindeki yapıların mekansal durum tablosu

NO	SOKAK	BUGÜNKÜ KULLANIMI	Taban Al. X Kat Yük.=Toplam Al.
2	AŞAĞI TABAKHANE	MESKEN	82,91X1=166 m ²
4	AŞAĞI TABAKHANE	MESKEN	106,03X1=106 m ²
5	AŞAĞI TABAKHANE	MESKEN	40,96X2=82 m ²
6	AŞAĞI TABAKHANE	BOŞ	117,39X2=235 m ²
7	AŞAĞI TABAKHANE	MESKEN	78,68X2=157 m ²
8	AŞAĞI TABAKHANE	MESKEN	57,01X1=57 m ²
9	AŞAĞI TABAKHANE	DEPO	81,57X2=163 m ²
10	AŞAĞI TABAKHANE	MESKEN	89,34X2=179 m ²
11	AŞAĞI TABAKHANE	BOŞ	194,45X2=389 m ²
12	AŞAĞI TABAKHANE	MESKEN	42X1=42 m ²
13	AŞAĞI TABAKHANE	MESKEN	54,20X2=108 m ²
14	AŞAĞI TABAKHANE	BOŞ	28,1X1=28 m ²
15	AŞAĞI TABAKHANE	BOŞ	157,32X2=315 m ²
16	AŞAĞI TABAKHANE	BOŞ	34,30X2=69 m ²
17	AŞAĞI TABAKHANE	BOŞ	170,14X3=510 m ²
18	AŞAĞI TABAKHANE	MESKEN	46,62X2=93 m ²
20	AŞAĞI TABAKHANE	YIKILMIŞ	65,02X1=65 m ²
22	AŞAĞI TABAKHANE	MESKEN	61,72X1=62 m ²
24	AŞAĞI TABAKHANE	YIKILMIŞ	120,88X1=121 m ²
26	AŞAĞI TABAKHANE	YIKILMIŞ	220,71X1=221 m ²
28	AŞAĞI TABAKHANE	MESKEN	98,27X1=98 m ²
58	AŞAĞI TABAKHANE	BOŞ	502,30X2=1005 m ²
1	YUKARI TABAKHANE	MESKEN	66,60 X2=133 m ²

Çizelge 3. 3 Tabakhane bölgesindeki yapıların mekansal durum tablosu (devamı)

2	YUKARI TABAKHANE	SAMANLIK	169,29X1= 169 m²
3	YUKARI TABAKHANE	CAMİ	-
4	YUKARI TABAKHANE	SAMANLIK	137,93X1= 138 m²
8	YUKARI TABAKHANE	MESKEN	63,08X2= 126 m²
10	YUKARI TABAKHANE	MESKEN	42,19X1= 42 m²
12	YUKARI TABAKHANE	BOŞ	76,38X2= 153 m²
14	YUKARI TABAKHANE	MESKEN	35,86X2= 72 m²
18	YUKARI TABAKHANE	BOŞ	76,38X2= 153 m²
20	YUKARI TABAKHANE	MESKEN	79,63X3= 239 m²
22	YUKARI TABAKHANE	YIKILMIŞ	63,26X1= 63 m²
26	YUKARI TABAKHANE	MESKEN	125,17X2= 250 m²
30	YUKARI TABAKHANE	MESKEN	74,08X1= 74 m²
32	YUKARI TABAKHANE	MESKEN	65,78X2= 132 m²
36	YUKARI TABAKHANE	MESKEN	63,37X2= 127 m²
38	YUKARI TABAKHANE	MESKEN	45,23X2= 90 m²
40	YUKARI TABAKHANE	MESKEN	95,90X2= 192 m²
		Toplam	6424 m²

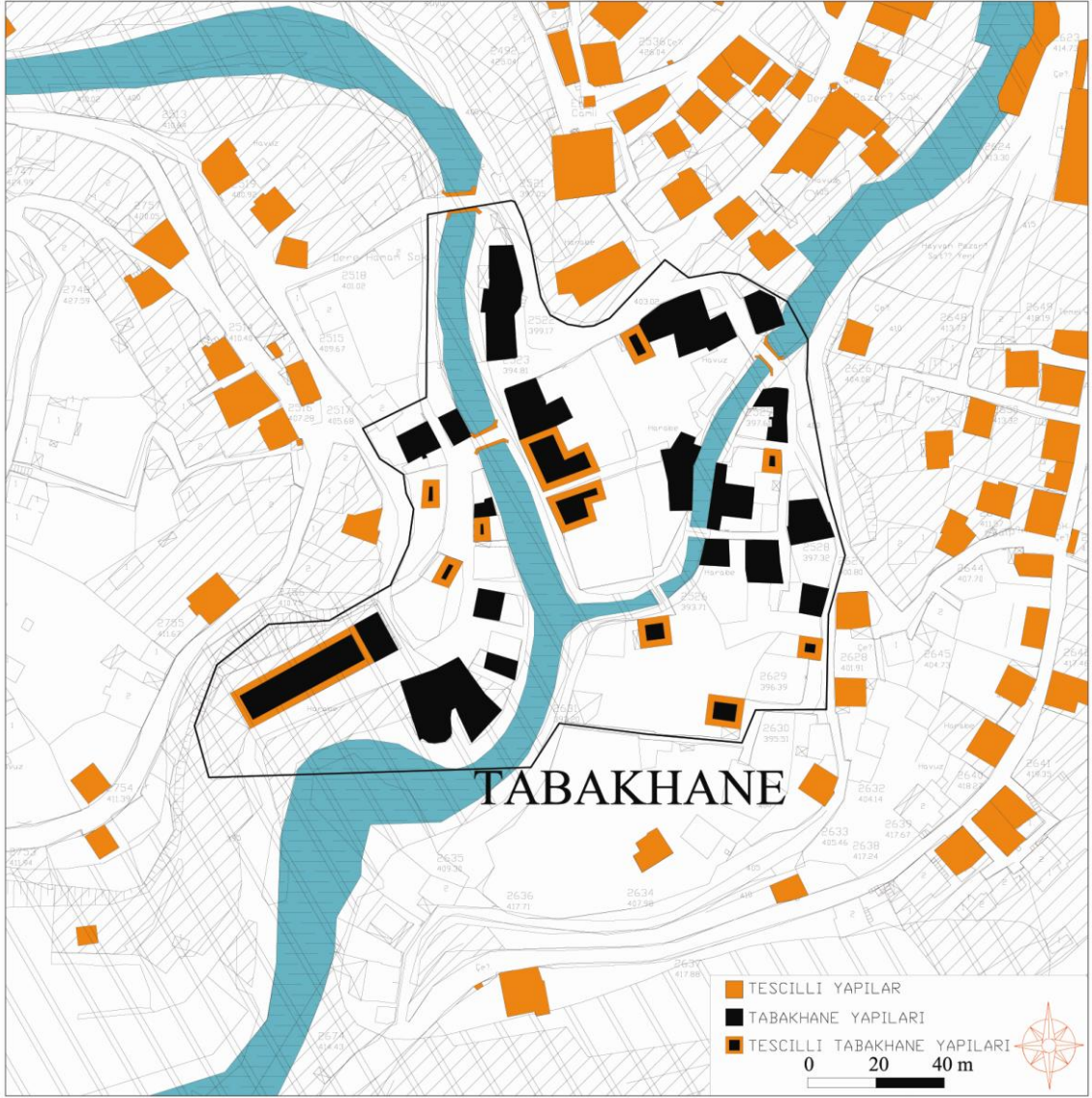
Tabakhane bölgesi mekansal kullanım tablosundan elde edilen verilere göre; Tabakhane bölgesinde toplamda yaklaşık olarak 6500 m²'lik kapalı alan potansiyeli mevcuttur. Bu kapalı alanın yaklaşık olarak 4000 m²'si günümüzde hiç kullanılmamakta ve terk edilmiş durumda yıkılmaya yüz tutmuştur. Kentin kapalı, açık ve yarı açık mekansal sorunlarına çözüm olabilecek nitelikteki bu bölgedeki mekansal potansiyel değerlendirilerek tabakhane bölgesini kentle bütünleştirmek gerekmektedir. Ayrıca bölgedeki bazı mekanlarda bulunan geçmişteki dericilik üretimine ait techizatlar ve deri yıkama havuzu gibi açık mekanlar günümüze kadar korunarak gelebilmiştir. Gözlemlenmelere göre Safranbolu İlçesi'nin Çukur mevkiindeki tabakhane bölgesinde

günümüzde 40 adet deri imalathanesi yapısı kalmıştır. Eskiden büyük çoğunluğunun deri imalathanesi olarak kullanıldığı bu yapıların günümüzde 23 tanesinin konuta çevrilmiş olduğunu görmekteyiz. Bazı yapıların samanlık ve depo olarak kullanıldığını; bazılarının ise boş durumda kullanım dışı kaldıklarını görmekteyiz. Bu bölgede sadece dış duvarları kalmış, çatısı ve iç duvarları ise büyük ölçüde yıkılmış deri imalathane yapıları da mevcuttur. Günümüzde tabakhane bölgesine üst ölçekten baktığımızda, bölgede fiziki koşulların yetersiz düzeyde olduğunu, bölgenin kentle bağlantısı koparak metruk bir görünümde olduğunu, sahip olduğu derenin, peyzajın, yapıların yeterince değerlendirilmediği görülmektedir. Bu noktada, bölgenin sahip olduğu mekansal potansiyel, dericilik kültürü mirasına ait sahip olduğu kent hafızası ve mekansal özellikler dikkate alındığında, kentte turizmin geliştirilmesi ve mekansal eksikliklerin giderilmesi anlamında önemli bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz.

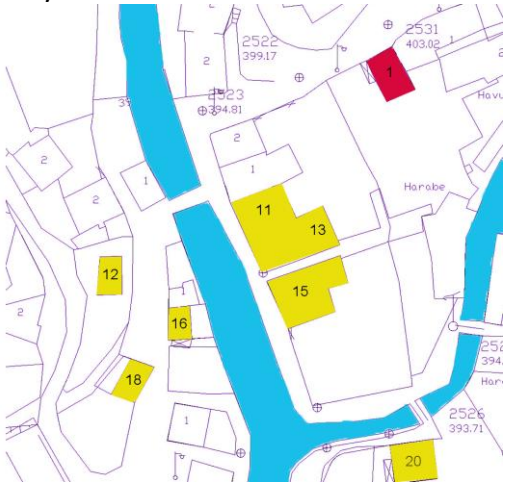

3.2.2 Tabakhane Bölgesindeki Yapıların Tescil Durumunun İncelenmesi

Unesco Dünya Kültür Mirası sınırları içerisinde yer alan Safranbolu kentinin tabakhane bölgesindeki 40 tane yapının günümüzde 12 tanesinin tescilli olduğu görülmektedir. Bu tescilli yapıların konum, mevcut mekansal özellikleri, güncel fotoğrafları, kullanım durumu gibi özellikler göz önüne alınarak tescil fişleri oluşturulmuştur. Bu kapsamda incelenen yapılara bakıldığında, yapı malzemesi açısından geleneksel Safranbolu evleriyle aynı özelliği gösteren bu yapılar deri üretimindeki işlevsellik gereği plan şeması olarak farklılık göstermektedirler. Yapılarda genellikle zemin katta taş, üst katta ise ahşap çatki arası kerpiç malzemelerin kullanıldığı veya çatkılarının arasının boş bırakıldığı görülmektedir. Saçaklı özellikte kırma veya beşik çatılarda ise özgün halinden kalma alaturka veya sonradan marsilya kiremit malzeme kullanılmıştır. Yapılarda kapı ve pencereler ahşap malzemedendir. Günümüzde yapıların büyük çoğunluğu strüktür olarak sağlam olmakla birlikte yapı malzemelerinde bozulmalar gözlemlenmektedir. Kullanım açısından bu yapıların bazılarının konuta dönüştürüldüğü, bazılarının ise terk edilip kullanılmadığı görülmektedir.

Şekil 3. 12 Tabakhane bölgesi tescil haritası

Çizelge 3. 4 Tabakhane bölgesindeki 1 nolu yapının tescil fişi

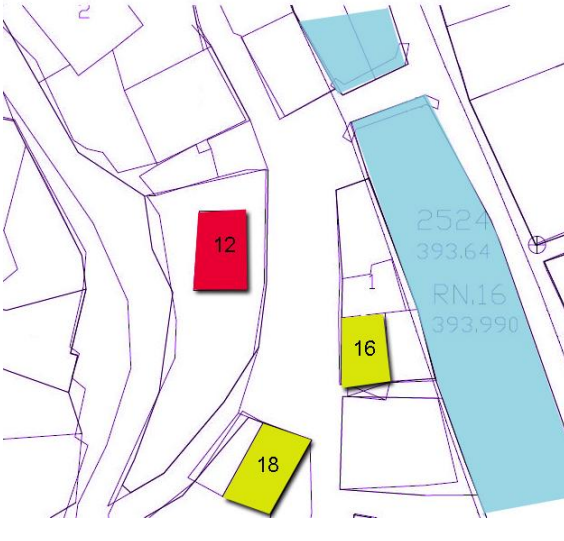

İl Karabük	İlçe Safranbolu	Mahalle, Köy Cami-i Kebir	Koruma Derecesi	Anıtsal	1	2	3	
				Çevresel	1 X	2	3	
Sokak, Kapı No Aşağı Tabakhane Sokak		Kadastro Pafta Ada Parsel		Çevreye Aykırı				
Adı 1 Nolu Yapı		Yaptıran	Yapan		Mimari Üslup Yöresel			
		Yapım Tarihi	Kitabe		Vakfiye			
Genel Tanım								
Koruma Durumu	A İyi	Taşıyıcı Yapı	A Dış	A Üst	A İç	A Süsleme	A Rutubet	A yok
	B Orta		B Dış	B Üst	B İç	B Elemanı	B	B izi Var
	C Fena		C Dış	C Üst	C İç	C	C	C önemli
Vaziyet Planı				Fotoğraf				
								
Gözlemler								
Ayrıntılı Tanım					Orijinal Kullanım			
Eğimli bir araziye oturan yapı yol kotundan Z+1, bahçe kotundan Z+2 katlı görülmektedir. Yapıya giriş yan bahçeden sağlanmaktadır ve üst katlara ahşap merdiven ile ulaşılmaktadır. Yapının zemin katı depo+kömürlük, üst katları ise konut olarak kullanılmaktadır. Yapının zemin katı duvarları taş, üst katların duvarları ise ahşap çatki arası taş+kerpiç malzemedendir. Yapının özgün nitelikteki pencere ve kapıları ahşap malzemedendir. Yapıda ahşap kısımlarda yer yer bozulmalar görülmektedir. Giriş cephesinde sonradan briket tuğla kullanımı vardır. Yapıda saçaklı beşik çatı alaturka kiremit malzemedendir.					Konut			
					Bugünkü Kullanım			
					Konut			
					Önerilen Kullanım			

Çizelge 3. 5 Tabakhane bölgesindeki 11 nolu yapının tescil fişi

İl Karabük	İlçe Safranbolu	Mahalle, Köy Cami-i Kebir	Koruma Derecesi	Anıtsal	1	2	3	
				Çevresel	1 X	2	3	
Sokak, Kapı No Aşağı Tabakhane Sokak		Kadastro Pafta Ada Parsel		Çevreye Aykırı				
Adı 11 Nolu Yapı		Yaptıran	Yapan		Mimari Üslup Yöresel			
		Yapım Tarihi	Kitabe		Vakfiye			
Genel Tanım								
Koruma Durumu	A İyi	Taşıyıcı Yapı	A Dış	A Üst	A İç	A Süsleme	A Rutubet	A yok
	B Orta		B Dış	B Üst	B İç	B Süsleme	B Rutubet	B izi Var
	C Fena		C Dış	C Üst	C İç	C Süsleme	C Rutubet	C önemli
Vaziyet Planı				Fotoğraf				
								
Gözlemler								
Ayrıntılı Tanım					Orijinal Kullanım			
2 katlı olan yapının girişi dere tarafındaki yola bakmaktadır. Yapı bakımsız haldedir ve yapının yan duvarları yer yer yıkılmıştır. Yapının ilk katı deri üretiminin yapıldığı, içerisinde havuzları barındıran kapalı mekana sahiptir. İlk katın yıkılmaması için sonradan duvarlar istinat duvarlarıyla güçlendirilmiştir. 2. kat yarı açık mekana sahiptir ve çıkmalıdır. Bu katta deri üretimine ait tehzizatlar mevcuttur. Yapıda duvarlar ahşap çatki arası taş dolgu malzemedendir. İlk katta yola bakan kısımda duvarlar sıvalıdır ve ahşap pencereler küçük ve demir korkulukludur. Yapının saçaklı beşik çatısında marsilya kiremit kullanılmıştır.					Tabakhane			
					Bugünkü Kullanım			
					Boş			
					Önerilen Kullanım			

Çizelge 3. 6 Tabakhane bölgesindeki 12 nolu yapının tescil fişi

İl Karabük	İlçe Safranbolu	Mahalle, Köy Cami-i Kebir	Koruma Derecesi	Anıtsal	1	2	3	
				Çevresel	1 X	2	3	
Sokak, Kapı No Aşağı Tabakhane Sokak		Kadastro Pafta Ada Parsel	Çevreye Aykırı					
Adı 12 Nolu Yapı		Yaptıran	Yapan			Mimari Üslup Yöresel		
		Yapım Tarihi	Kitabe			Vakfiye		
Genel Tanım								
Koruma Durumu	A İyi	Taşıyıcı Yapı	A Dış	A Üst	A İç	A Süsleme	A Rutubet	A yok
	B Orta		B Dış	B Üst	B İç	B Süsleme	B Rutubet	B izi Var
	C Fena		C Dış	C Üst	C İç	C Süsleme	C Rutubet	C önemli
Vaziyet Planı				Fotoğraf				
								
Gözlemler								
Ayrıntılı Tanım Tek katlı yapı geçmişte tabakhane işçilerinin kahvesi olarak hizmet vermiştir. Yapı günümüzde kullanılmamaktadır. Yapının girişi dere tarafına bakan yola bakmaktadır. Yapının duvarları ahşap çatkı arası taş dolgu malzemelidir ve beyaz sıvalıdır. Yapının kapı ve pencereleri ahşap malzemeli olup saçaklı kırma çatısında marsilya tipi kiremit kullanılmıştır.						Orijinal Kullanım Kahvehane		
						Bugünkü Kullanım Boş		
						Önerilen Kullanım		

Çizelge 3. 7 Tabakhane bölgesindeki 13 nolu yapının tescil fişi

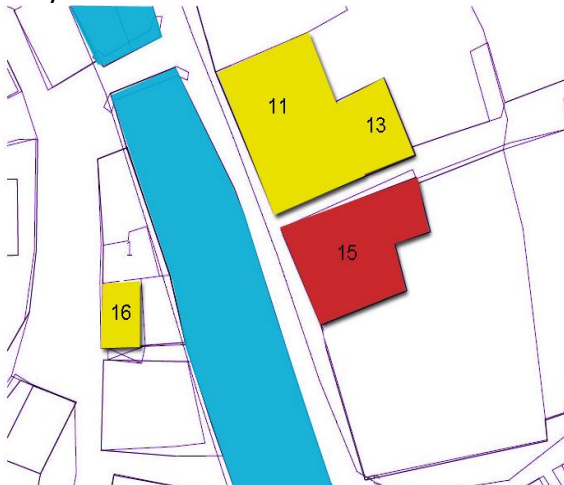

İl Karabük	İlçe Safranbolu	Mahalle, Köy Cami-i Kebir	Koruma Derecesi	Anıtsal	1	2	3	
				Çevresel	1 X	2	3	
Sokak, Kapı No Aşağı Tabakhane Sokak		Kadastro Pafta Ada Parsel		Çevreye Aykırı				
Adı 13 Nolu Yapı		Yaptıran	Yapan		Mimari Üslup Yöresel			
		Yapım Tarihi	Kitabe		Vakfiye			
Genel Tanım								
Koruma Durumu	A İyi	Taşıyıcı Yapı	A Dış	A Üst	A İç	A Süsleme	A Rutubet	A yok
	B Orta		B Dış	B Üst	B İç	B Elemanı	B	B izi Var
	C Fena		C Dış	C Üst	C İç	C	C	C önemli
Vaziyet Planı				Fotoğraf				
								
Gözlemler								
Ayrıntılı Tanım					Orijinal Kullanım			
Bakımsız haldeki 3 katlı yapı günümüzde konut olarak kullanılmaktadır. Yapıya dere kenarındaki yola açılan dar ara sokaktan girilmektedir. Yapının duvarlarında zaman içerisinde çeşitli eklemeler ve değişiklikler yapılmıştır. Zemin katta bazı yerlerde taş bazı yerlerde ise tuğla malzeme sonradan kullanılmıştır. Üst katlarda ise ahşap çatıkların arası eski ve yeni tuğla ile kapatılmıştır. Yapının özgün pencere boşlukları bazı yerlerde kapatılmıştır, bazı yerler de ise sonradan tuvalet ve banyo için pencereler açılmıştır. Bazı pencerelerin doğramaları özgünken bazıları sonradan takılmıştır. Yapının saçaklı kırma çatısında marsilya tipi kiremit kullanılmıştır.					Tabakhane			
					Bugünkü Kullanım			
					Konut			
					Önerilen Kullanım			

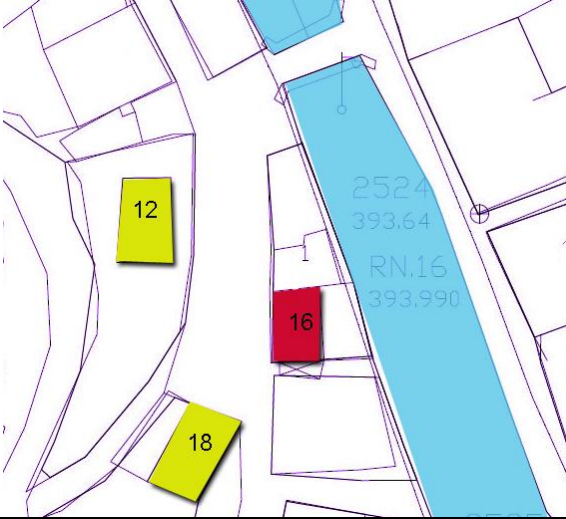

Çizelge 3. 8 Tabakhane bölgesindeki 14 nolu yapının tescil fişi

İl Karabük	İlçe Safranbolu	Mahalle, Köy Cami-i Kebir	Koruma Derecesi	Anıtsal	1	2	3	
				Çevresel	1 X	2	3	
Sokak, Kapı No Aşağı Tabakhane Sokak		Kadastro Pafta Ada Parsel		Çevreye Aykırı				
Adı 14 Nolu Yapı		Yaptıran	Yapan		Mimari Üslup Yöresel			
		Yapım Tarihi	Kitabe		Vakfiye			
Genel Tanım								
Koruma Durumu	A iyi	Taşıyıcı Yapı	A Dış	A Üst	A İç	A Süsleme	A Rutubet	A yok
	B orta		B Yapı	B Yapı	B Yapı	B Elemanı	B	B izi Var
	C fena		C	C	C	C	C	C önemli
Vaziyet Planı				Fotoğraf				
Gözlemler								
Ayrıntılı Tanım					Orijinal Kullanım			
3 katlı yapı günümüzde özgün nitelikte değildir ve sonradan çeşitli müdahalelerle konuta dönüştürülmüştür. Yapının Güney cephesinden bahçe girişi, Doğu cephesinden ise yapı ana girişi bulunmaktadır. En alt kat sıvalı olan yapının 2. katında sonradan blok tuğla ve delikli tuğla kullanılmıştır. Yapıda üst katlarda çatki sistemi bozulmuştur. Yapıdaki kapı ve pencereler özgün değildir ve saçaklı kırma çatı alaturka kiremit malzemedir.					Tabakhane			
					Bugünkü Kullanım			
					Konut			
					Önerilen Kullanım			

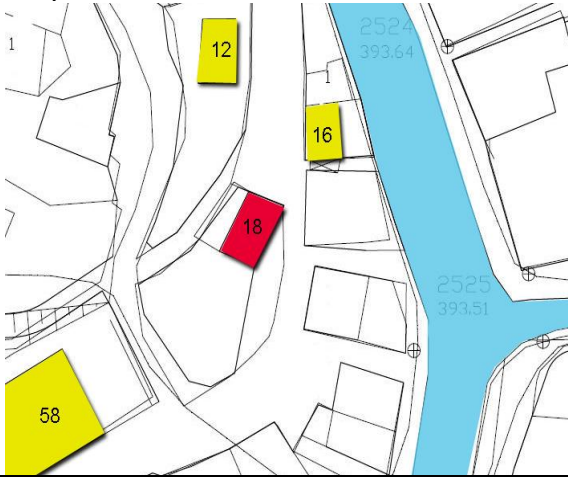

Çizelge 3. 9 Tabakhane bölgesindeki 15 nolu yapının tescil fişi

İl Karabük	İlçe Safranbolu	Mahalle, Köy Cami-i Kebir	Koruma Derecesi	Anıtsal	1	2	3	
				Çevresel	1 X	2	3	
Sokak, Kapı No Aşağı Tabakhane Sokak		Kadastro Pafta Ada Parsel		Çevreye Aykırı				
Adı 15 Nolu Yapı		Yaptıran	Yapan		Mimari Üslup Yöresel			
		Yapım Tarihi	Kitabe		Vakfiye			
Genel Tanım								
Koruma Durumu	A İyi	Taşıyıcı Yapı	A Dış	A Üst	A İç	A Süsleme	A Rutubet	A yok
	B Orta		B Dış	B Üst	B İç	B Süsleme	B Rutubet	B izi Var
	C Fena		C Dış	C Üst	C İç	C Süsleme	C Rutubet	C önemli
Vaziyet Planı				Fotoğraf				
								
Gözlemler								
Ayrıntılı Tanım					Orijinal Kullanım			
2 katlı yapıya dereye bakan yoldan ana giriş ve yan tarafındaki dar sokaktan ise ikinci giriş sağlanmaktadır. Alt kat duvarları taş malzemeden olan yapıda üst katın bir kısmında ahşap çatkı araları boş bırakılarak yarı açık mekan oluşturulmuştur. Yapıdaki pencere ve kapılar ahşap malzemedenir. Yapının saçaklı kırma çatısında alaturka kiremit kullanılmıştır. Yapının yan tarafındaki bahçeye dereye bakan yoldan giriş bulunmaktadır.					Tabakhane			
					Bugünkü Kullanım			
					Boş			
					Önerilen Kullanım			

Çizelge 3. 10 Tabakhane bölgesindeki 16 nolu yapının tescil fişi

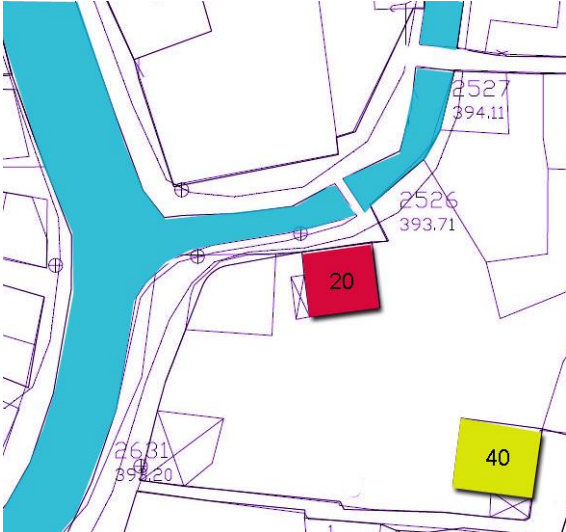

İl Karabük	İlçe Safranbolu	Mahalle, Köy Cami-i Kebir	Koruma Derecesi	Anıtsal	1	2	3	
				Çevresel	1 X	2	3	
Sokak, Kapı No Aşağı Tabakhane Sokak		Kadastro Pafta Ada Parsel		Çevreye Aykırı				
Adı 16 Nolu Yapı		Yaptıran	Yapan		Mimari Üslup Yöresel			
		Yapım Tarihi	Kitabe		Vakfiye			
Genel Tanım								
Koruma Durumu	A İyi	Taşıyıcı Yapı	A Dış	A Üst	A İç	A Süsleme	A Rutubet	A yok
	B Orta		B Dış	B Üst	B İç	B Elemanı	B	B izi Var
	C Fena		C Dış	C Üst	C İç	C	C	C önemli
Vaziyet Planı				Fotoğraf				
								
Gözlemler								
Ayrıntılı Tanım					Orijinal Kullanım			
2 katlı yapı günümüzde bakımsız durumda kullanılmamaktadır. Yapıya dereye bakan yoldan giriş sağlanmaktadır. Alt katın duvarları taş malzeme olan yapının üst katında ahşap çatı arası taş dolgu ve kerpiç dolgu malzemeleri kullanılmıştır. Yapının dereye bakan üst katında ahşap çatıklar arası boş bırakılmıştır. Yapıda ahşap taşıyıcılarda günümüzde sehimler vardır. Yapıda kapı ve pencereler ahşap malzemedendir. Yapının saçaklı beşik çatısında alaturka kiremit malzeme kullanılmıştır.					Tabakhane			
					Bugünkü Kullanım			
					Boş			
					Önerilen Kullanım			

Çizelge 3. 11 Tabakhane bölgesindeki 18 nolu yapının tescil fişi

İl Karabük	İlçe Safranbolu	Mahalle, Köy Cami-i Kebir	Koruma Derecesi	Anıtsal	1	2	3	
				Çevresel	1 X	2	3	
Sokak, Kapı No Aşağı Tabakhane Sokak		Kadastro Pafta Ada Parsel		Çevreye Aykırı				
Adı 18 Nolu Yapı		Yaptıran	Yapan		Mimari Üslup Yöresel			
		Yapım Tarihi	Kitabe		Vakfiye			
Genel Tanım								
Koruma Durumu	A İyi	Taşıyıcı Yapı	A Dış	A Üst	A İç	A Süsleme	A Rutubet	A yok
	B Orta		B Dış	B Üst	B İç	B Elemanı	B	B izi Var
	C fena		C Dış	C Üst	C İç	C	C	C önemli
Vaziyet Planı				Fotoğraf				
								
Gözlemler								
Ayrıntılı Tanım					Orijinal Kullanım			
2 katlı yapı tadilat edilerek günümüzde konut olarak kullanılmaktadır. Yapıya ve bahçesine giriş dereye bakan taraftaki yoldan sağlanmaktadır. Yapının işlev değişikliği sırasında malzeme değişiklikleri yapılmıştır. Yapının alt katında taş, üst katında ise ahşap çatkılar arası tuğla malzeme kullanılmıştır. Yapıdaki pencereler ve kapılar özgün değildir. Yapıda saçaklı kırma çatıda marsilya tipi kiremit kullanılmıştır.					Tabakhane			
					Bugünkü Kullanım			
					Konut			
					Önerilen Kullanım			

Çizelge 3. 12 Tabakhane bölgesindeki 20 nolu yapının tescil fişi

İl Karabük	İlçe Safranbolu	Mahalle, Köy Cami-i Kebir	Koruma Derecesi	Anıtsal	1	2	3	
				Çevresel	1 X	2	3	
Sokak, Kapı No Yukarı Tabakhane Sokak		Kadastro Pafta Ada Parsel	Çevreye Aykırı					
Adı 20 Nolu Yapı		Yaptıran	Yapan		Mimari Üslup Yöresel			
		Yapım Tarihi	Kitabe		Vakfiye			
Genel Tanım								
Koruma Durumu	A İyi	Taşıyıcı Yapı	A Dış	A Üst	A İç	A Süsleme	A Rutubet	A yok
	B Orta		B Dış	B Üst	B İç	B Elemanı	B	B izi Var
	C Fena		C Dış	C Üst	C İç	C	C	C önemli
Vaziyet Planı				Fotoğraf				
								
Gözlemler								
Ayrıntılı Tanım					Orijinal Kullanım			
3 katlı yapı tadilat edilerek günümüzde konut olarak kullanılmaktadır. Yapıya giriş dere üzerinden küçük köprü ile sağlanmaktadır. Zemin katta taş, üst katlarda ahşap çatki arası kerpiç dolgu malzeme kullanılmıştır. Yapının Batı tarafına sonradan ıslak hacimler eklenmiştir. Yapıda sıvalar yer yer dökülmüştür. Yapıdaki pencere ve kapılar özgündür. Giriş kapısı sonradan değiştirilmiştir. Yapıda saçaklı kırma çatıda marsilya tipi kiremit kullanılmıştır.					Konut			
					Bugünkü Kullanım			
					Konut			
					Önerilen Kullanım			

Çizelge 3. 13 Tabakhane bölgesindeki 38 nolu yapının tescil fişi

İl Karabük	İlçe Safranbolu	Mahalle, Köy Cami-i Kebir	Koruma Derecesi	Anıtsal	1	2	3	
				Çevresel	1 X	2	3	
Sokak, Kapı No Yukarı Tabakhane Sokak		Kadastro Pafta Ada Parsel		Çevreye Aykırı				
Adı 38 Nolu Yapı		Yaptıran	Yapan		Mimari Üslup Yöresel			
		Yapım Tarihi	Kitabe		Vakfiye			
Genel Tanım								
Koruma Durumu	A İyi	Taşıyıcı Yapı	A Dış	A Üst	A İç	A Süsleme	A Rutubet	A yok
	B Orta		B Dış	B Üst	B İç	B Süsleme	B Rutubet	B izi Var
	C Fena		C Dış	C Üst	C İç	C Süsleme	C Rutubet	C önemli
Vaziyet Planı				Fotoğraf				
Gözlemler								
Ayrıntılı Tanım					Orijinal Kullanım			
Yapı eğime göre konumlanmıştır ve yol kotundan 2 katlı, bahçe tarafından 3 katlıdır. Yapı günümüzde konut olarak kullanılmaktadır. Yapı büyük ölçüde özgün durumdadır ancak yapıda bazı pencere boşlukları doldurulmuş bazıları ise değiştirilmiştir. Yapının zemin katında kerpiç malzeme ile yığma sistem kullanılmıştır; üst katından ahşap çatkı arası kerpiç dolgu malzemesi kullanılmıştır. Yapının saçaklı kırma çatısında alaturka kiremit malzeme kullanılmıştır. Yapının dış yüzey malzemesinde yer yer bozulmalar oluşmuştur.					Konut			
					Bugünkü Kullanım			
					Önerilen Kullanım			

Çizelge 3. 14 Tabakhane bölgesindeki 40 nolu yapının tescil fişi

İl Karabük	İlçe Safranbolu	Mahalle, Köy Cami-i Kebir	Koruma Derecesi	Anıtsal	1	2	3	
				Çevresel	1 X	2	3	
Sokak, Kapı No Yukarı Tabakhane Sokak		Kadastro Pafta Ada Parsel		Çevreye Aykırı				
Adı 40 Nolu Yapı		Yaptıran	Yapan		Mimari Üslup Yöresel			
		Yapım Tarihi	Kitabe		Vakfiye			
Genel Tanım								
Koruma Durumu	A İyi	Taşıyıcı Yapı	A Dış	A Üst	A İç	A Süsleme	A Rutubet	A yok
	B Orta		B Dış	B Üst	B İç	B Süsleme	B Rutubet	B İzi Var
	C Fena		C Dış	C Üst	C İç	C Süsleme	C Rutubet	C Önemli
Vaziyet Planı				Fotoğraf				
								
Gözlemler								
Ayrıntılı Tanım					Orijinal Kullanım			
2 katlı yapı günümüzde konut olarak kullanılmaktadır. Güney cephesinde yapıya ana giriş bulunmaktadır. Yapıda alt katta duvarlarda kerpiç malzeme, üst katta ise ahşap çatı arası kerpiç dolgu malzeme kullanılmıştır. Yapının üst katı beyaz sıvalıdır. Güney cephesinde yapı çıkma yapmıştır. Yapıda Batı cephesi bitişiğinde müstemilat vardır. Yapının müstemilat ile birleşen yerinde sonradan tuğla duvar eklenmiştir. Yapıda pencere ve kapılar özgündür ve üst katta pencereler kapaklıdır. Yapıda saçaklı kırma çatıda alaturka kiremit malzeme kullanılmıştır.					Konut			
					Bugünkü Kullanım			
					Konut			
					Önerilen Kullanım			

Çizelge 3. 15 Tabakhane bölgesindeki 58 nolu yapının tescil fişi

İl Karabük	İlçe Safranbolu	Mahalle, Köy Cami-i Kebir	Koruma Derecesi	Anıtsal	1	2	3	X
				Çevresel	1	2	3	
Sokak, Kapı No Aşağı Tabakhane Sokak		Kadastro Pafta Ada Parsel		Çevreye Aykırı				
Adı 58 Nolu Yapı		Yaptıran	Yapan		Mimari Üslup Yöresel			
		Yapım Tarihi	Kitabe		Vakfiye			
Genel Tanım								
Koruma Durumu	A İyi	Taşıyıcı Yapı	A Dış	A Üst	A İç	A Süsleme	A Rutubet	A yok
	B Orta		B Dış	B Üst	B İç	B Süsleme	B Rutubet	B izi Var
	C Fena		C Dış	C Üst	C İç	C Süsleme	C Rutubet	C önemli
Vaziyet Planı				Fotoğraf				
								
Gözlemler								
Ayrıntılı Tanım						Orijinal Kullanım		
2 katlı deri fabrikasının geçirdiği yangında döşemeleri ve çatısı yanmıştır. Yapı günümüzde harabe görünümündedir. Yapıda sadece dış duvarlar, mekanı ikiye bölen iç duvar ve iki adet taş kolon günümüze kadar gelebilmiştir. Yapının bitişiğinde deri fabrikasının teknik servisinin bulunduğu tek katlı yapı bulunmaktadır. Yapıya dere tarafındaki yoldan iki adet giriş ve arkadaki kanyon duvarı tarafından bir adet giriş bulunmaktadır. Yapının içinde ve cephesinde yer yer bozulmalar ve bitkilenmeler oluşmuştur. Yapı iki büyük mekandan oluşmaktadır. Yapının duvarları kesme taş malzemedendir. Yapıda eskiye ait ahşap döşeme izleri bulunmaktadır. Yapının cephesinde ritmik düzende giden pencereler ve taş malzemedен söveler bulunmaktadır. Alt kattaki pencereler demir parmaklıklıdır.						Deri Fabrikası		
						Bugünkü Kullanım		
						Boş		
						Önerilen Kullanım		

3.3 Bölüm Sonucu

Bu bölümde, öncelikle Safranbolu kentinin tarihi, kent ekonomisi ve meslek kolları, hem kent hem de yapı ölçeğinde kentteki önemli yerleşmeler ve yapılar hakkında genel bilgiler verilmiştir. Kentin tarih içerisinde gelişimine bakıldığında, birçok kültüre ev sahipliği yaptığı görülmektedir. Geçmişte Safranbolu sahip olduğu verimli topraklar sayesinde özellikle hayvancılık, kereste, meyve sebze yetiştiriciliğinde gelişmiştir. Safranbolu, İç Anadolu'yu Karadeniz'e bağlayan Sinop Limanı kervan yolu üzerinde bulunması sebebiyle 17. yy.'da ekonomik anlamda önemli bir gelişim göstermiştir. 20. yy.'a kadar ekonominin geliştiği ve meslek kollarının çeşitlendiği kentte özellikle dericilik sektörü kent için en önemli iş kollarından biri olmuştur. Dericilik sektöründe sanayideki gelişmelere ayak uyduramama neticesinde gerileme yaşanmış ve 1950'li yıllarda Karabük'te demir çelik fabrikasının açılmasıyla bu sektör büyük ölçüde yok olmuştur. Bu süreç sonrası deri imalathaneleri terk edilmiştir. Günümüzde tabakhane bölgesi kentle ilişkisi koparak sağlıksız ve terk edilmiş bir alan görünümündedir.

Bölümün son kısmında ise incelenen tabakhane bölgesinin kimliğini oluşturan dericilik ve bölgedeki deri dükkanları hakkında detaylı bilgiler verilmiştir. Tabakhane bölgesinin ve içerisindeki yapıların konumları, bugünkü işlev durumları, mekansal potansiyelleri ortaya konulmuştur.

Bu bağlamda yapılan araştırmalar sonucunda elde edilen verilere göre;

- Tabakhane bölgesi toplam alanı: 20.000 m²
- Toplam yapı alanı: 6.500 m²
- Mesken veya başka amaçlı kullanılan yapı alanı: 3.000 m²
- Kullanım dışı kalan yapı alanı: 3.500 m²
- Tescilli yapı alanı: 2.700 m² alanın bulunduğu görülmektedir.

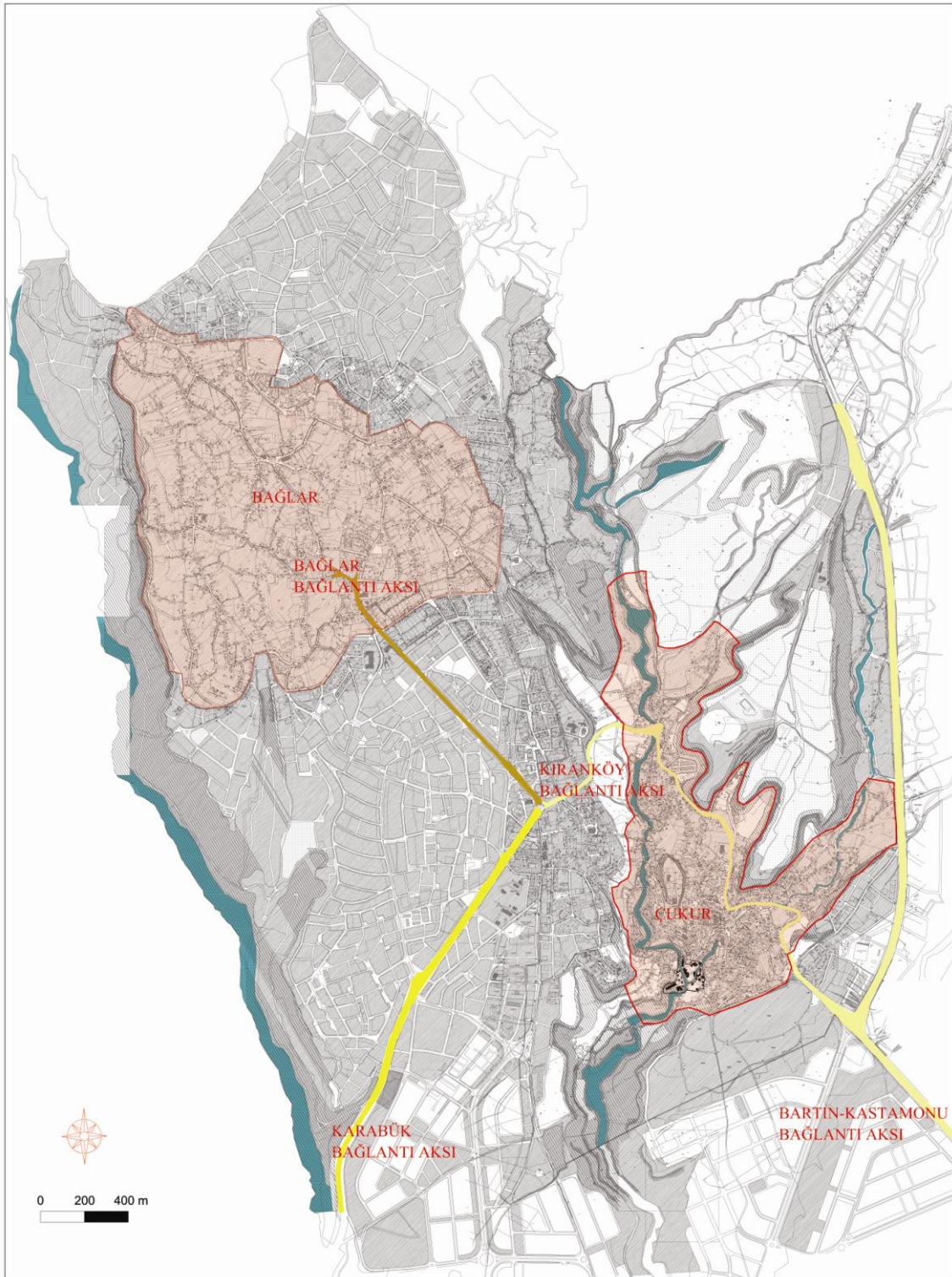
Bu noktada tabakhane bölgesinin sahip olduğu değerlendirilebilir mekan stoğunun kentin mekansal ihtiyaçlarının karşılanması konusunda yeterli nitelik ve kapasitede olduğu görülmektedir. Bu bağlamda, tabakhane bölgesinin yeniden işlevlendirilmesi kapsamında alanın tanıtılması ve alana ait ön çalışma verilerinin elde edilmesi gerçekleştirilmiştir.

SAFRANBOLU TABAKHANE BÖLGESİNİN YENİ FONKSİYONLARLA DEĞERLENDİRİLMESİ

Tezin 2. bölümünde incelenen işlevini yitirmiş olan endüstri yapısı ve alanları dönüşüm örnekleri bağlamında Safranbolu İlçesi'ndeki tabakhane bölgesinin de bu kapsamda ele alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir. Geçmişte Safranbolu'da en önemli iş kollarından biri olan dericilik sektörüne ait kentin sahip olduğu kültürel mirasın günümüzde büyük ölçüde yok olduğunu ve önemini her geçen gün yitirdiğini görmekteyiz. Bu noktada tez kapsamında, bu mirasın korunmasını sağlamak, kent hafızasındaki kültürel kimliği tekrar canlandırmak, hem kentin hem de tabakhane bölgesinin mekansal sorunlarını çözerek kentle bağlantısı kopmuş bölgeyi tekrar kente kazandırmak amaçlanmıştır. Bu bağlamda tezin 3. bölümünde, bölgenin mekansal analizi yapılarak tabakhane bölgesi ile ilgili veriler elde edilmiştir. Bu bölümde ise, öncelikle tabakhane bölgesi-Safranbolu merkez bağlantısı, Safranbolu kentindeki mekanların işlev durumu, Safranbolu kenti ulaşım durumu, tabakhane bölgesi- konut alanları ilişkisi, tabakhane bölgesi- ticaret alanları ilişkisi, tabakhane bölgesi- turizm alanları ilişkisi, Safranbolu kentindeki tescilli yapıların tespiti gibi konular haritalar üzerinden çalışılmıştır. Tabakhane bölgesinin ve Safranbolu kentinin mekansal potansiyelleri belirlenerek bir önceki bölümlerde elde edilen veriler değerlendirilmiştir ve bölge ile ilgili işlev önerileri geliştirilmiştir.

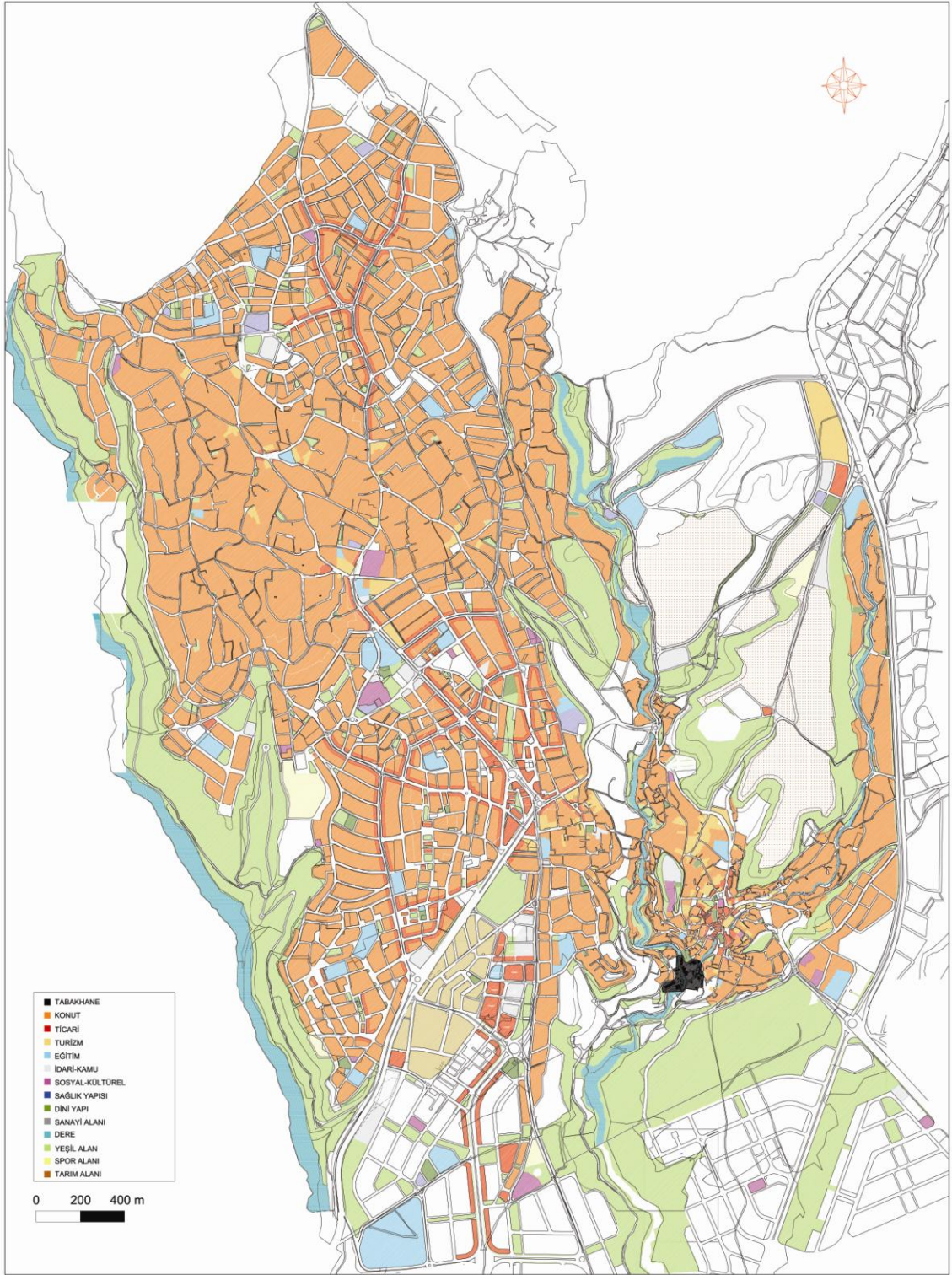

4.1 Tabakhane Bölgesinin Konum Analizleri

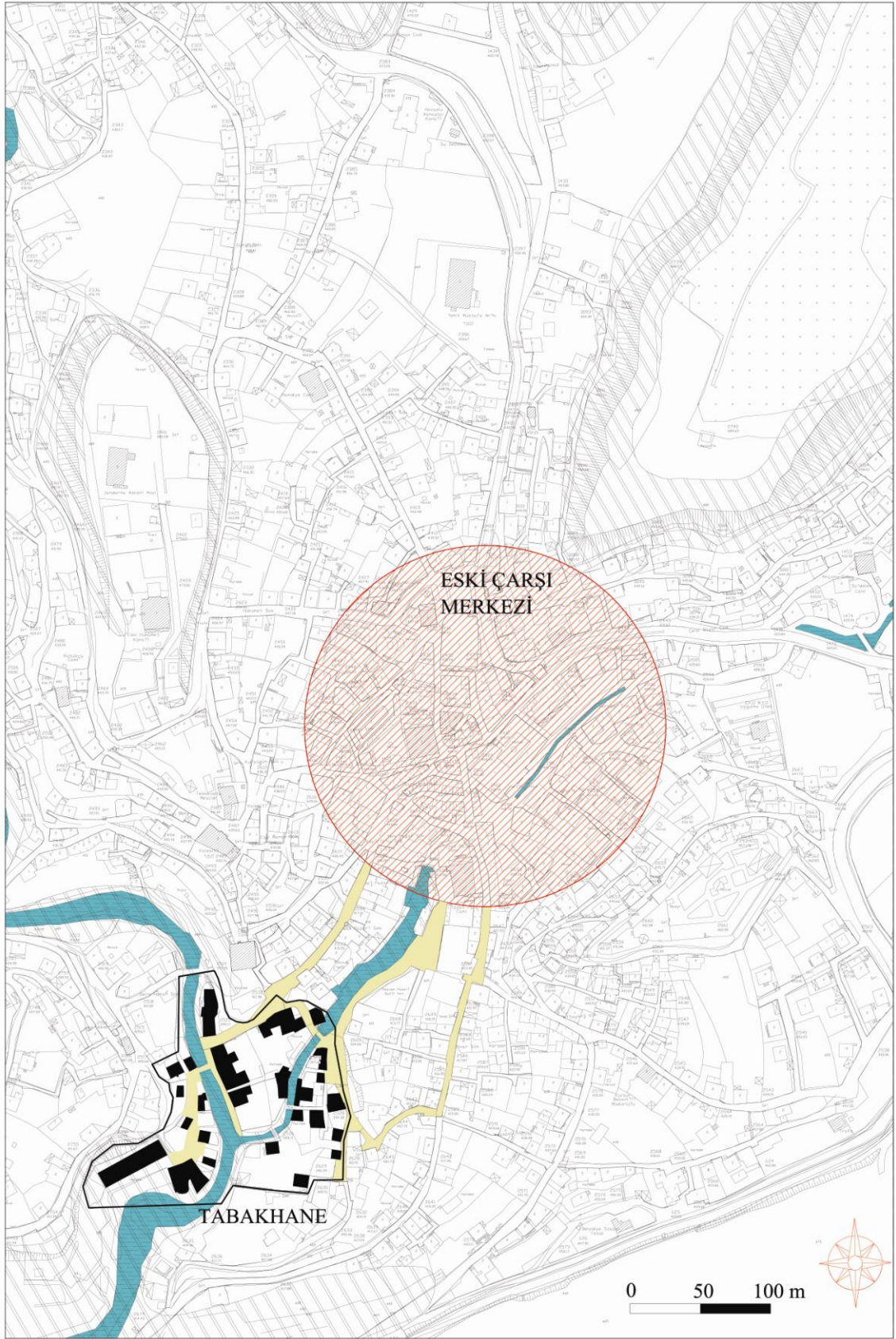
Şekil 4. 1 Safranbolu ulaşım durum haritası

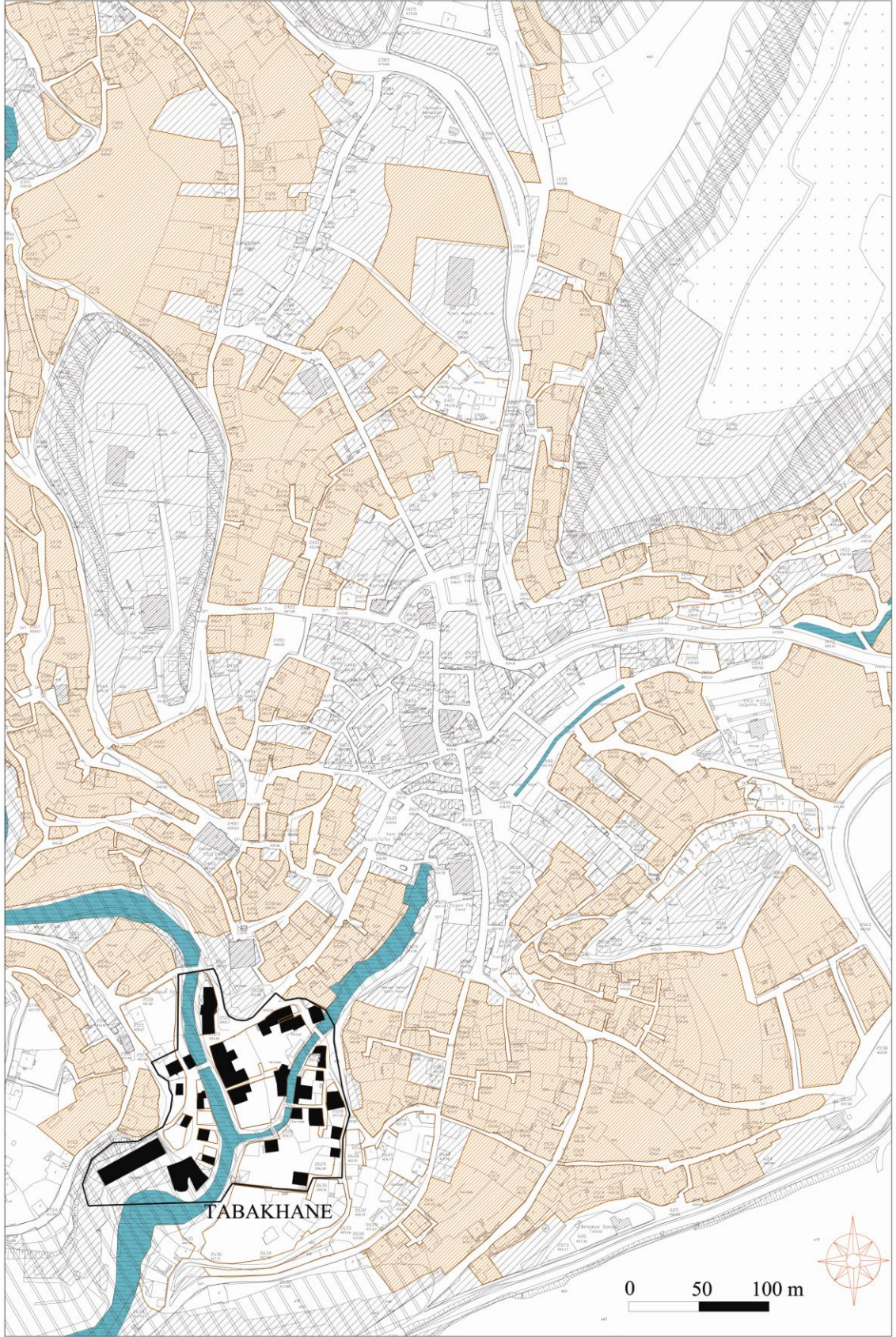
Şekil 4.2 Safranbolu işlev durumu haritası

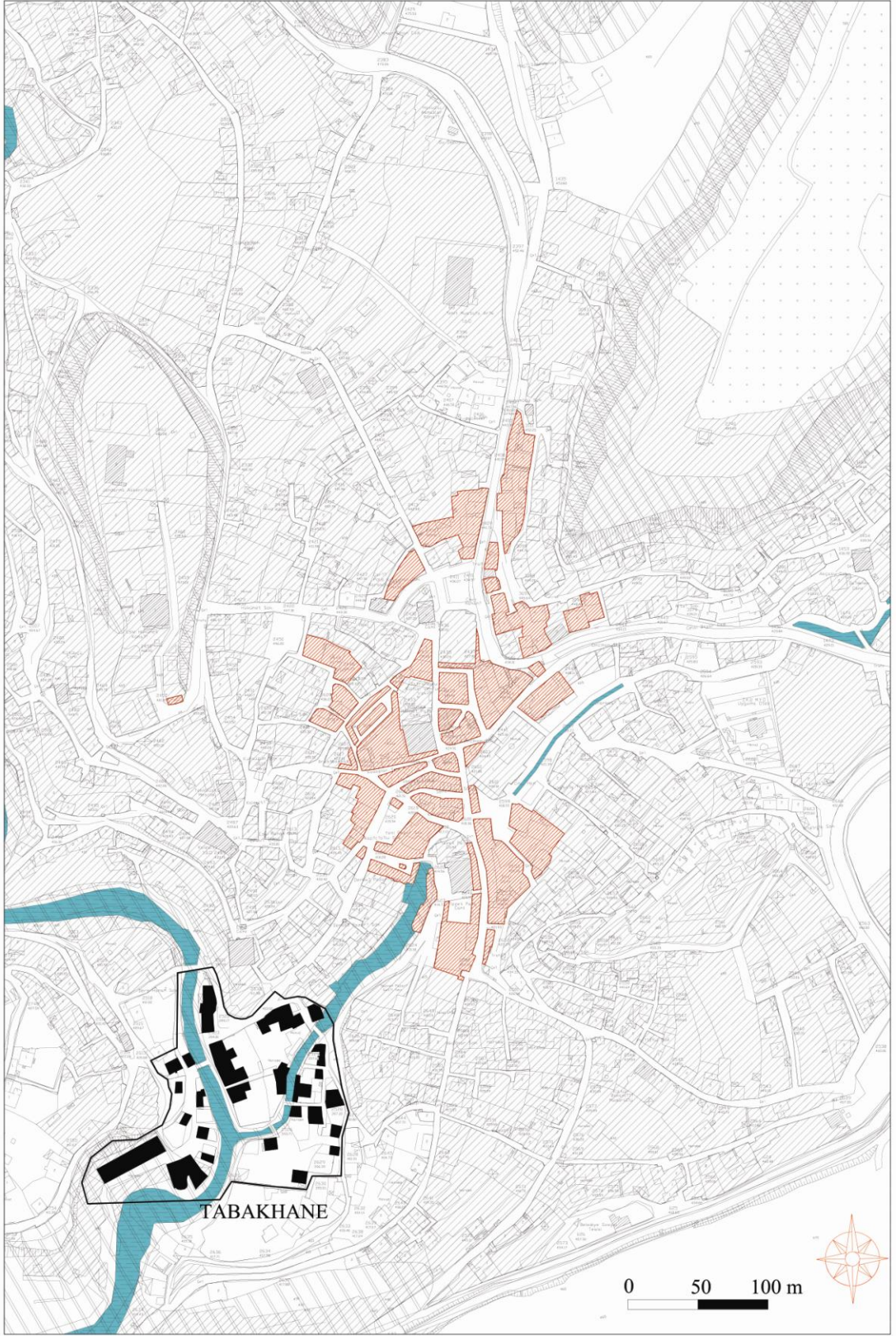
Şekil 4.3 Tabakhane bölgesi Safranbolu merkez bağlantısı haritası

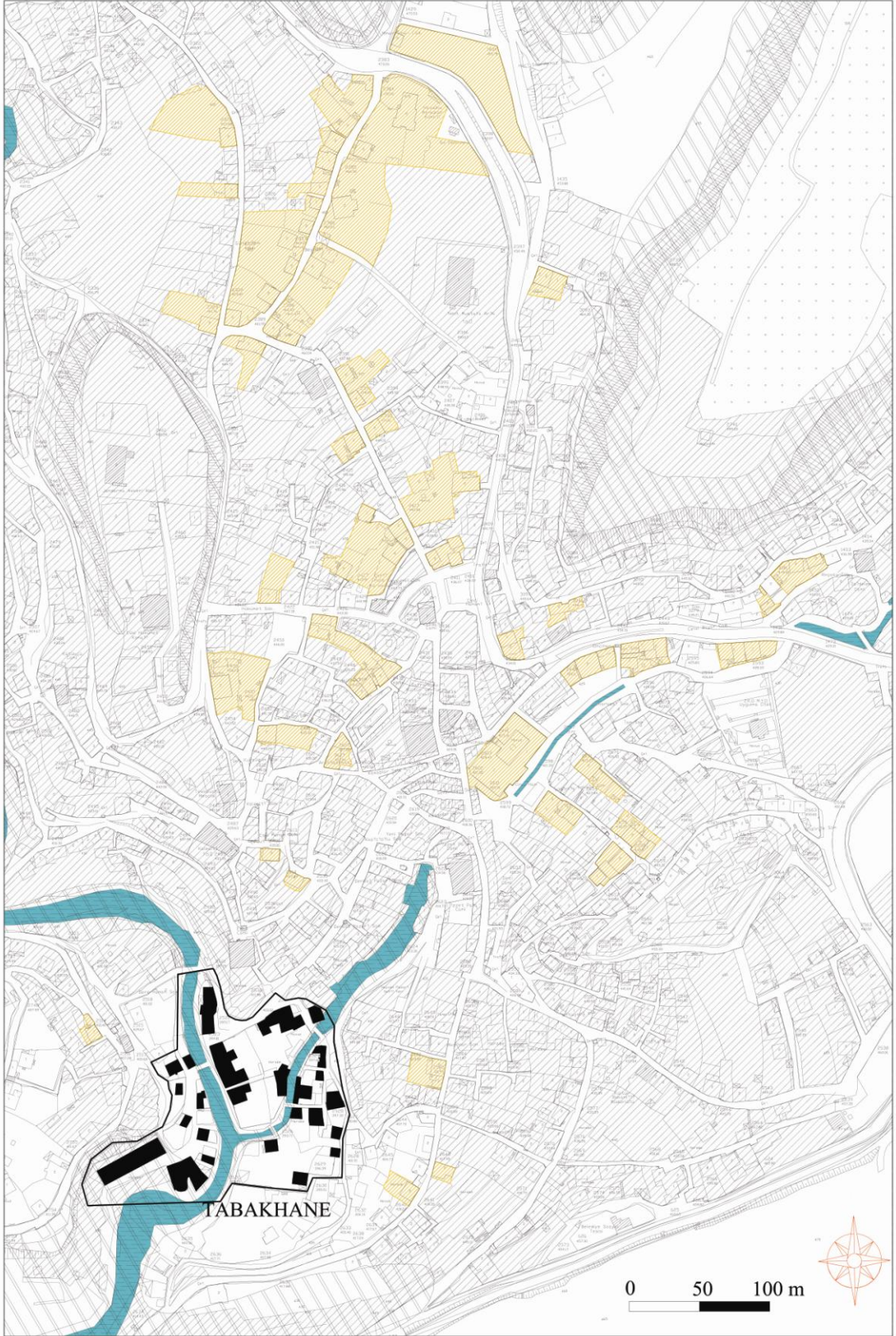
Şekil 4. 4 Tabakhane bölgesi konut alanları ilişkisi haritası

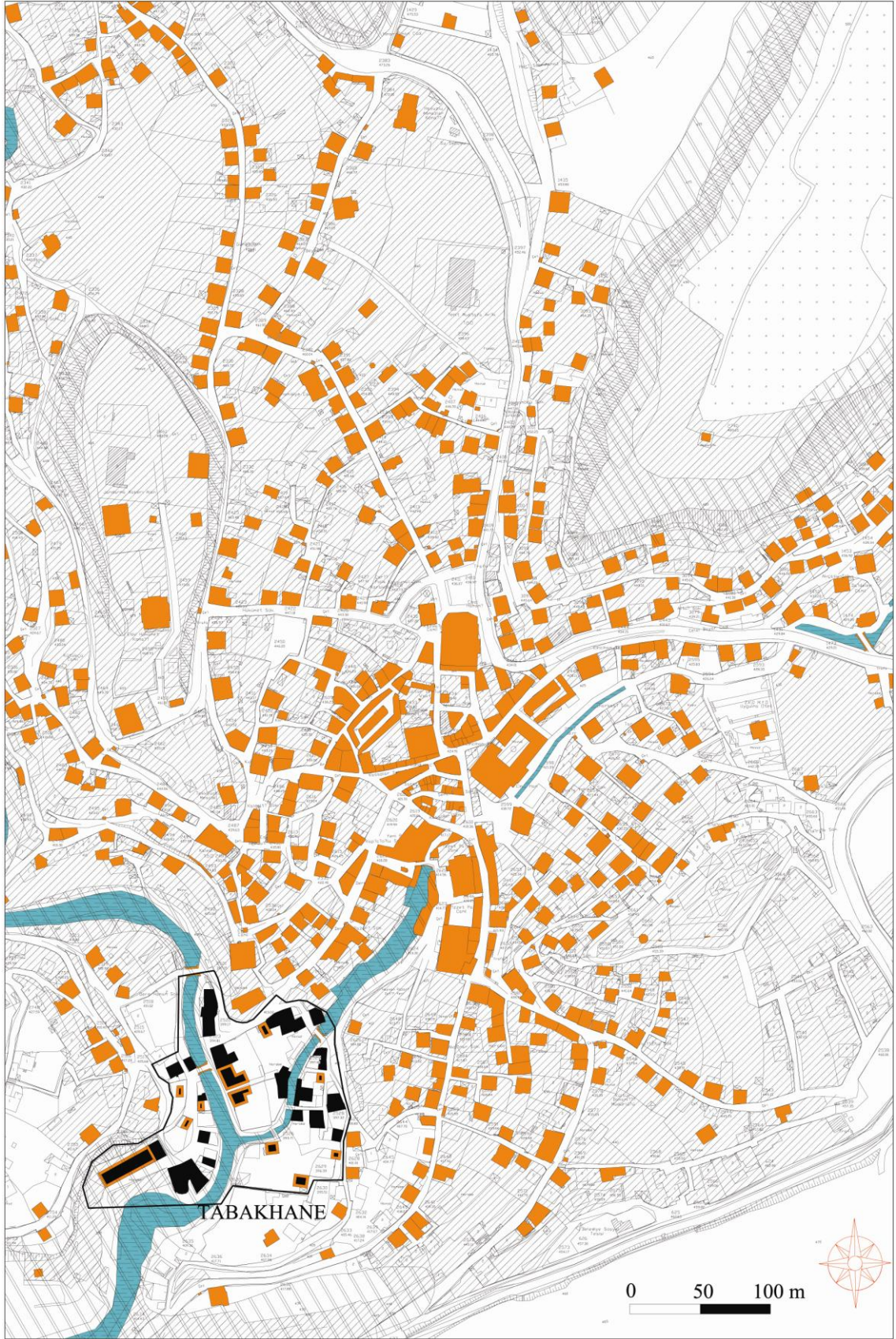
Şekil 4.5 Tabakhane bölgesi ticaret alanları ilişkisi haritası

Şekil 4.6 Tabakhane bölgesi turizm alanları ilişkisi haritası

Şekil 4.7 Safranbolu'daki tescilli yapıların haritası

4.1.1 Safranbolu Ulaşım Durumunun İrdelenmesi

Safranbolu'ya şehirlerarası ulaşım Karabük, Bartın ve Kastamonu İlleri yol güzergahlarından sağlanmaktadır. Karabük yol aksından Safranbolu'da daha çok yeni yapılaşmanın olduğu Kıranköy mevkiine ulaşılmaktadır. Bartın ve Kastamonu yol aksından ise Safranbolu'nun aşağı kesiminde kalan ve tarihi yapılaşmanın olduğu Çukur mevkiine ulaşılmaktadır. Bu noktada Safranbolu'ya şehirlerarası ulaşım bağlantılarının kuvvetli olduğunu söyleyebiliriz. Bu yolların özellikle Safranbolu'nun merkezi niteliğindeki noktalara açılıyor olması Safranbolu'nun tanıtımı, okunabilirliği açısından oldukça önemlidir. Kent içi ulaşımında ise Kıranköy mevki merkezi niteliktedir. Safranbolu'nun yukarı kesiminde kalan ve tarihi yapılaşmanın olduğu Bağlar mevkiine ve Çukur mevkiine bu iki yerleşimin arasında kalan Kıranköy mevkiinden ulaşılmaktadır. Aynı zamanda Çukur mevkiinin merkezinden ve Kıranköy mevkiinden araç ve yaya yolları ile tabakhane bölgesine ulaşım sağlanabilmektedir.

4.1.2 Safranbolu İşlev Durumunun İrdelenmesi

Tabakhanelerin konumu Çukur mevkiinde yerleşim alanının Batı ucunda bulunmaktadır. Bu noktada tabakhaneler kentin kıyısında bulunmasına rağmen ulaşımı kolay bir noktadadır. Akçasu ve İncesu Kanyonları bu bölgede birleşmektedirler ve kanyon içerisinden gelen dereler sayesinde geçmişte tabakhanelerde deri üretiminde atıkların uzaklaştırılması ve suyun üretim aşamalarında değerlendirilmesi gibi değişik amaçlarla bu su kullanılmıştır. Tabakhanelerin kentin dışında konumlanmasıyla kente verilecek zararlı görüntü ve koku kirliliği önlenmiştir. Bununla birlikte tabakhane bölgesi Çukur mevkiinin merkezi niteliğindeki, turizm hareketliliğinin yaşandığı alanlara yürüme mesafesindedir.

Safranbolu'da konut alanları Bağlar, Kıranköy ve Çukur mevkiilerinde bulunmaktadır. Geleneksel yapılaşmanın yoğunlaştığı Çukur mevkiinde konutlar merkez etrafında eğimli arazi üzerinde birbirlerine yakın şekilde konumlandırılmışlardır. Bağlar mevkiinde geleneksel yapılaşmayla birlikte yeni konutlaşmada vardır. Buradaki yapılaşmada yapılar arası mesafeler daha açıktır. Daha çok yeni yapılaşmaların olduğu ve geçiş bölgesi niteliğindeki Kıranköy mevkiinde ise geleneksel Türk ve Rum evlerine de rastlanmaktadır.

İlçede bazı geleneksel konutlar ise restore edilerek turizm faktörü göz önünde bulundurularak pansiyona ve otele dönüştürülmüştür. Turizm yapıları çoğunluğu Çukur mevkiinde olmak üzere, merkezlerin hemen yakınında ve ana yol aksları üzerinde konumlanmıştır.

Ticari yapılar ise, özellikle Safranbolu'nun merkezi konumundaki Kıranköy mevkiinde meydan ve ana yol aksları üzerinde, Bağlar mevkiine çıkan ana yol aksı üzerinde ve Çukur mevkiinin merkezi ve yakın çevresinde kümelenmiş şekilde konumlanmıştır.

Safranbolu İlçesi'nde yönetim merkezi ve resmi kurumlar Kıranköy mevkiinde bulunmaktadır. Çukur ve Bağlar mevkiinde de gerekli düzeyde bazı resmi kurumlar mevcuttur.

Safranbolu'nun çevresinden ve içerisinden kanyonlar geçmektedir. Bazı noktalarda ise yapılar kanyonun üzerine yapılan kemerlerin üzerine oturtulmuştur. Şehrin içinde ve dışında kanyonların üzerine yapılmış birçok tarihi köprü bulunmaktadır.

İlçede Bağlar, Kıranköy ve Çukur mevkiilerinde sosyal ve kültürel amaçlı mekanlar yetersiz sayıdadır.

4.1.3 Tabakhane Bölgesi – Safranbolu Merkez Bağlantısının İrdelenmesi

Çukur mevki merkezine ulaşım Kıranköy yol aksı ve Bartın, Kastamonu tarafından gelen yol aksı ile sağlanmaktadır. Mekansal çeşitliliğin arttığı ve turizm hareketliliğinin yaşandığı merkezde; meydan, turizm tesisi, ticaret, konaklama, cami, hamam, rekreasyon alanları, sosyal ve kültürel mekanlar gibi bir çok işlev bulunmaktadır. Kent merkeziyle değerlendirilmesi öngörülen tabakhane bölgesi birbirine yakın ve yürüme mesafesindedir. Tabakhane bölgesine merkezden gelen ve bölgeye açılan ana yol aksı ve ara yollar ile bağlantı sağlanmaktadır.

4.1.4 Tabakhane Bölgesi- Konut Alanları İlişkisinin İrdelenmesi

Safranbolu'da Çukur mevkiindeki geleneksel yapıların büyük çoğunluğu konut olarak kullanılmaktadır. Günümüzde tabakhane bölgesi konut fonksiyonunun olduğu alanın içerisinde kalmıştır. Şehir kıyısında ama şehir merkezine yakın noktada bulunan tabakhane bölgesi konut alanlarına yürüme mesafesinde bulunmaktadır. Tabakhane

bölgesinin içerisindeki bazı deri imalathanesi yapıları da günümüzde konut olarak kullanılmaktadır. Bu noktada tabakhane bölgesine verilecek yeni işlevlerin belirlenmesinde özellikle yerel ölçekteki kullanıcılara yönelik olarak konut alanlarının bölgeye olan yakınlığı önemli bir etkidir.

4.1.5 Tabakhane Bölgesi-Ticaret Alanları İlişkisinin İrdelenmesi

Safranbolu Çukur mevkiinde kentin merkezi ticari işleve ayrılmıştır. Bu mekanlar daha çok, yerli ve yabancı turistlere yönelik olarak Safranbolu'nun geleneksel el sanatları ve ürünlerinin satıldığı, sergilendiği hediyelik eşya satış birimleri, yeme-içme mekanları gibi işlevleri barındırmaktadır. Kentin tarihinde de yemeniciler arastası, bakırcılar, demirciler çarşısı gibi iş kolları merkezde ayrı sokaklarda lonca düzeninde yer almıştır. Günümüzde de bu çarşılarda azda olsa üretim yapılmakta ve geleneksel ticari hayat devam ettirilmektedir. Tabakhane bölgesinde ise konuta dönüştürülmüş alanların dışında hiçbir ticari işlev bulunmamaktadır. Ancak bu bölge ticari mekanların yoğunlaştığı merkeze yürüme mesafesinde bulunmaktadır. Bu noktada tabakhane bölgesinin turizmin yoğunlaştığı merkeze olan yakınlığı düşünüldüğünde bu bölgeye çekiciliğin yaratılması öngörülmektedir.

4.1.6 Tabakhane Bölgesi- Turizm Alanları İlişkisinin İrdelenmesi

Safranbolu'da turizmde konaklama yapıları genellikle geleneksel konutların otel ve pansiyon işlevine dönüştürülmesiyle elde edilmektedir. Dönüştürülen bu yapıların genellikle merkezde ve merkeze yakın noktada bulunan Kıranköy ve Bartın yolu aksları civarlarında konumlandıklarını görmekteyiz. Tabakhane bölgesi ise turizm yapılarına yürüme mesafesinde bulunmaktadır. Bu noktada tabakhane bölgesinin yerli ve yabancı turistlerin konaklama alanlarına yakın mesafede olması, bu bölgeye verilecek ulusal ve uluslar arası ölçekteki yeni işlevler açısından önemlidir.

4.1.7 Safranbolu'daki Tescilli Yapıların İrdelenmesi

Safranbolu, sahip olduğu kültürel mirası ve bu mirası bir bütün halinde korumadaki başarısı ile 1994 yılında UNESCO tarafından Dünya Miras Kenti ünvanını kazanmıştır. Safranbolu'da geleneksel şehir dokusu, ahşap ve kagir malzemeli geleneksel konutlar,

anıtsal nitelikteki yapılar bir bütün olarak kentsel ve doğal sit alanı içerisine alınarak korunmuştur ve günümüze kadar ulaşabilmişlerdir. Safranbolu İlçesi sınırları içerisinde küçük ve büyük ölçekte 1310 tane tescilli yapı bulunmaktadır. Tabakhane bölgesindeki dericilik endüstri mirasına sahip yapılarında günümüzde 12 tanesi tescillenmiş durumdadır.

4.2 Tabakhane Bölgesinin Konum Analizlerinin Değerlendirmesi

Tabakhane bölgesine şehirlerarası ve kent içi ulaşımın kolay olduğu; bölgenin Çukur mevkiinin merkezine, konut alanlarına, ticari alanlara ve turizm yapılarına yürüme mesafesinde olduğu tespit edilmiştir. İçerisinde endüstri mirasına ait kapalı, yarı açık ve açık mekanları bulunduran; kanyon ve derelerin şekillendirdiği tabakhane bölgesi Safranbolu kentsel sit alanı içerisinde yer almaktadır ve bölgedeki bazı yapıların tescillendiği görülmektedir. Bu noktada elde edilen veriler ışığında tabakhane bölgesine ilişkin mekansal önerilerin geliştirilebilmesine yönelik olarak tabakhane bölgesinin ve Safranbolu kentinin sahip olduğu özellikler aşağıda maddeler halinde değerlendirilmiştir.

4.2.1 Safranbolu Kentinin Potansiyelleri

- Safranbolu kenti sahip olduğu tarihi doku ve doğal güzellikleriyle 1994 yılında UNESCO Dünya Miras listesine girmiştir. Bu sayede geçmişin teknolojisini, kültürünü yansıtan yapılar koruma altına alınmakta, belgelenmekte ve kültürel mirasın devamlılığı sağlanmaktadır.
- Kentın sahip olduğu geleneksel Türk evi yapıları, anıtsal nitelikteki yapıları, şehir dokusu, sokakları, kültürü, gelenekleri turizm çekiciliği yaratmaktadır.
- Safranbolu tarihi yapılaşmanın dışında sahip olduğu kanyon ve tabiat güzellikleriyle de turizm çeşitliliği potansiyeline sahiptir. Özellikle kanyonların yamaçlarına konumlanan Çukur mevkiinin içerisinden ve kente yakın noktalardan derin kanyonlar ve bu kanyonların içerisinden gelen irili ufaklı dereler bulunmaktadır. Yine Safranbolu'ya kent ölçeğinde baktığımızda içerisinde ve çevresinde yeşil dokunun hakim olduğu görülmektedir.

- Safranbolu'ya gelen yerli ve yabancı turist sayısının her geçen yıl artığı görülmektedir. Turistlerin konaklamalarına yönelik olarak 2400 yatak kapasitesi bulunmaktadır [29]. Bu noktada, tarihi konutların otele veya pansiyona dönüştürülmesi ziyaretçilerin kültürü yerinde yaşama, deneyimleme olanağını sağlamaktadır.
- Safranbolu, İstanbul (5 saat) ve Ankara (3 saat) gibi büyük şehirlere yakın mesafede bulunmaktadır. Karabük- Bartın şehirlerarası yolu üzerinde bulunan Safranbolu, bağlı olduğu Karabük İli'ne araçla 15 dakika mesafededir.
- Safranbolu'da, Karabük Üniversitesi'ne bağlı 1992 yılında kurulmuş Safranbolu Meslek Yüksekokulu ve 2003 yılında kurulmuş Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi bulunmaktadır. Yüksekokul bünyesinde; Mimari Restorasyon, Turizm-Otelcilik İşletmeciliği, Turizm Animasyonu, Turizm Rehberliği, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları, İşletme Yönetimi, Radyo ve Tv Programcılığı, Tekstil Teknolojisi, Geleneksel El Sanatları, Çocuk Gelişimi, Mobilya ve Dekorasyon bölümleri vardır. Fakültede ise; Mimarlık, Resim, Müzik ve Endüstri Ürünleri Tasarımı bölümleri bulunmaktadır. Bu noktada üniversite potansiyelinin açık hava müzesi niteliğindeki kentin turizm, mimari gibi çeşitli konularda gelişimine yönelik katkı da bulunduğu açıktır.
- Safranbolu'da yerli ve yabancı ziyaretçilere yönelik rehberlik hizmetleri yeterli düzeydedir. Geleneksel Safranbolu konut mimarisinin bazı örnekleri ve simgesel nitelikteki yapılar müzeye dönüştürülerek kent tarihi hakkında ve geleneksel konut mimarisi, yaşam tarzı hakkında bilgiler verilmektedir. Ayrıca geçmişte önemli iş kollarından olan demirciler, bakırcılar, yemeniciler çarşılarında az da olsa bu üretim kolları devam ettirilerek kültürel mirasın devamlılığı sağlanmaktadır.
- Safranbolu'ya özgü yöresel yemekler, kıyafetler günümüzde az da olsa üretilmekte, sergilenmekte ve deneyimlenebilmektedir.
- Safranbolu'da kent içinde birçok mekan yürüme mesafesinde bulunmaktadır.
- Şehirde çoğunlukta eğitim düzeyi ileri seviyede olan demir çelik fabrikası emeklileri, üniversitede okuyan öğrenciler, akademisyenler, çeşitli kurumlarda çalışan memurlar

ve işçiler kalmaktadır. Ayrıca Safranbolu'ya kültür turizmi kapsamında yine kültür ve eğitim düzeyi yüksek seviyede yerli ve yabancı turistler gelmektedir.

4.2.2 Safranbolu Kentinin Kullanılmayan Potansiyelleri

●Safranbolu kenti genellikle sadece geleneksel konut yapılarıyla bilinmektedir. Kentin sahip olduğu doğa güzellikleri yeterince bilinmemekte ve turizmde bu potansiyel yeterince kullanılmamaktadır.

●Kanyonlar şehri olarak nitelendirilen Safranbolu'da kanyonlar ve içerisinde geçen dereler şehrin konumlanmasında, uygun fonksiyonların konumlanmasında önemli bir etken olmuştur. Ancak, kanyonların üzerinden geçen tarihi nitelikteki köprüler, kanyon duvarlarındaki tarihi kalıntılar, oluşumlar, kanyon içerisindeki tarihi yollar, yeşil doku, su dokusu gibi özellikler yeterince bilinmemekte ve turizmde değerlendirilmemektedir. Bununla birlikte kanyon ve derelere çöplerin atılması ve kanalizasyon suyunun buralara karışması sorunları bulunmaktadır. Doğa sporlarına uygun nitelikteki kanyonların bir kısmı turizme açılmıştır. Ancak, kanyonların genelinde turizm aktiviteleri için gerekli olabilecek sağlık, yeme-içme, temizlik, barınma gibi mekansal üniteler mevcut değildir. Ayrıca özellikle kent dışından başlayan kanyonlara ve Bulak Mağarası gibi turistik çekim yaratan mekanlara şehir içi ulaşım yeterli düzeyde değildir.

●Sit alanı içerisinde olan Safranbolu kentinde önceki dönemlere ait bazı restorasyonların yönetmeliklere uygun olmayan nitelikte yapıldığı görülmektedir. Özellikle mekansal ekmelemler veya bölüntüler ile yapının özgün halinin bozulması, tarihi yapıya ve dokuya uygun olmayan malzemelerin kullanımı söz konusudur. Bu sebeple tarihi yapılaşmanın zamanla bozulmaya uğraması ve kendi kimliğini kaybetmesi gerçekleşmektedir.

●Tarihi yapılaşmanın içerisinde, küçük ve büyük ölçekte boş, terk edilmiş, kullanılmayan ve bakımsız birçok mekan bulunmaktadır.

●Safranbolu'da en önemli eksikliklerden birisi de kentteki sosyal ve kültürel mekanların yetersiz sayı ve nitelikte oluşudur. Ziyaretçiler ve yerel kullanıcılara yönelik çok amaçlı salon, sergi salonu, konferans salonu gibi aktivite mekanları az sayıdadır. Var olan mekanların da mekansal boyutları ve özellikleri yetersiz düzeydedir.

●Safranbolu’da günümüzde kültür turizmi yapılmaktadır. Buradaki en büyük sorun kültürel turizmin içeriğindeki çeşitliliğin azlığıdır. Safranbolu’ya gelen yerli ve yabancı turistler genelde gününbirlik veya bir gece konaklayacak şekilde burayı ziyaret etmektedirler. Bu noktada Safranbolu’da turistleri kentte tutabilecek olan turizm çeşitliliği yetersiz düzeydedir. Kentte; gurme turizmi, doğa turizmi, kanyon turizmi gibi turizmde alternatifler oluşturularak turizmde çeşitliliğin ve ilgi çekiciliğin artırılması gerekmektedir.

●Safranbolu’nun sahip olduğu geniş yemek kültürü düşünüldüğünde günümüzde bu kültürün belirli düzeyde devam ettiği; ancak mekan anlamında yeme-içme mekanlarının yetersiz sayı ve nitelikte olduğu görülmektedir.

●Geçmişte kentin mekansal kurgusunda önemli yeri olan, zorluk derecesine göre kentin en alt noktasından itibaren üst noktadaki çarşıya kadar kademelenmiş olan önemli iş kollarında günümüzde çok az sayıda üretim yapılmaktadır. Bunlar az sayıdaki demirciler, bakırcılar, kalaycılar gibi dükkanlardır. Diğer iş kolları ise büyük ölçüde faaliyetlerini durdurmuştur.

4.2.3 Tabakhane Bölgesi Mekansal Potansiyelleri

●Tabakhane bölgesinde 20000 m² açık ve 6500 m² kapalı mekan potansiyeli bulunmaktadır. Bu kapalı mekanın günümüzde 3000 m²’si kullanılmamaktadır. Bu noktada özellikle bölgeye ilişkin yapılacak öneriler açısından bölgenin yeterli büyüklük ve kapasitede açık, yarı açık ve kapalı mekan potansiyeline sahip olduğu görülmektedir.

●Tabakhane bölgesi Akçasu ve Gümüşsu Derelerinin birleşip kenti terk ettiği alanda konumlanmıştır. Ayrıca bu derelerin içinden geçtiği kanyonlar da bu alana açılmaktadırlar.

●Tabakhane bölgesi kolaylıkla erişilebilir niteliktedir.

●Tabakhane bölgesi Çukur mevkiinin merkezine yürüme mesafesinde bulunmaktadır.

●Tabakhane bölgesi Safranbolu kentinde geçmişte en önemli iş kollarından biri olan dericilik mesleği endüstri mirası kimliğine sahiptir.

- Tabakhane bölgesindeki yapılar, geleneksel Safranbolu evleri tipolojisinden farklılıklar göstermektedir. Genelde 2 katlı olan yapıların alt katlarında mekansal bölüntü azdır ve üst katlar yarı açık mekana sahiptir. Bu sayede buradaki yapılara verilecek farklı işlevlerde dışa dönük esnek çözümlerin üretilmesi mümkün olacaktır.

- Tabakhane bölgesindeki yapıların 12 tanesi tescillenerek koruma altına alınmıştır. Ayrıca bölge kentsel sit alanı içerisinde bulunmaktadır. Bu sayede alan ve yapı ölçeğinde koruma gerçekleştirilmektedir.

4.2.4 Tabakhane Bölgesinin Kullanılmayan Potansiyelleri

- Tabakhane bölgesindeki önceden deri imalathanesi olan yapıların bazıları tadilat edilerek günümüzde konut olarak kullanılmaktadırlar. Yapıların kendi özgün işlevlerini kaybederek bazılarının uygun olmayan yöntemlerle farklı işlevlere dönüştürülmesi; bazılarının ise terk edilmesi, boş kalması sebebiyle sahip olunan dericilik endüstri mirası büyük ölçüde yitirilmiştir. Bu noktada sadece birkaç yapıda deri işleme makineleri ve açık alanda deri yıkama havuzu gibi dericilik üretimine dair teçhizatın varlığı görülmektedir.

- Tabakhane bölgesindeki çoğu yapının günümüzde kullanılmadığı, bazılarının yıkılmış durumda olduğu görülmektedir. Konuta dönüştürülen yapılarda dahil olmak üzere bölgenin bütününde terk edilmiş, kentle bağlantısı kopmuş, sağlıksız bir alan görünümü vardır.

- Bölgedeki dereler ve yeşil doku potansiyeli yeterince değerlendirilmemektedir. Özellikle derelere atılan çöpler ve dereye karışan kanalizasyon suyu derelerin sağlıksızlaşmasına neden olmaktadır.

- Tabakhane bölgesi içerisinde sonradan konuta dönüştürülmüş yapıların bazılarında sokakların darlığından ve yeteri kadar köprünün olmayışından dolayı araç yaklaşımı sağlanamamaktadır.

- Tabakhane bölgesinin merkeze yakın olmasına rağmen konut dışında hiçbir işlev barındırmadığı ve bölgedeki açık, yarı açık ve kapalı mekanların yeterince değerlendirilmediği görülmektedir.

4.3 Tabakhane Bölgesine İlişkin Mekansal Öneriler

Geçmişte dericilik üretiminde işlevsel nitelikte aktif olarak kullanılmış olan; ancak günümüzde yeterince dikkate alınmayan dereler, bölgeye öngörülen yeni işlevlere yönelik olarak bölgenin sağlıklılaştırılmasında öncelikle ele alınması gereken verilerdendir. Kanyonların içerisinden gelen dereler tabakhane bölgesinde görünebilir duruma gelmekte ve kentsel ölçekte bakıldığında en yoğun olarak tabakhane bölgesinde değerlendirilebilir suyun varlığı görülmektedir. Bu noktada, tabakhane bölgesindeki Gümüşsu ve Akçasu Dereleri çöplerden arındırılarak ve bu derelere karışan kanalizasyon suları önlenerek derelerin temizlenmesi öngörülmektedir. Bu sayede, hem tabakhane bölgesi ölçeğinde hem de Safranbolu ölçeğinde dereleri rekreasyon amaçlı kullanmak, burasını nefes alma noktası haline getirmek ve bölgenin çekiciliğini artırmak amaçlanmaktadır. Günümüzde derenin her iki tarafına yakın zamanda oluşturulmuş yüksek seviyedeki beton parapet, dere kıyısında oluşturulan araç yolu ve zamanla bakımsızlıktan oluşmuş metruk yeşil doku, derenin insan ile olan ilişkisini büyük ölçüde zayıflatmaktadır. Bu noktada, insanların suyla bağlantısını kuvvetlendirecek nitelikte önlemler alınarak dere kenarına yürüyüş yolları, oturma alanları, köprüler önerilmektedir.

Tabakhane bölgesine Çukur mevkii merkezinden ve Kıranköy mevkiinden araç ve yaya yolu ile kolay ulaşılmasına karşın bölgeye bağlantıları daha da kuvvetlendirmek amacıyla özellikle Safranbolu'nun içerisinden geçen ve tabakhane bölgesinde son bulan Gümüşsu Kanyonu'nun kanyon turizmine açılmasıyla tabakhane bölgesinin bu noktada doğa sporları faaliyetlerinde yürüyüş aksının başlangıç ve bitiş noktası konumunda olması öngörülmektedir. Tabakhane bölgesi içerisinde mevcut dar yollar sebebiyle araç ulaşımı sağlanamayan bazı alanlara dere üzerinde ek köprüler oluşturularak araç ulaşımının sağlanması öngörülmektedir.

Safranbolu kentinin mekansal anlamda eksikliklerinin giderilmesine yönelik olarak tabakhane bölgesinin sahip olduğu açık, yarı açık ve kapalı mekan potansiyelinin ve bölgenin sahip olduğu kültürel mirasın değerlendirilerek çeşitli çözüm önerileri geliştirilmiştir. Bu bağlamda, hem Safranbolu kentinin mekansal sorunlarının çözümlenmesi bunun getirisi olarak ta kentte turizmin gelişmesi hem de kentin bir

parçası olan ancak günümüzde mekanların yeterince kullanılmadığı, sağlıksız bir alan haline gelmiş Tabakhane bölgesine Safranbolu kentinin ihtiyaç duyduğu yeni işlevlerin verilmesi konularında bölgenin yeni işlevlerle sağlıklılaştırılması öngörülmektedir. Bu noktada, tabakhane bölgesinde yapı ve alan ölçeğinde öneriler getirilirken ekteki Safranbolu Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Yönetmeliği'ne uygun hareket edilmesi gerekmektedir. Tabakhane bölgesinin sahip olduğu 20000 m² açık ve 6500 m² kapalı mekan potansiyeli ve bu mekanların esnek kullanımlara sahip mekansal özellikleri düşünüldüğünde bu bölgenin Safranbolu'nun birçok mekansal sorununa çözüm olabileceği düşünülmektedir. Bölgedeki dere, yapılar ve peyzaj bir bütün halinde ele alınarak burasının tümüyle kent için cazibe merkezi haline gelmesi hedeflenmektedir.

Tabakhane bölgesinin yeniden işlevlendirilmesinde bölgede karma kullanıma yönelik mekanlar önerilmektedir. Safranbolu kentinin ihtiyaçlarının karşılanması ve tabakhane bölgesinin mekansal potansiyellerinin değerlendirilmesi konularında yerel, ulusal ve uluslar arası ölçekte kullanıcılara hitap edecek nitelikte bölgenin günün her saati yaşamasını, mekansal ve sosyal kalitesinin artırılmasını sağlayacak öneriler geliştirilmiştir. Bölgenin mekansal özellikleri göz önünde bulundurularak oluşturulan esas bileşenlerin yanında ön görülen ara bileşenlerin birlikteliği ile işlevlerin birbirlerini desteklemesi amaçlanmıştır. Bölgede bütünsel yaklaşımla oluşturulacak karma kullanımlı mekanlar ile bölgenin ve kentin sosyal, fiziksel ve ekonomik problemlerinin çözümüne yönelik senaryolar oluşturulmuştur.

Tabakhane bölgesinde 3 ana işlev hedeflenmektedir. Bunlar; sosyal ve kültürel mekanların, dericilik endüstrisine yönelik mekanların ve içerisinde atelye, barınma ve rezerv alanlarını içeren mekanların oluşturulmasıdır.

Harita analizleri ve yerinde gözlemler neticesinde Safranbolu'da sosyal ve kültürel mekanların eksikliğinin olduğu ve turizm çeşitliliğinin sınırlı ölçekte kaldığı görülmektedir. Bu konuda tabakhane bölgesinde özellikle mevcut derenin tanımladığı 3 alanda ayrı işlevler önerilmiştir. Safranbolu Çukur mevki merkezinden gelen ulaşım aksının tabakhane bölgesine açıldığı alanda dericilik endüstrisi merkezi işlevi önerilmektedir. Bunun temel amacı tabakhane bölgesinin sahip olduğu dericilik

endüstrisi mirasının kent hafızasındaki yerinin korunmasını sağlamaktır. Bu noktada, bölgedeki yapılar incelendiğinde bazı yapılarda deri üretimine dair techizatların ve bazı açık mekanlarda deri yıkama havuzlarının günümüze kadar korunmuş oldukları görülmektedir. Ancak buradaki temel sorun bu yapıların bakımsızlıktan ve kullanım dışı kalmalarından dolayı özellikle yapı malzemelerinde görülen bozulmalardır. Bazı yapıların ise konuta dönüştürülmüş olduğu görülmektedir. Bu konutların oluşturulmasında uygun olmayan restorasyon yöntemleriyle yapılar kendi kimliklerini büyük ölçüde kaybetmişlerdir. Bu noktada, bölgedeki tescillenmiş yapıların sayısının yetersiz olduğu görülmektedir. Tabakhane bölgesinde tescillenerek koruma altına alınmış yapılarla aynı niteliği taşıyan endüstri mirasına sahip yapıların tespit edilip tescillenmesi ve koruma altına alınması sağlanmalıdır. Alandaki deri üretim mirası izlerine sahip yapıların dericilik müzesine dönüştürülerek ve deri üretiminin aşamaları uygulamalı olarak anlatılarak bu mirasın devamlılığının sağlanması öngörülmektedir. Bu işlevin yanında dere kenarında alt katı kapalı, üst katı yarı açık mekana sahip yapılar yeme-içme mekanına uygun nitelikte görülmektedir. Alandaki diğer yapılarda ise; sergi, deri ürünleri satış birimleri gibi alt hizmet birimleri ön görülmektedir.

Tabakhane bölgesinde önerilen bir diğer işlev ise kültür işlevidir. Dere ve kanyon duvarları arasında tanımlanan düzlük alanda deri imalathane yapıları, deri fabrikası ve geniş ölçekte peyzaj alanları bulunmaktadır. Buradaki bazı yapılar günümüzde konut olarak kullanılmakta; bazılarının sadece dış duvarları kalmış durumdadır. Deri fabrikasının ise çatısı yanmış ve iç duvarları büyük ölçüde yıkılmıştır. Buradaki yapıların mekansal özellikleri düşünüldüğünde Safranbolu kentinin en büyük sorunlarından biri olan sosyal- kültürel mekanlar bu bölgede öngörülmektedir.

Şekil 4. 8 Tabakhane bölgesi dönüşüm projesi öneri alanları vaziyet planı

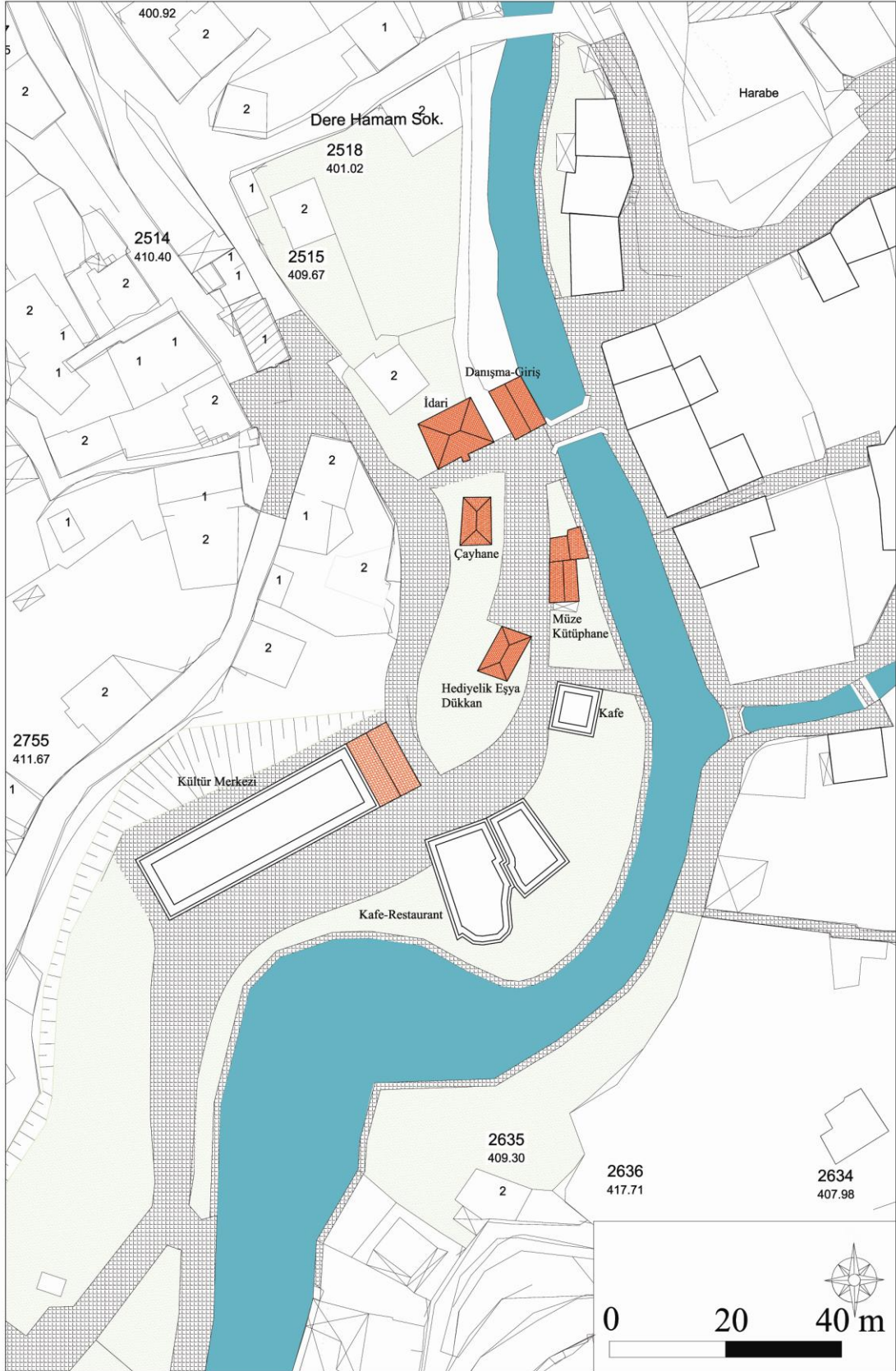
Tabakhane bölgesinde Çukur mevkii konutlaşma alanına sınır konumundaki bölümde ise; günümüzde konuta dönüştürülmüş yapılarda ikamet eden kişiler için barınma birimlerinin oluşturulması öngörülmektedir. Bu sayede konut alanlarının devamlılığı sağlanarak, tabakhane bölgesinde kalanlar için ikamet sorunu çözülmüş olacaktır. Bu alanda ayrıca Safranbolu'daki üniversite potansiyeli de düşünülerek açık, yarı açık ve kapalı mekanların birer atelyeye dönüştürülmesi ve dinamik bir alan yaratma düşüncesi öngörülmektedir. Bununla birlikte tabakhane bölgesindeki öngörülen workshop atelyelerine gelen araştırmacılar için barınma birimleri düşünülmektedir.

Tez kapsamında alana ilişkin önerilerde Kültürel alan kısmı vaziyet planı ölçeğinde çözümlenmiştir. Bu alandaki en büyük hacme sahip eski deri fabrikası yapısı mekansal özellikleri düşünülerek kültür merkezi; etrafındaki irili ufaklı yapılar ise kendi özgün kullanımları da dikkate alınarak kültür alanının alt hizmet birimleri olarak tasarlanmıştır. Alana bağlantı sağlayan köprüden sonraki giriş noktasındaki yapıya giriş-

danışma işlevi öngörülmüştür. Bu mekanın yanındaki yapı idari birim olarak düşünülmüştür. Deri imalatının aktif olduğu süreçte bölgede çalışan işçilerin kahvehane olarak kullandığı yapı günümüzde boş durumda kullanılmamaktadır. Öneri kapsamında bu yapının özgün işlevi düşünüldüğünde kültür alanına hizmet edecek nitelikte tekrar çayhane olarak işlevlendirilmesi uygun görülmüştür. Dere kenarında konumlanan ve özgün deri imalathanesi kimliğini korumuş yapının ise, bu özelliklerinden dolayı dericilik müzesi ve kütüphane birimi olarak işlevlendirilmesi uygun görülmüştür. Alanda sonradan konuta dönüştürülerek özgün kimliğini büyük ölçüde yitirmiş olan yapının mekansal özellikleri de göz önünde bulundurularak alana hizmet edecek şekilde hediyelik eşya satış birimi olarak yeniden işlevlendirilmesi düşünülmüştür. Bölgede bulunan deri imalathane yapılarından günümüzde sadece dış duvarları kalmış ve dere kenarında konumlanmış yapılar vardır. Bu yapılardan geçmişte deri imalatında çalışan kişilerin dinlendiği, yarı açık mekana sahip yapı ile geçmişte deri imalathanesi olarak kullanılmış yapı konumlanmaları ve özgün işlevleri gibi faktörler düşünüldüğünde kültür alanına hizmet verecek kafe-restaurant birimleri olarak yeniden işlevlendirilmeleri öngörülmüştür.

Alanda bulunan en büyük mekana sahip eski deri fabrikası yapısının ise mekansal özellikleri düşünüldüğünde kentin ihtiyaçları doğrultusunda kültür merkezi olarak işlevlendirilmesi uygun görülmüştür.

Alandaki derenin kenarında yaya yolları, oturma alanları, yeşil alanlar oluşturulmuştur ve alandaki peyzajın değerlendirilmesi öngörülmüştür.

Şekil 4. 9 Tabakhane bölgesindeki önerilen kültür alanı vaziyet planı

Eski Deri Fabrikasının Yeniden İşlevlendirilmesi

Eski deri fabrikasının sahip olduğu mekansal özellikler ve kent içindeki konumu düşünüldüğünde yapının kültür merkezi olarak yeniden işlevlendirilmesi uygun görülmüştür. Tarihi ve kültürel kimliği göz önünde bulundurulduğunda yapının ayakta kalmış olan tüm dış duvarlarını ve içte kalmış olan duvar kalıntılarını aynen koruyup yeni işlevlerin en az müdahale ile yapıya uygulanması düşünülmektedir.

Yapıya bakıldığına anıtsal nitelikteki yapının günümüze kadar gelebilmiş ve zamanla bozulmaya uğramış mimari elamanlarının detay ölçeğinde ve yapı ölçeğinde estetik bir görünüme sahip olduğu görülmektedir. Bu sebeple öneri kapsamında yapının harabe estetiği bağlamında korunması düşünülmüştür. Yapı elemanlarının en az müdahale ile korunması sağlanarak, yeni verilecek işlevlerin gerektirdiği mekanlar yapı kütesinin içerisindeki uygun hacimlerde oluşturulmuştur.

Günümüzde harabe durumunda olan mevcut yapının ayakta kalan duvar yüzeylerinde ve zemin kat döşeme kısmında malzeme bozulmaları, bitki oluşumları gözlemlenmektedir. Yapıya zarar verici bu durumun ortadan kaldırılması amacıyla uygun tekniklerle cephelerin bitkilerden temizlenmesi önerilmektedir.

Geleneksel malzemedeki dış kabuğun içerisinde oluşturulacak yeni mekanlar günümüz malzeme ve teknolojisini yansıtan, dönem farklılığını ortaya koyan ve yapının anıtsal nitelikteki görünümünü dış ve iç mekandan engellemeyen nitelikte şeffaf cam kütle içerisine yerleştirilmiştir. Bu cam kütlelerin dışarıdan algılanabilir olması için mevcut yapı duvarlarının en üst kotundan 1,5 m daha yüksek kotta sonlanması düşünülmüştür.

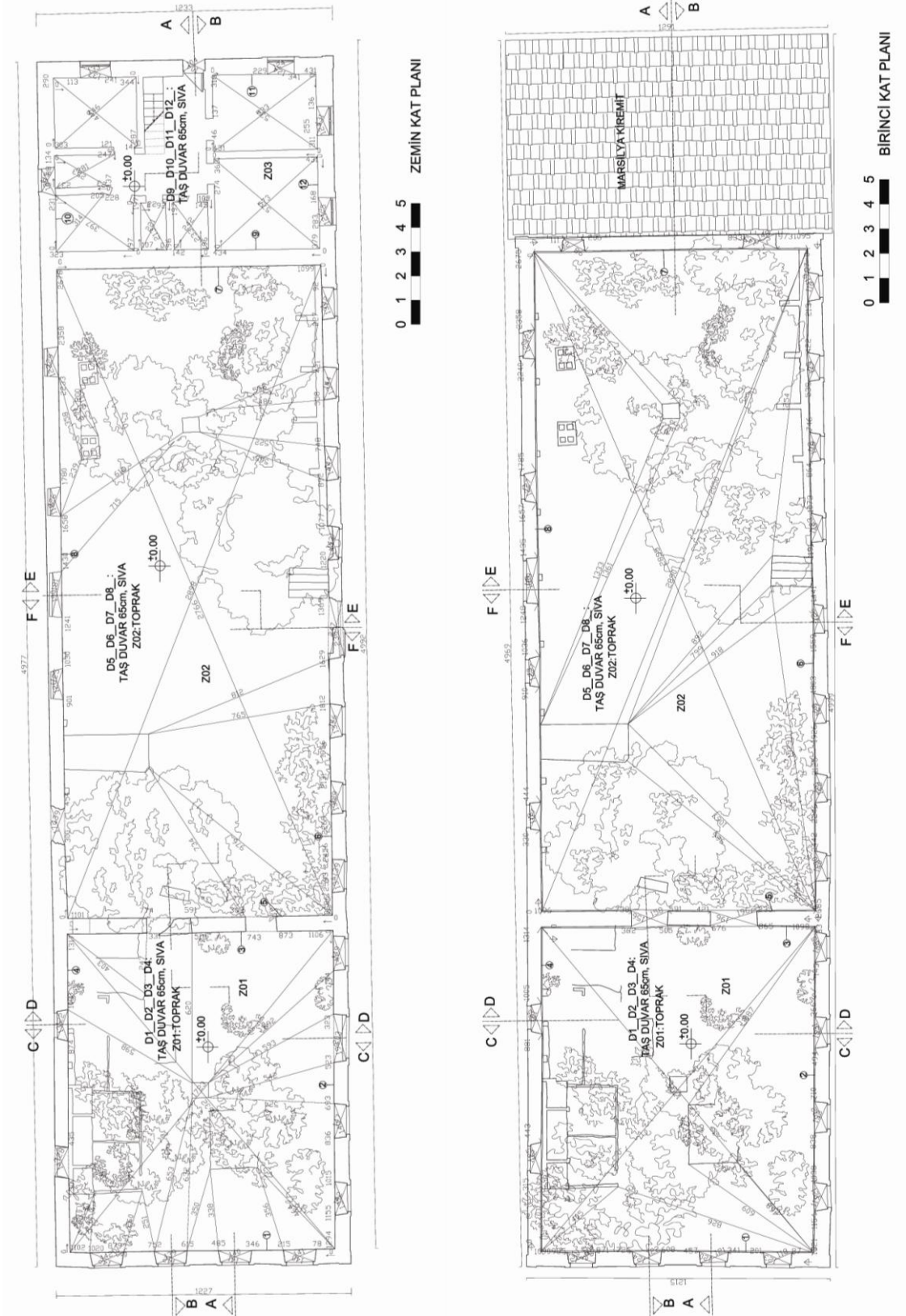
Yapının mevcut taşıyıcı duvarlarına zarar vermemek için yeni kütle mevcut duvarlardan 75 cm içeri çekilmiştir ve bu mekansal boşluğun sergi amaçlı kullanımı öngörülmüştür.

Mevcut yapı içerisinde oluşturulan yeni mekanların taşıyıcı sistemi yapı duvarlarından bağımsız olarak tasarlanmıştır. Yapı yükünü hafif tutmak amacıyla döşemelerde ve taşıyıcılarda çelik konstrüksiyon kullanılmıştır.

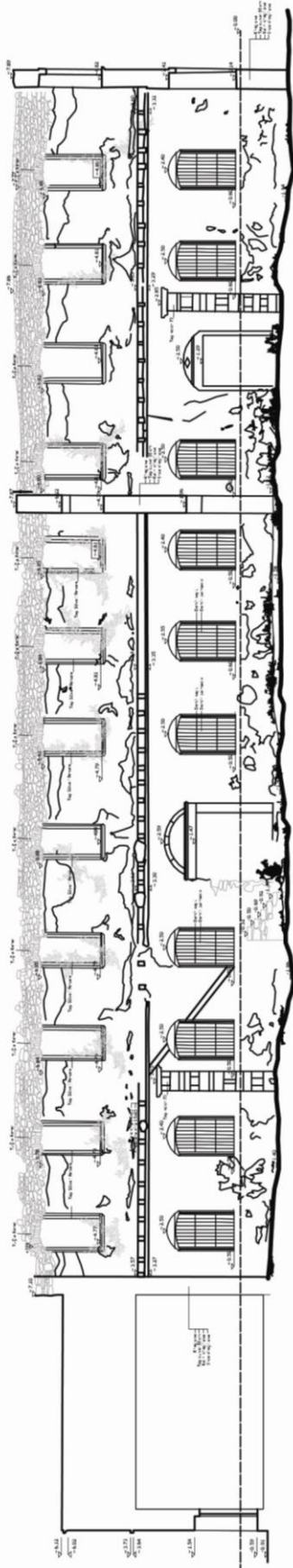
Yapıya uygun görülen kültür merkezi tasarımında; fuaye, çok amaçlı salon, ıslak hacim, teknik servis, kafe-restaurant gibi işlevleri barındıran ihtiyaç programı oluşturulmuştur. Bu mekanların mevcut yapının neresinde konumlanacağı, kat seviyelerinin ve

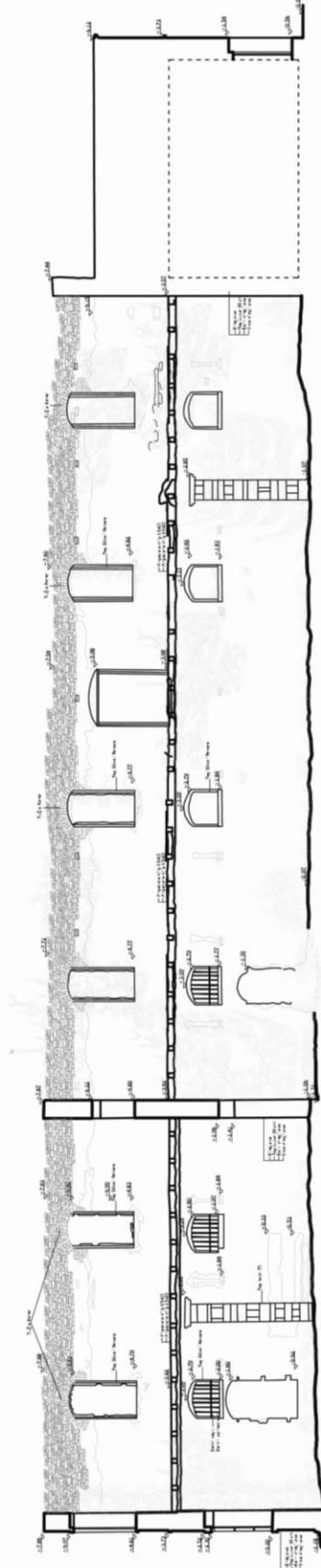
sayılarının ne olacağı gibi mekansal özellikler konuyla ilgili oluşturulan şemalar üzerinden tartışılmıştır.

Şekil 4. 10 Eski deri fabrikası rölöve çizimleri [31]

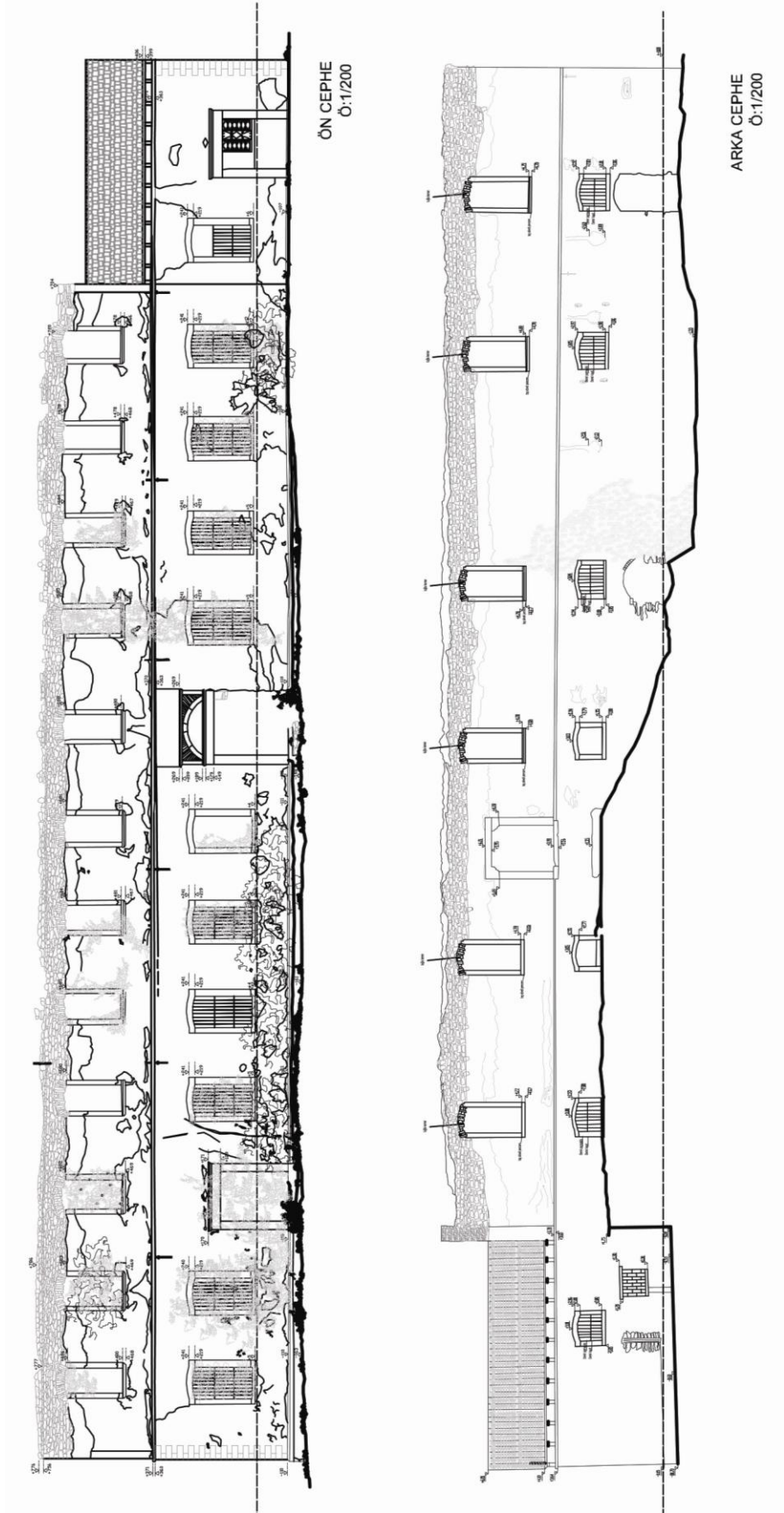

B-B KESİTİ
Ö:1/200

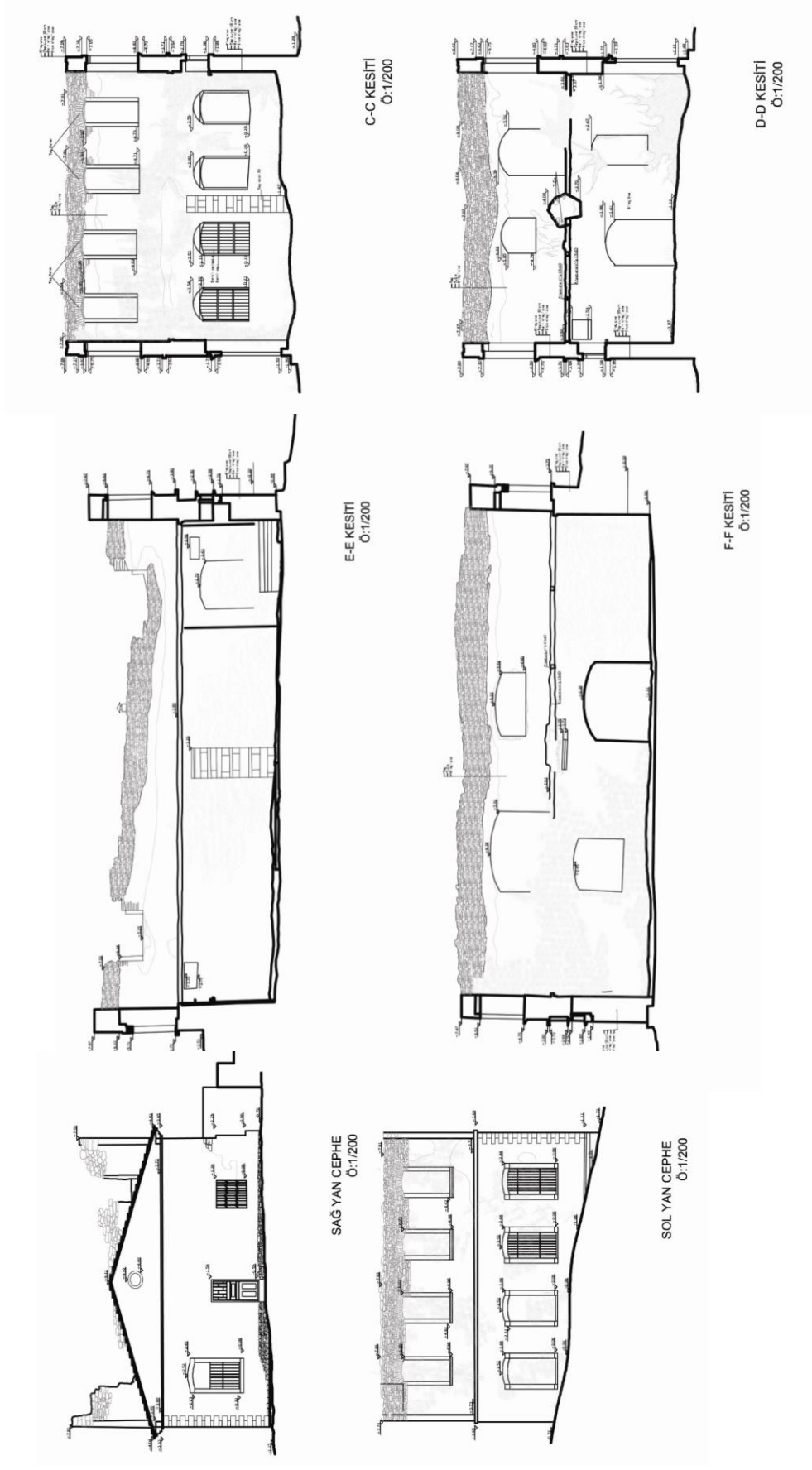

A-A KESİTİ
Ö:1/200

Şekil 4. 10 Eski deri fabrikası rölöve çizimleri (devamı)

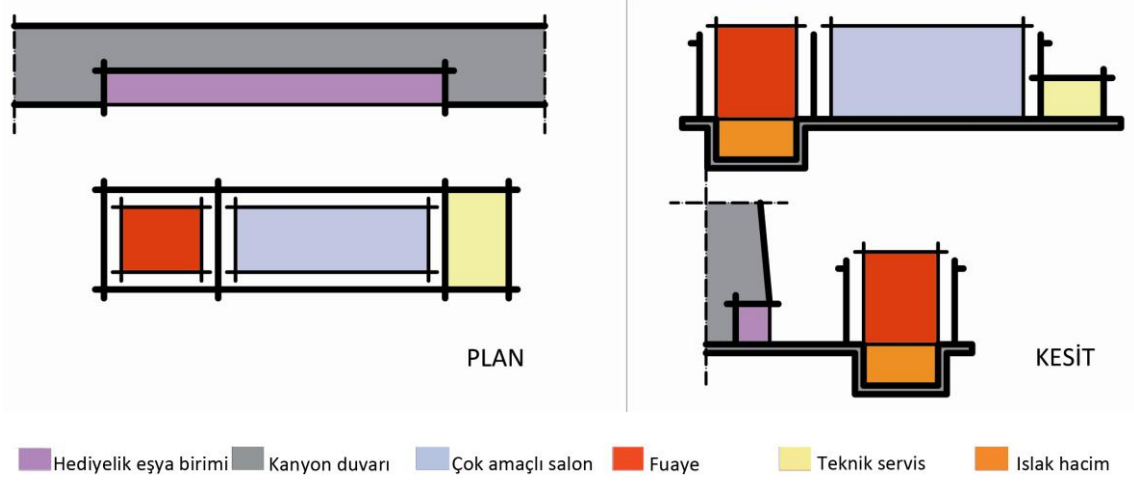

Şekil 4. 10 Eski deri fabrikası rölöve çizimleri (devamı)

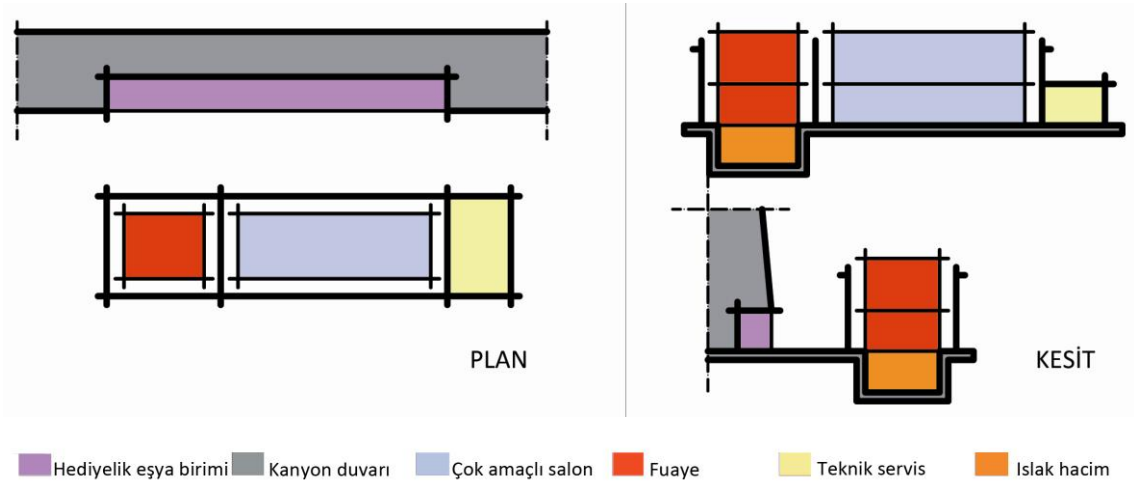
Şekil 4. 10 Eski deri fabrikası rölöve çizimleri (devamı)

Şekil 4. 11 Dönüşüm projesi kapsamında geliştirilen öneri şeması 1

Mevcut yapının içerisinde mekansal bütünlüğü korumak amacıyla fuaye ve çok amaçlı salon mekanları tek katlı düşünülmüştür; ancak bu durumda kat yüksekliğinin ergonomik olmaması ve dönemsel farklılığı gösterecek tasarım öğelerinin dışarıdan okunmaması gibi olumsuzluklar ortaya çıkmaktadır.

Şekil 4. 12 Dönüşüm projesi kapsamında geliştirilen öneri şeması 2

Mevcut yapının ilk olarak 2 katlı olduğu ve döşeme izlerinin günümüzde varlığı düşünüldüğünde oluşturulacak yeni yapı 2 katlı düşünülmüştür. Bu sayede daha çok mekan oluşumu ve mekanlarda ergonomik boyut sağlanmıştır. Yeni kütle, yapının mevcut duvarlarından daha yüksekte tutularak kütlelerin dışarıdan okunması sağlanmaktadır.

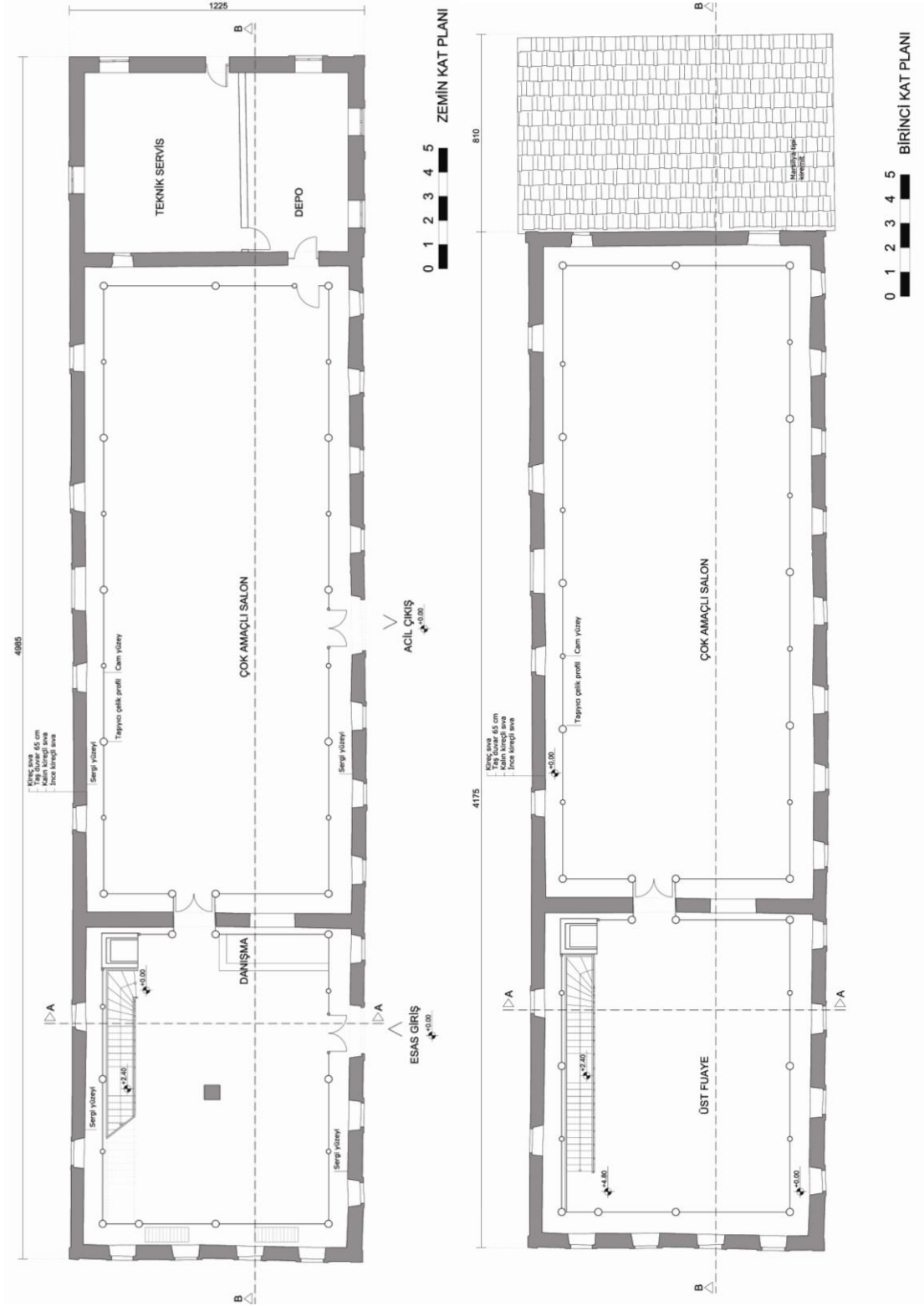
Mevcut yapının iç mekanında görülen döşeme izlerinden yapının özgün halinin iki katlı olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada yeniden işlevlendirmede yapının ilk haline uygun

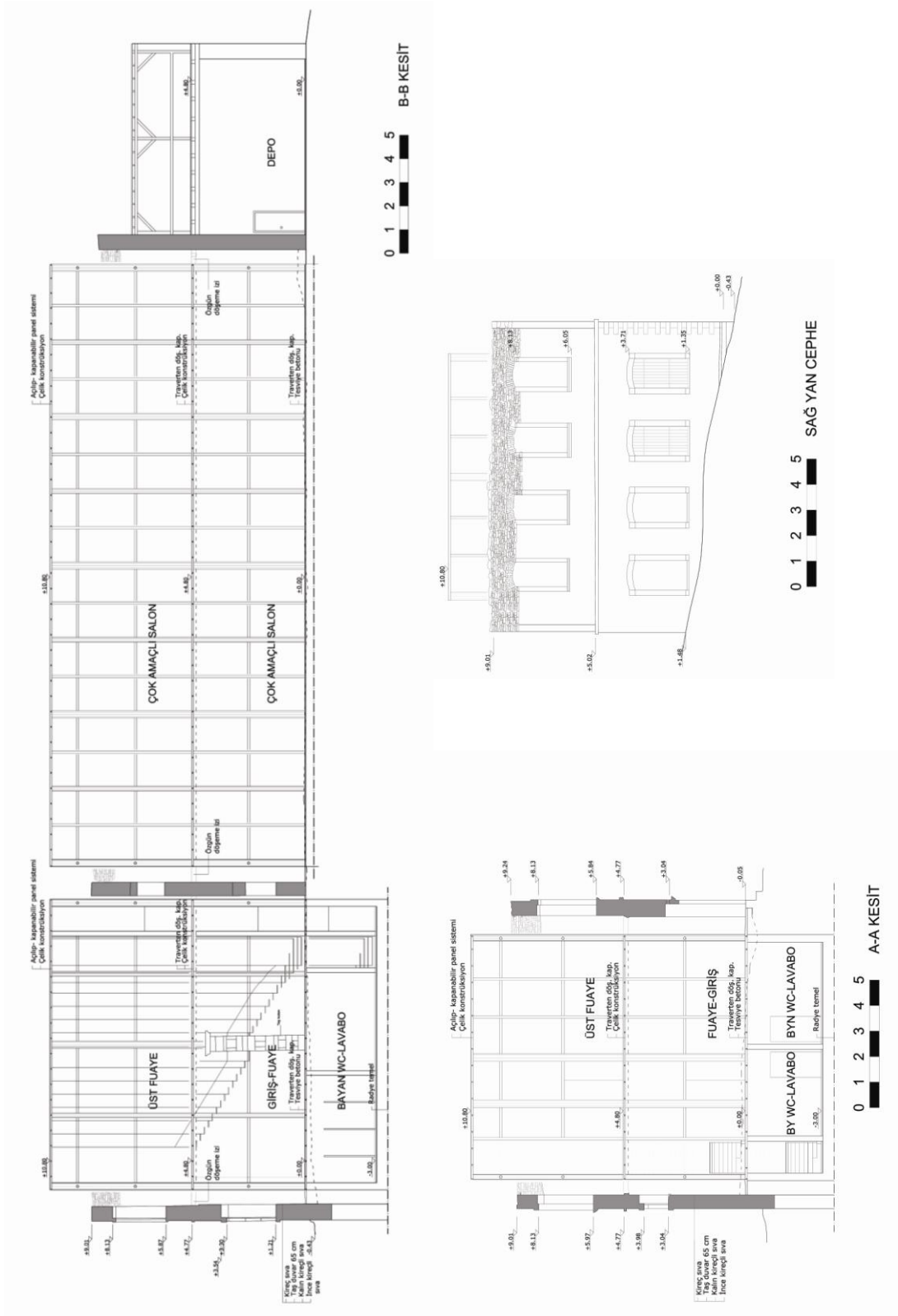
nitelikte mekansal bölünmeler öngörülerek iç mekandaki çok amaçlı salon ve fuayede özgün döşeme izleri kotunda kat döşemeleri oluşturulmuştur. Yapının içerisinde özgün halinden kalan taş duvarın sınırladığı iki mekandan daha küçük olanı fuaye olarak düşünülmüş; diğeri ise mekansal büyüklük gerekliliği açısından çok amaçlı salon olarak tasarlanmıştır. Mevcut yapının ön cephesinde yer alan iki farklı giriş sayesinde yapıda acil çıkış ta oluşturulabilmiştir. Fuayenin mekansal bütünlüğünü bozmamak ve mekanı küçültmemek amacıyla yer altı kotunda ıslak hacimler oluşturulmuştur. Katlar arası ulaşım çelik konstrüksiyonlu merdiven ve asansör ile sağlanmaktadır. Yapının bitişğinde yer alan ve iç mekandan bağlantısı bulunan tek katlı yapı deri üretiminin yapıldığı süreçte deri fabrikasının teknik servis mekanı olarak kullanılmıştır. Günümüzde ise bu yapı konut olarak kullanılmaktadır. Öneri kapsamında bu yapı özgün işlevine uygun olarak kültür merkezinin teknik servis mekanı olarak düşünülmüştür. Mevcut yapının arka tarafında kalan kanyon duvarlarının içerisinde tabakhane bölgesinde dericiliğin aktif olduğu süreçte deri dükkanı bulunmaktadır. Günümüzde ise buralar bakımsız durumdadır ve kullanılmayan araçların park edildiği yer olarak kullanılmaktadır. Bu kısımlara öneri kapsamında hediyelik eşya satış birimleri düşünülmüştür.

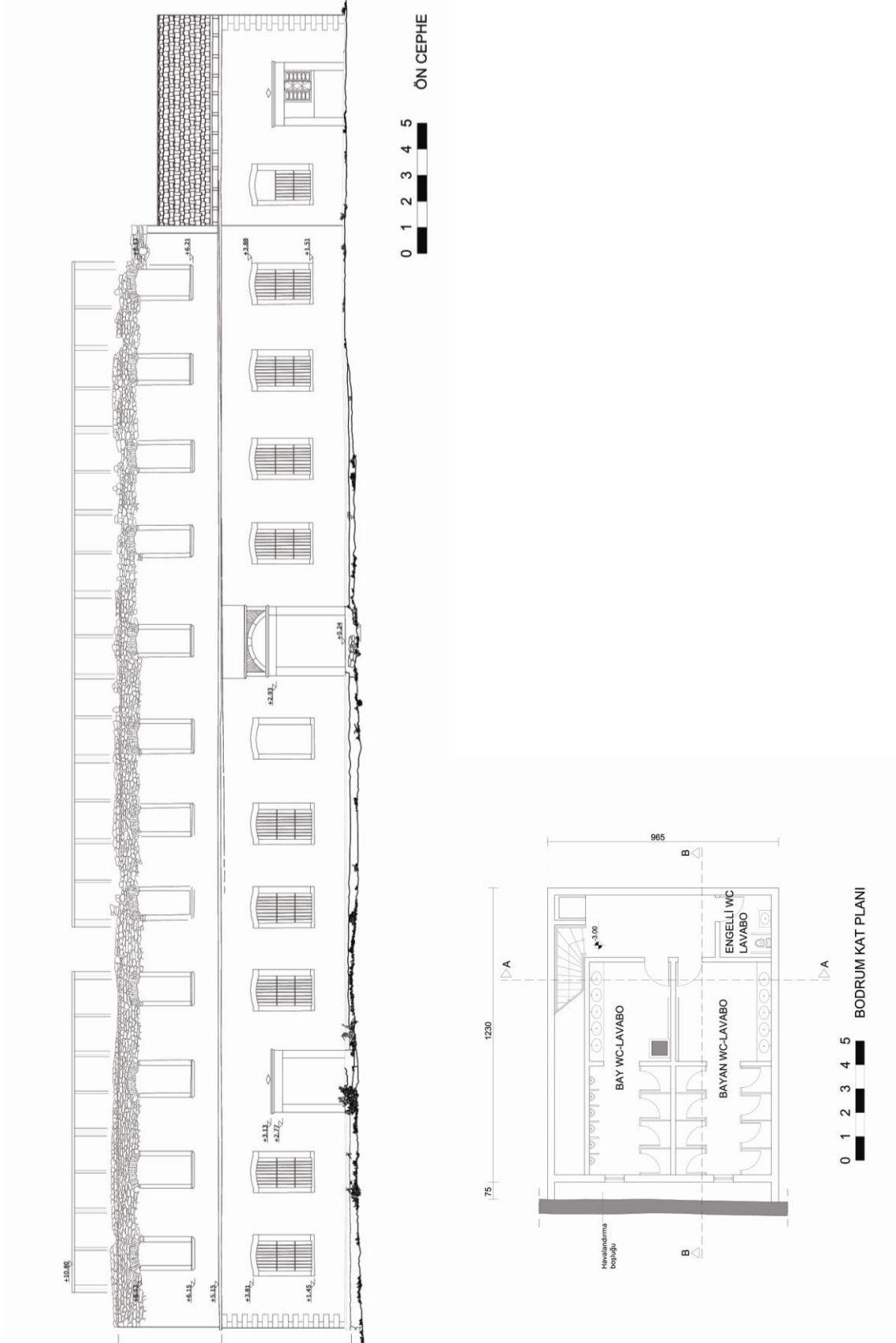
Şekil 4. 13 Deri fabrikası döşeme izleri

Şekil 4. 14 Kültür merkezi restorasyon projesi çizimleri

Şekil 4. 14 Kültür merkezi restorasyon projesi çizimleri (devamı)

Şekil 4. 14 Kültür merkezi restorasyon projesi çizimleri (devamı)

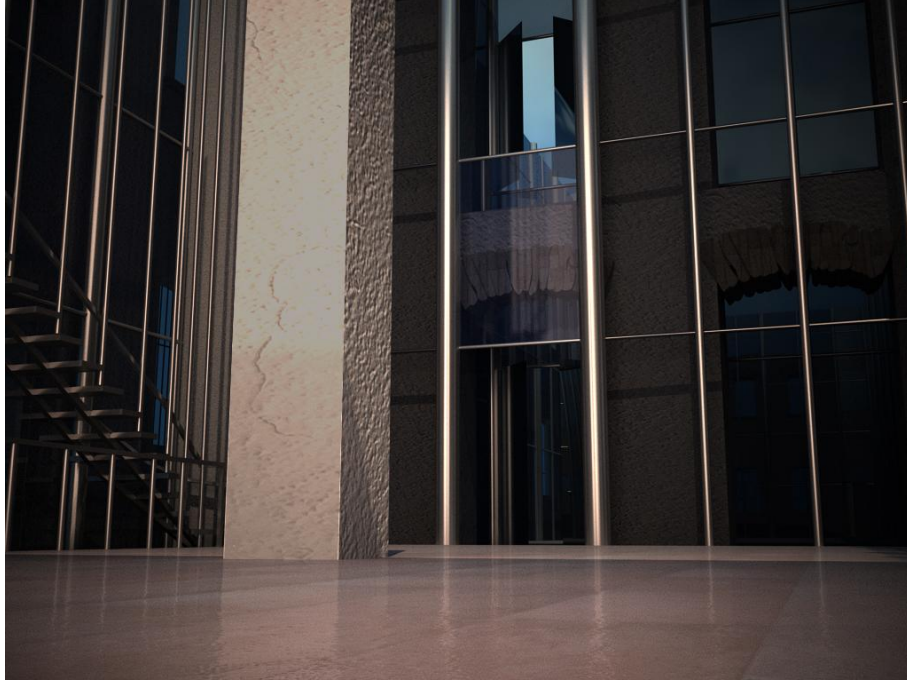

Şekil 4. 15 Kültür merkezi restorasyon projesi 3 boyutlu çizimi

Şekil 4. 16 Kültür merkezi restorasyon projesi 3 boyutlu çizimi

Şekil 4. 17 Kültür merkezi restorasyon projesi 3 boyutlu iç mekan çizimi

4.4 Bölüm Sonucu

Bu bölümde, öncelikle Safranbolu kenti planları üzerinden kentsel ölçekte mekansal analizler yapılmıştır. Bu sayede kentin günümüzde sahip olduğu mekansal potansiyel ve konumlanmalar belirlenmiştir. Yapılan harita analizleri ve gözlemler ışığında kentte özellikle yerel kullanıcılara ve turizm faktörü düşünüldüğünde yerli ve yabancı turistlere yönelik sosyal ve kültürel mekanların eksikliği tespit edilmiştir. Tabakhane bölgesinin sahip olduğu kültürel mirasın önemi, bölgedeki açık, yarı açık ve kapalı mekan potansiyeli düşünüldüğünde bölgenin kentin bu sorunları için çözüm olabileceği düşünülmektedir. Bu noktada tabakhane bölgesinin kent içindeki konumu, bölgeye ulaşım, bölgenin mekansal anlamda avantaj ve dezavantajları gibi özellikler ortaya konularak konuyla ilgili çözüm önerileri geliştirilmiştir. Özellikle tabakhane bölgesinin merkezi yerlere yakın oluşu, bölgeye ulaşımın kolay oluşu, sahip olduğu endüstri mirası kimliği, bölgedeki yüksek kapasitedeki açık, yarı açık ve kapalı mekan potansiyeli, bölgenin koruma altında oluşu gibi olumlu özellikler belirlenmiştir. Bunun yanında, çöp ve kanalizasyon sorunu yaşayan derelere, yıkılmış, kullanılmayan ve yanlış uygulamalarla konuta dönüştürülmüş yapılara bakıldığında tabakhane bölgesinin kendi kimliğinden uzak, içerisinde yaşamın zor olduğu sağlıksız bir çevreye sahip olduğu görülmektedir. Bu noktada, hem Safranbolu kentinin mekansal eksikliklerine çözüm

getirmek hem de kentle bağlantısı kopmuş tabakhane bölgesine bu eksiklikler doğrultusunda verilecek olan yeni işlevler ile burasını tekrar kentle bütünleştirmek amaçlanmıştır.

Bu bağlamda, tabakhane bölgesinin içerisinde geçen derelerin tanımladığı 3 alanda yeni işlevler önerilmiştir. İlk alanda, endüstri mirasına sahip tabakhane bölgesinde, bu kültürel kimliğin öğretilmesini, devamını sağlayacak mekanların ve uygun noktalarda bu mekanların alt birimlerinin oluşturulması amaçlanmıştır. Bunun yanında ikinci alanda, bölgedeki mekanların sahip olduğu mekansal özellikleri göz önünde bulundurulduğunda kentin eksiklik duyduğu sosyal ve kültürel mekanlar ve bunların alt hizmet birimlerinin oluşturulması amaçlanmıştır. Üçüncü alanda ise, konut alanlarıyla sınırda bulunan kısmın rezerv alanı olarak ta düşünülerek burada atelye, araştırmacı konutları ve diğer konut mekanlarının oluşturulması amaçlanmıştır. Bunun dışında tüm bu mekansal önerilerde bölgedeki derelerin ıslah edilerek suyun bölgeyle ve kentle buluşturulması ve bölgedeki peyzajın değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca tabakhane bölgesine açılan Gümüşsu Kanyonu'nda oluşturulacak kanyon turizmi ile kentte alternatif turizm çeşitliliğinin sağlanması öngörülmüştür.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Aktif oldukları dönemlerde bulunduğu kent ve alan için önemli niteliği olan; ancak zaman içerisinde sosyo-kültürel ve ekonomik nedenlerle işlevlerini yitiren endüstri yapılarının ve alanlarının yeniden işlevlendirilmesi günümüzde önemle değerlendirilmesi gereken bir konudur. Genellikle işlev gereği kentin dışında konumlanmış bu mekanlar zaman içerisinde yapılaşmaların bu alanlara kayması neticesinde kent merkezinin ve yerleşim alanlarının içerisinde kalmaktadırlar. Özellikle işlevlerini kaybettikten sonra terk edilerek, bakımsız ve boş bırakılan endüstri yapıları kent içindeki buldukları konum itibarıyla bulunduğu kent ve alan için sağlık ve güvenlik sorunları taşımaktadırlar. Bu noktada atıl durumda olan, kentin çöküntü noktası haline gelmiş bu alanların ve yapıların tekrardan kente kazandırılması noktasında çözüm önerileri geliştirmek gerekmektedir.

Endüstri alanının ve yapılarının mekansal potansiyelleri ve özellikleri detaylı irdelenerek sahip oldukları kültürel kimliğin devamlılığını sağlayacak ve bulunduğu kentin mekansal sorunlarını çözecek olan en uygun işlevlerin belirlenmesi önemlidir. Bunu sağlamak için öncelikle konuyu kentsel ölçekte değerlendirmek gerekmektedir. Kentin mekansal anlamda avantaj ve dezavantajları ortaya konularak mekansal analizler yapılmalı ve ihtiyaçlar belirlenmelidir. Bu çerçevede konuya kentsel ölçekten bakarak endüstri alanının kent içindeki konumu, hedeflenen kullanım amacı, kullanıcı profili değerlendirmelerinin yapılmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu sayede hem endüstri alanının mekansal sorunlarına çözüm getirmek hem de bu alanın kentle

bütünleşmesi sağlanarak kentin mekansal eksikliklerinin giderilmesine yönelik çözümler üretmek amaçlanmaktadır.

Mevcut yapıların yeniden işlevlendirilmesinde yapılacak müdahalelerin sınırlarının ne olacağı önemlidir. Bu müdahalelerin yapıların işlevine, mekansal potansiyellerine, strüktürüne uygun nitelikte endüstriyel mirasın kimliğini bozmayacak şekilde yapılması gerekmektedir. Bunun yanında mevcut yapıların mekan olarak yetersiz kaldığı noktalarda endüstri mirasına sahip yapıların yanına yeni yapıların oluşturulmasında uygulanan yöntemlerde farklılıklar bulunabilmektedir. Tez kapsamında, yurt içi ve yurt dışından örnek olarak seçilmiş işlevini kaybetmiş ve yeniden işlevlendirilmiş endüstri yapılarının ve alanlarının dönüşüm projeleri incelenmiştir. Bu bağlamda, örnekler üzerinden konuyla ilgili kullanılan amaç ve yöntemler değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, yapılara yapılan müdahalelere bakıldığında; yapı kabuğu ve taşıyıcı sistemin korunarak mümkün olduğunca mekansal müdahalelerden kaçınıldığı, iç mekanda mekansal özelliklere uygun işlevlerin verildiği, yapıların kimliklerine uygun sağlamlaştırma ve onarımlarının yapıldığı, gereksiz ve niteliksiz eklentilerden temizlendiği, yapılardaki endüstri mirası kimliğini yansıtan malzeme ve teçhizatların korunduğu görülmektedir. Yeni işlev gereği yapıların ve alanın alt yapı sistemleri, teknik donanımları yeniden ele alınmaktadır. Endüstri yapısının yanına kütleli olarak ezici olmayan nitelikte ve çağdaş malzemenin kullanıldığı yeni yapıların yapıldığı görülmektedir.

Tez kapsamında araştırması yapılan Safranbolu İlçesi'ndeki tabakhane bölgesi kentin dış noktasında derelerin geçtiği alt kotlarda konumlanmıştır. Safranbolu Çukur mevkiinde iş kollarına bakıldığında merkezden itibaren tabakhane bölgesinin olduğu en alt noktaya kadar iş kollarında zorluk derecesine göre kademelenme vardır.

Suyun nehri terkettiği alt kademede ham derinin işlenmesiyle başlayan süreçte işlenen deri, yukarıya doğru değişik iş kollarına aktararak saya olur, ayakkabı olur, yemeni olur, eyer olur ve en son kademede de pazara ulaşır [30].

Safranbolu'da dericilik mesleği özellikle 1950'li yıllardan sonra önemini hızla yitirmiş, bölgedeki deri imalathaneleri büyük ölçüde terk edilmiştir. Geçmişte kentte en önemli iş kollarından biri olan bu mesleği tekrardan yaşatmak amacıyla 1980'li yıllarda üretime yeniden geçilmiş; ancak bu süreç kısa sürmüştür. Bazı yapılarda deri üretimine

ait teçhizatlar ve bölgede açık mekanlarda yıkama havuzları, dere gibi dericilik endüstrini yansıtan özellikler günümüze kadar gelmiştir. Yapı ölçeğinde ise, bölgedeki yapıların çoğu konuta dönüştürülmüştür. Ancak bu dönüşümler incelendiğinde yapıların kimliklerine uygun olmayan niteliksiz uygulamaların olduğu görülmektedir. Günümüzde, bölgedeki yapıların bazılarının boş bırakılıp kullanılmadığı; bazılarının ise tamamen veya kısmen yıkılmış oldukları görülmektedir.

Tabakhane bölgesinin sahip olduğu endüstri mirasının korunması sağlanmalı ve Safranbolu kentinin ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak bölgeye verilecek yeni işlevler ile bölgenin kente bütünleşmesi hedeflenmelidir. Bu noktada tez çalışmasında, konuyla ilgili yapılan analizler, incelemeler, gözlemler neticesinde tabakhane bölgesi için öngörülen yeni işlevler bağlamında;

-Konuya ilk olarak kentsel ölçekten bakıp kentin ve tabakhane bölgesinin fiziki, ekonomik ve mekansal sorunlarının tespit edilmesi ve ihtiyaç duyulan noktalarda bütüncül yaklaşımla çözümlerin üretilmesi gerekmektedir.

-Kentin tarihsel, sosyal, kültürel, ekonomik kimliğine uygun nitelikte hareket edilip kentin ve yapıların sürekliliği sağlanmalıdır.

-Tabakhane bölgesindeki sağlıklı, güvenli çevreyi ortadan kaldırmak amacıyla verilecek yeni işlevlerle burası kente bütünleştirilmelidir.

-Endüstri mirasının yapı, alan ve teçhizat ölçeğinde korunması, sergilenmesi ve tanıtılması sağlanmalıdır.

-Kentin ihtiyaçları doğrultusunda birçok işlevi bünyesinde barındıran, farklı kullanıcı gruplarına hitap eden ve sosyal yaşama katılan kentsel ve kamusal mekanlar üretilmeli ve burası kentin odak noktası haline getirilmelidir.

-Tabakhane bölgesine ulaşım, bölgenin diğer mekanlara olan uzaklığı ile ilgili analizler yapıp çözümler üretilmeli, mevcut altyapı sistemlerinin güçlendirilmesi sağlanmalıdır.

-Endüstri yapısı ve endüstri alanı ölçeğinde yapılacak müdahalelerde Safranbolu Koruma Amaçlı Uygulama İmar Planı Yönetmeliği'ne uygun nitelikte hareket edilmelidir.

-Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda daha sağlıklı ve doğru hareket etmek amacıyla farklı disiplinlerin ortak çalışması sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

-
- [1] Polat, S. ve Dostođlu, N., (2007). "Kentsel Dönüşüm Kavramı Üzerine: Bursa'da Kükürtlü ve Mudanya Örnekleri", Uludađ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 12 (1):61-76.
- [2] Tolga, B., (2006). Endüstriyel Alanların Dönüşümü, Kentsel Mekana Etkileri: Beykoz Kundura ve Deri Fabrikası İçin Bir Dönüşüm Senaryosu, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [3] Erdinç, S. (2002). Endüstri Arkeoloji Kapsamında İstanbul'daki 19. yy. Endüstri Yapılarında İşlev Dönüşümüne Bağlı Mimari Mekan Analizi, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [4] Selçuk, M., (2006). Binaların Yeniden İşlevlendirilmesinde Mekansal Kurgunun Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- [5] Akbelege, C., (2004). Haliç ve Çevresinde Yeniden İşlevlendirilen Sanayi Yapılarının Çevre Halkla Etkileşimi Bağlamında İncelenmesi ve Silahtarağa Elektrik Santrali İçin Öneriler, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [6] Özer, D.N., (2000). "Tate Modern Sanatlar Galerisi", Yapı Dergisi, 228: 74-75.
- [7] Haznedar, B., (2008). Yenilenen Kentsel Kullanımlar Doğrultusunda Kent İçindeki Endüstri Alanlarının Dönüşüm Süreci Ruhr Bölgesi ve Hafencity Hamburg Örnekleri, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [8] Mengüşoğlu, N. (2007). Manchester Örneğinde Endüstri Mirasının Konut İşlevi Verilerek Yeniden Kullanımı, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- [9] Kara, G., (2007). "Kentsel Dönüşüm Uygulamaları", TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 11. Türkiye Harita Bilimsel ve Teknik Kurultayı, Ankara.
- [10] Ođuz, D., Saygı, H., Akpınar, N., (2010). "Kentiçi Endüstri Alanlarının Dönüşümüne Bir Model: İzmit Sekapark", Cođrafi Bilimler Dergisi, 8(2):157-167.

- [11] Brangar, Y., (2004). Silahtarağa Elektrik Santrali'nin Korunması ve Yeniden Kullanımına Yönelik Öneriler, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [12] Budan, N., (2008). Kültür Örneği Çerçevesinde Santral İstanbul Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [13] Emre, B. (2008). Sanayileşme ve Sanayi Yapılarının Yeniden İşlevlendirilmesinin İstanbul'dan Örnekler Üzerinde Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [14] Mehmet Alper ile Cibali Tütün ve Sigara Fabrikası'ndan Kadir Has Üniversitesi'ne, www.mimarizm.com/kentintozu, 15 Temmuz 2011.
- [15] Adatepe Zeytinyağı Müzesi, www.adatepe.com, 05 Temmuz 2011.
- [16] "Geçmişten Bugüne Feshane", Tasarım Dergisi, 103: 102-122.
- [17] Özüdoğru, A., (2010). Adana'da Dokuma Sanayi Yapılarının Endüstri Mirası Kapsamında İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- [18] İstanbul Modern Sanatlar Müzesi, www.istanbulmodern.org, 07 Temmuz 2011.
- [19] Ayanalar, F., (1992). "Rahmi Koç Koleksiyonu Sanayi ve Teknolojisi Müzesi, Hasköy", Tasarım Dergisi, 30: 82-88.
- [20] Köksal, T.G., "Türkiye ve İstanbul'un İlk Termik Santrali: Silahtarağa", Arredamento Dergisi, :103.
- [21] Kuban, D.,(2001). Türkiye'de Kentsel Koruma Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- [22] Yazıcıoğlu, H., (1982). Safranbolu, Safranbolu-Karabük-Ulus-Eflani, Özer Matbaası, 1. Baskı, Karabük.
- [23] Yazıcıoğlu, H., (2001). Küçük Osmanlının Öyküsü Safranbolu Tarihi, 1. Baskı, Şa-To Türkiyat Yayınları, İstanbul.
- [24] T.C. Karabük Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü, (2005). Karabük ve İlçeleri, Karabük.
- [25] Günay R., (2002). Safranbolu Evleri, 2. Baskı, Yapı yayın, İstanbul.
- [26] Aktüre, S., Şenyapılı, T.,(1976). "Safranbolu'da Mekansal Yapının Gösterdiği Nitelikler ve 'Koruma' Önerilerinin Düşündürdükleri", ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, 2 (1): 61-96.
- [27] Acar, M., (2006). Geçmişten Günümüze Ekonomik ve Ticari Hayata Bakış Safranbolu El Sanatları, Fsf Matbaacılık, Karabük.
- [28] Kıratlıoğlu, E., (1968). İmar Plan Etüdüleri 1968 (Safranbolu), Ankara.
- [29] Safranbolu Kaymakamlığı, Konaklama Tesisleri, www.safranbolu.gov.tr, 15 Temmuz 2011.

- [30] Canbulat, İ., (2008).” Safranbolu/Kanyonların Şehri”, Atlas Dergisi, (178):76-92, İstanbul.
- [31] Karabük Üniversitesi Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Mimarlık Bölümü, (2009). Rölöve- Restorasyon Dersi Öğrenci Çizimleri, Safranbolu.

SAFRANBOLU SİT ALANLARI VE ETKİLEME GEÇİŞ ALANI KORUMA AMAÇLI UYGULAMA İMAR PLANI UYGULAMA YÖNETMELİĞİ

1- AMAÇ

Safranbolu (Karabük) Koruma Amaçlı İmar Planı sınırları dahilinde, 1. Derece Arkeolojik Sit Alanı, Kentsel Sit Alanı, 1. Derece Doğal Sit Alanı Ve Etkileme Geçiş Alanı içinde yapılacak uygulamalar kapsamında; Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, Yasalara Dayalı Yönetmelikler, Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları Ve Karabük Koruma Bölge Kurulu Kararları ile 3194 Sayılı İmar Kanunu hükümlerinin bütünlüğünü sağlamak bu yönetmeliğin amacıdır.

2- KAPSAM

Bu yönetmelik, Safranbolu (Karabük) Koruma Amaçlı İmar Planı sınırları dâhilinde, 1. Derece Arkeolojik Sit Alanları, Kentsel Sit Alanları (Bağlar, Kıranköy ve Çarşı), 1. Derece Doğal Sit Alanı ve Etkileme Geçiş Alanı içerisinde kalan tescilli ve tescilsiz yapılar ile boş parsellere yeni yapılacak yapılara ilişkin hükümleri kapsar.

3- TANIMLAR

“Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu” ve “Koruma Amaçlı İmar Planları ve Çevre Düzenleme Projelerinin Hazırlanması, Gösterimi, Uygulaması, Denetimi ve Müelliflerine İlişkin Usul ve Esaslara Ait Yönetmelik” ile belirlenen tanımlar kısmı geçerlidir.

4- GENEL HÜKÜMLER

4-1) Bu imar planı ve yönetmeliğinde belirtilmeyen hususlarda, “Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu”, Yasalara Dayalı İlgili Yönetmelikler, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu İlke Kararları ile İmar Kanunu ve Yönetmeliklerinin Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile çelişmeyen hükümleri geçerlidir.

4-2) Afet bölgelerinde yapılacak yapılar hakkında yönetmelik ve 17 ağustos 1999 Marmara depremi sonrasında çıkan planlama ve yapılaşma ile ilgili kanun ve yönetmelik hükümleri geçerlidir.

4-3) Safranbolu Belediyesi İmar planlarına esas olarak hazırlanan jeolojik-jeoteknik etüd raporunun sonuç ve öneriler kısmında belirlenen koşullara uyulacaktır.

4-4) Enerji Nakil Hatları ve Koruma Kuşaklarında “Elektrik Kuvvetli Akım Tesisleri Yönetmeliği” ne uyulacaktır.

4-5) “Karayolu Kenarında Yapılacak Yapılar Hakkındaki Yönetmelik” hükümlerine uyulacaktır.

4-6) Dere yatakları mevcut hali ile korunacaktır. Yatak kesitinde yapılacak projelendirmelerde ve değişikliklerde D.S.İ’den görüş alınması zorunludur.

4-7) Koruma, uygulama ve denetim büroları, proje büroları ile eğitim birimlerinin kuruluş, izin, çalışma usul ve esaslarına dair yönetmelik hükümleri geçerlidir.

4-8) Yapılacak her türlü yapı; sağlık ve fen koşullarına, ilgili tüzük ve yönetmeliklere uymak zorundadır.

4-9) Yapılacak her türlü yapının; kentsel ve yöresel nitelikleri, mimari ve sanat tarihi açısından gösterdiği fiziksel özellikleri ve bu özellikleri ile oluşan çevrenin, dönemin sosyo ekonomik, sosyo kültürel yapılanmasını, yaşam biçimini yansıtarak bir arada bulundurması ve bu açıardan doku bütünlüğü göstermesi gerekmektedir.

4-10) Kentsel, doğal, arkeolojik sit alanlarında koruma kültürümüzün gelişmesine katkı verecek faaliyetleri yansıtan sabit ve hareketli her türlü ilan panoları, billboard, monitör ve aydınlatma cihazlarının uygulaması ile bayram, seçim, festival vb. günlerde afiş asılması, Safranbolu Belediyesi ve Koruma Bölge Kurulunun onayına tabidir.

4-11) Her türlü teknik altyapı uygulamaları öncesinde ilgili kurum tarafından hazırlanacak projeler Koruma Bölge Kuruluna sunulur ve Kurulun uygun görüşü sonrasında uygulama yapılır.

4-12) İki farklı sit gurubunda kalan parsellerde; her bölge için sit alanı yapılanma koşulları ayrı ayrı uygulanır, ifraz zorunluluğu aranmaz, inşaat alanı kaydırması yapılamaz.

4-13) İfraz edilecek parsellerde, yola cepheli veya köşe başı parsellerde bir yoldan gerekli cephenin sağlanması yeterlidir.

4-14) İmar planı üzerinde işli kadastro parselleri grafik paftalardan aktarılmış olup, 3 metreye kadar uyumsuzlukları gidermeye belediyesi yetkilidir.

4-15) Elde edilecek gelir, sit alanı proje ve uygulamalarında kullanılmak üzere, üzerinde Tescilli kültür varlığı bulunmayan parsellerden; imar planı ile belirlenmiş yapılaşma koşulları esas alınarak, mevzuata uygun olarak alınacak Belediye Meclisi kararı ile katkı bedeli alınır.

4-16) Koruma amaçlı imar planı içerisinde kalan sosyal teknik altyapı alanlarından büyüklük standardını sağlayamayanlara, ilgili kurumdan uygun görüş almak şartı ile minimum büyüklük koşulu aranmaksızın inşaat izni verilir.

4-17) Parsellerin imar planına göre, kamu kullanımında kalan kısımları, kamu eline geçmeden inşaat ruhsatı verilemez.

4-18) Koruma Bölge Kurulu yetkisinde bulunan, Tescilli Kültür Varlığı Parselleri ve Koruma Alanında kalan parseller haricinde; her türlü mevcut, yeni yapı veya imar uygulamalarında, koruma amaçlı imar planı ve planın tamamlayıcı eklerinde belirtilen koşullar doğrultusunda Safranbolu Belediyesi yetkilidir.

4-19) Safranbolu Koruma Amaçlı İmar Planı ve Yönetmeliği bir bütün olup birlikte uygulanır.

5- I. DERECE ARKEOLOJİK SİT ALANLARINA İLİŞKİN ÖZEL HÜKÜMLER

5-1) 1. Derece Arkeolojik Sit: Korumaya yönelik bilimsel çalışmalar dışında aynen korunacak sit alanlarıdır. Bu alanlarda, kesinlikle hiçbir yapılaşmaya izin verilemez, bilimsel amaçlı kazıların dışında hiçbir kazı yapılamaz.

5-2) Höyük ve Tümülüslerin bulunduğu alanda;

5-2-a) Toprağın sürülmesine dayanan tarımsal faaliyetler yapılamaz, ağaçlandırmaya gidilemez,

5-2-b) Taş, toprak, kum vb. alınamaz, kireç, taş, tuğla, mermer, kum, maden vb. ocaklar açılmaz, toprak, cüruf, çöp, sanayi atığı ve benzeri malzeme dökülemez,

6- I. DERECE DOĞAL SİT ALANLARINA İLİŞKİN ÖZEL HÜKÜMLER

6-1) Bu alanlarda, doğal yapının korunması ve geliştirilmesi esas olup, topografyayı değiştirecek ve silüet etkisini bozabilecek bitki örtüsü uygulamaları ile kazı ve dolgu gibi tahribata yönelik eylemde bulunulamaz.

6-2) Resmi ve özel kuruluşlarca, zorunlu olan alanlarda, teknik altyapı hizmetleri (yol açılması, içme suyu, kanalizasyon, açık otopark, telesiyej, teleferik, enerji nakil hattı, GSM baz istasyonu, doğal gaz hattı, telefon hattı ve benzeri) uygulamaları Koruma Bölge Kurulunun uygun göreceği şekliyle yapılabilir.

6-3) (D1) İşaretli adalar, jeolojik sakıncalı alan kapsamında kalan, mülkiyete konu, doğal karakteri korunacak alanlardır.

6-4) (D2) İşaretli adalarda Koruma Bölge Kurulundan izin almak koşulu ile halka açık rekreasyon amaçlı günübirlik tesisler (lokanta, büfe, kır kahvesi, kafeterya, wc, gezi yolu, açık otopark ve benzeri) ile alanın ve çevrenin özelliklerinden kaynaklanan faaliyetlerin korunması ve geliştirilmesi amacıyla yönelik (müştemilat, havuz evi, bekçi kulübesi vb.) yapılar yapılabilir. E=0.02, Hmaks=3.50 metredir. Toplam inşaat alanı 50 m² yi geçemez.

6-5) Mevcut tescilli ve tescilsiz yapıların bakım ve onarımları yürürlükteki mevzuat hükümleri ve ilke kararları doğrultusunda yapılabilir.

6-6) Taş, toprak, kum vb. alınamaz, kireç, taş, tuğla, mermer, kum, maden vb. ocakları açılmaz, toprak, cüruf, çöp, sanayi atığı ve benzeri malzeme dökülemez.

6-7) Bu alanlarda ağaç kesilemez. Ancak; kurumuş, hastalanmış ya da devrilmiş ağaçlar ile kamu yararı içeren alt ve üstyapı hizmetlerinde, rekreasyon ve bakım amaçlı yapıların inşaatı sırasında, ağaçların kesilmesi, Orman İşletme Şefliğinde alınacak teknik rapor doğrultusunda Koruma Bölge Kurulunun iznine tabidir.

6-8) Belirlenen nitelik ve ölçülerde yapılaşma talebinde parsele ait çapı 10 cm'in üzerindeki ağaç rölövesinin çıkarılması zorunludur.

6-9) Mevcut Tarımsal faaliyetler sürdürülebilir ancak örtü altı tarımsal faaliyetler yapılamaz.

6-10) Tevhit yapılabilir ancak ifraz yapılamaz.

6-11) Park alanlarında hazırlanacak Çevre Koruma Projeleri Koruma Bölge Kurulu tarafından onaylanacaktır.

7- KENTSEL SİT ALANINDA YAPI VE PARSELLERE İLİŞKİN ÖZEL HÜKÜMLER

7-1) (K) ve (T) işaretli adalarda yıkılıp yeniden yapılacak yapı, eski yapının taban alanını koruyacak ve (T1) işaretli adalarda bir katı, (K) ve (T2) işaretli adalarda iki katı geçmeyecek şekilde yapılacaktır. Yapıya sonradan yapılan eklentiler ve müştemilatlar ana yapı kapsamında değerlendirilemez. Ana yapı tespitinin yapılabilmesi için hazırlanacak olan mevcut yapı aplikasyon krokisinin Belediye'ce uygun görülmesi zorunludur.

7-2) (K), (T1) ve (T2) işaretli adalarda boş parsel bulunması durumunda, 0.25/0.50 TAKS/KAKS oranları ile (T1) işaretli adalarda bir katlı, (K) ve (T2) işaretli adalarda iki katlı yapı yapılabilir. Yapı yaklaşma mesafeleri Belediye'nin teklifi Koruma Bölge Kurulunun onayı ile belirlenir.

7-3) İçerisinde Tescilli Kültür Varlığı bulunmayan ve koruma alanı dışında kalan parsellerde; en fazla iki yapı yer alabilir. Parsel büyüklüğü Bağlar bölgesinde 2000 m² ye, Çarşı ve Kıranköy Bölgesinde 800 m² ye kadar olan parsellerde müştemilatlar hariç bir yapı yapılabilir. Tek yapı, ikiz blok şeklinde olamaz, taban alanı 170 m² yi geçemez.

Daha büyük parsellerde iki yapı yapılması durumunda; yapı taban alanı toplamı 300 m²'yi aşamaz, yapılar arası mesafe 15 m.den az olamaz, tip projeler tekrar edilemez.

7-4) Her türlü uygulamadan önce harita mühendisince, parselde mevcut olan arazi kotlarının, iç ve dış duvarlar ile çapı 15 cm.den büyük ağaçların yerlerinin tespit edildiği harita dosyasının hazırlanması, projelere aktarılması ve bu ağaçların korunması zorunludur.

7-5) Yapı Yaklaşma mesafeleri;

7-5-a) Kentsel sit alanında ayırık nizam yapılaşma esastır.

7-5-b) Ön ve Yan bahçe mesafesi belirtilmiş adalarda; aynı cephe hattında yapılaşma %50 oranında teşekkül etmiş ise yapı yaklaşma mesafelerini, sokağın genel karakteristiğine uygun olarak belirlemeye Belediye'si ve Koruma Bölge Kurulu yetkilidir.

7-5-c) Ön ve Yan bahçe mesafesi belirtilmemiş adalarda; yapı yaklaşma mesafelerini, sokağın genel karakteristiğine uygun olarak belirlemeye Belediye'si ve Koruma Bölge Kurulu yetkilidir.

7-5-d) 12 metreden dar parsellerde, içerisinde tescilli yapı bulunmayan komşu parsel sınırına bitişik yapı yapılabilir. Bu durumda bitişik parsel yönü yapı cephesi sağır yapılıdır.

7-6) Sokak kaplaması ve duvarlar;

7-6-a) Kentsel sit alanı içerisinde; özgün sokak döşemesi korunacak, sonradan yapılmış olan kaplamalar sökülerek özgün döşemeye dönüştürülecek, bozulmuş ve kaybolmuş kısımlar aynı teknik ve malzeme ile tamamlanacaktır.

7-6-b) Kentsel sit alanı içerisinde; özgün duvar yapısı korunacak, sonradan yapılacak kısımlarda tasarım rehberinde belirtilen teknik ve malzeme esas alınacaktır.

7-6-c) Kentsel sit alanı içerisinde yapılacak uygulamalarda; 1/100 ölçekli bahçe düzenlemesi ve sokak silueti ile bahçedeki duvarlarda uygulanacak taş örgü stili ve harpuşta ile kapılara ait 1/20 ölçekli detay proje dosyası hazırlanması zorunludur.

7-6-d) Bahçe duvar yüksekliğinin 2.00 metreyi geçmemesi esastır. (harpuşta dâhil 2.50m) Arazi koşulları nedeni ile farklı uygulama yapılması zorunlu olması durumunda, hazırlanan projeye göre izin verilebilir. Duvarın üzerinin yerel dokuya uygun

biçimlenişlerle harpuşta ile bitirilmesi esastır. Harpuştalar, ahşap veya alaturka kiremit olacaktır.

7-7) İfraz koşulları ve mülkiyet;

Planlama alanı; Çarşı, Kıranköy ve Bağlar bölgesi olmak üzere üçe ayrılmış olup,

7-7-a) Bağlar bölgesinde yeni oluşacak parseller 2000 m² den küçük olamaz.

7-7-b) Çarşı ve Kıranköy bölgelerinde yeni oluşacak parseller 800 m² den küçük olmaz.

7-7-c) Parsel cephesi ve genişliği 20 metrenin altına düşemez.

8) TESCİLLİ TAŞINMAZ KÜLTÜR VARLIĞI VE PARSELLERİ

8-1) Parsellere ilişkin koşullar

8-1-a) Tescilli taşınmaz kültür varlığı ve parselleri ile ilgili hükümler; buldukları bölge hükümleri ve genel hükümlerden önceliklidir.

8-1-b) İfraz koşulu;

8-1-b-1) İfraz büyüklüğünde bulunduğu bölge koşulları uygulanır.

8-1-b-2) Yeni oluşacak parsel Tescilli Kültür Varlığı parselinden büyük olamaz.

8-1-b-3) Yeni oluşan parsel hattı, Tescilli Kültür Varlığına 10 metreden yakın olamaz.

8-1-b-4) İfraz işlemi, Koruma Bölge Kurulu onayına tabidir.

8-1-c) Bu parsellerde tevhit yapılamaz, ancak; daha önce mevcut Korunması Gerekli Kültür/Tabiat Varlığının bir parçası iken bölünmüş parseller ve yoldan ihdaslar tevhid edilebilir.

8-1-d) Parsellerin doğal dokusunu korumak esastır. Yapılar bahçe duvarları ve düzenlemesiyle bir bütündür, Koruma Bölge Kurulundan izinsiz değişiklik yapılamaz.

8-2) Tescilli yapılara ilişkin koşullar

8-2-a) Korunması gerekli kültür/ tabiat varlığı olarak belirlenmiş yapılara, yürürlükte bulunan ilgili kanun ve yönetmeliklere göre müdahalelerde bulunulabilecektir.

8-2-b) Plan üzerindeki Tescilli Kùltür Varlığı işaretlemleri şematik olup, röleve, restitüsyon ve rekonstrüksiyon projelerine esas teşkil etmez.

8-2-c) Restorasyon aşamasında birden fazla bağımsız birim oluşturacak düzenlemeler yapılamaz.

8-2-d) Yapıda (otel, pansiyon, restoran, müze vb.) işlev değişikliği yapılabilmesi için; Mimar tarafından hazırlanan ön rapor, Belediye İmar ve Şehircilik Müdürlüğünün görüşü ile birlikte Koruma Bölge Kuruluna sunulur. Koruma Bölge Kurulu'nda, işlev değişikliği uygundur kararı alındıktan sonra projelendirmeye ve uygulamaya geçilir. Kurul tarafından onaylı projeler yeni onay gerektirmeden yürütülür.

8-2-e) Ev pansiyonu uygulamalarında; konut kullanımının devamı esastır.

8-2-f) Isıtma, soğutma ve havalandırma tesisatlarında oda içi elemanların, yapının özgünlüğüne zarar vermeyecek biçimde tasarlanarak, detay çalışmalarının restorasyon projesi aşamasında yapılması zorunludur.

8-2-g) Yıkılarak yeniden yapılması (rekonstrüksiyon) kararı verilen tescilli taşınmaz kùltür varlığı projelerinde taşıyıcı sistemin projelendirilmesi zorunludur.

8-2-h) Tescilli taşınmazda yapılacak bakım, basit onarım ve restorasyon çalışmaları sırasında; boya; badana olacak, renkler toz karışımla sağlanarak yapılacaktır. Kaplamada, kireç siva ve benzeri malzemelerin kullanılması esastır.

8-2-ı) Dış cephelerde; restorasyon projesinde ve bu yönetmelikte tanımlananlar dışında hiçbir eklenti yer alamaz. Dış cephe aydınlatmasında cephe malzemesine ve esere fiziki ve görsel zarar verecek aydınlatma tür ve renkleri kullanılamaz.

8-2-i) Tescilli kùltür varlığı bulunan parselde yeni yapı yapılamaz. Ancak parselde yalnızca çeşme, müstemilat, havuz evi gibi konut yada işyeri niteliğinde olmayan tescilli kùltür varlığı bulunan parsellerde bir adet yeni yapı yapılabilir.

8-2-j) Parselde, Tescilli yapı haricinde, ruhsatlı başka yapılar var ise bakım ve onarımları ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde yaptırılır.

8-2-k) Projelendirmelerde yangın ve depreme karşı gerekli tedbirler alınacak uygulamaları denetlenecektir.

9) TESCİLLİ TAŞINMAZ KÜLTÜR VARLIĞI KORUMA ALANINDA KALAN YAPI VE PARSELLER

9-1) Bu parsellerde, yeni yapı yapılması ve mevcut yapılarda onarım veya tadilat gibi uygulamalar yapılması için Safranbolu Belediyesi ve Koruma Bölge Kurulunun uygun görüşünün alınması zorunludur. Yürürlükte bulunan Yönetmelik ve İlke Kararlarına göre uygulama yapılır.

9-2) İçerisinde bina niteliğinde tescilli taşınmaz kültür varlığı bulunan parselde komşu olan veya aralarından yol geçse dahi bu parselde cephe veren parsellerde, korunması öngörülen kentsel silüeti olumsuz etkileyebilecek konum ve yükseklikte yapı yapılamaz. İmar planı ile belirtilmiş yapı yüksekliğine nazaran komşu tescilli eser gabarisi ve/veya kentsel silüet esas alınır. Ancak içinde yalnızca çeşme, müştemilat, havuz ve havuz evi gibi tescilli kültür varlığı bulunan parsellerin çevresinde imar planı ile belirtilmiş yapı yüksekliği esas alınır.

9-3) Konut ve Ticaret kullanımlı parsellerde müştemilatlar hariç birden fazla yapı yapılamaz. Tek yapı taban alanı 170 m² yi geçemez.

9-4) Kot farkının çok olduğu durumda, yeni yapı tescilli eseri en az etkileyecek konumda ve yükseklikte, tescilli eser gabarisi esas alınarak inşaa edilir.

9-5) Yapı ve parsellere ilişkin her türlü müdahalede komşu parselleri ve yapılarını da içeren koordinatlı kadastro çapı istenir.

10- ETKİLEME GEÇİŞ ALANINDA KALAN YAPI VE PARSELLER

10-1) İfraz Koşulları

10-1-a) Taban Alanı katsayısı 0.10 ve 0.15 olan parsellerde minimum ifraz koşulu 2000 m² dir.

10-1-b) Taban Alanı katsayısı 0.20 ve 0.25 olan parsellerde minimum ifraz koşulu 1250 m² dir.

10-1-c) Taban Alanı katsayısı 0.30 olan parsellerde minimum ifraz koşulu 800 m² dir.

10-2) Bir parselde imar durumuna aykırı olmamak şartıyla birden fazla yapı yapılabilir. Ancak, yapıların birbirine olan mesafeleri her yapı için ayrı ayrı hesaplanacak, imar planı ve yönetmelikte belirlenmiş bahçe mesafelerinin toplamından az olamaz.

10-3) Çatı katı ve çekme kat yapılamaz ancak son kat ile bağlantılı çatı arası piyes oluşturulabilir. Çatı arası kullanım kat alanının %30'unu geçemez. Parapet yapılamaz.

10-4) Her bir bağımsız bölüm için 2 adet ağaç dikilmesi zorunludur.

10-5) Her bir bağımsız bölüm için, konut kullanımlarında 1 adet, ticari kullanımlarda her 50 m² için 2 adet, Turizm Tesis Alanlarında her iki oda için 1 adet otopark yeri ayrılması zorunludur. Diğer hususlarda, Otopark Yönetmeliğine uyulacaktır.

11) TİCARET ALANLARI

11-1) (T1) ve (T2) işaretli alanlar ticari faaliyet alanlarıdır. Ticari alanlarda hiçbir şekilde yanıcı, parlayıcı, patlayıcı madde, duman vb. gibi çevre sağlığı açısından olumsuz faaliyet gösterecek depolar ve imalathaneler yer alamaz.

11-2) Konut alanlarında, zemin kat ticari kullanım izni vermeye Safranbolu Belediyesi yetkilidir.

11-3) Konut altı ticaret işaretli adalarda gösterim şematik olup, yoldan cephe alan parsellerin alt katlarının ticari kullanımlı olacağını ifade eder. Üst katlar kullanımları tercihen, ticaret yada konut kullanımlı olabilir.

12) BAĞLIK BAHÇELİK ALANLAR (B.B.A)

12-1) Bu alanlarda; bahçeli, Düşük yoğunluklu konut kullanımı yer alacaktır.

12-2) Yapılaşma koşulu E=0.10 ve hmaks=6.50 metredir.

12-3) Yol ve parsel sınırından çekme mesafesi en az 5 metredir.

12-4) Minimum ifraz koşulu 5000 m², parsel cephesi 40 metredir.

12-5) Her bir 5000 m² için birden fazla bağımsız birim oluşturulamaz. Tek yapı taban alanı 170 m² yi geçemez.

13) TARIMSAL NİTELİĞİ KORUNACAK ALANLAR (T.N.K.A)

13-1) Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı ile ilgili mevzuat hükümleri geçerlidir.

14) AĞAÇLANDIRILACAK ALANLAR

14-1) Minimum ifraz koşulu 10000 m², parsel cephesi 40 metredir.

14-2) Yapılaşmaya uygun alanlarda, E=0.05 ve h_{maks}=3.50 metredir. Toplam inşaat alanı 250 m² yi aşamaz.

14-3) Yoldan çekme mesafesi en az 10 m. parsel sınırından 5 metredir.

15) REKREASYON ALANLARI

15-1) Kentin açık ve yeşil alan ihtiyacı başta olmak üzere, kent içinde ve çevresinde günü birlik kullanıma yönelik; eğlence, dinlenme, piknik ihtiyaçlarının karşılanabileceği lokanta, gazino, kahvehane, çay bahçesi, büfe, otopark gibi kullanımlar ile tenis, yüzme gibi her tür açık sportif faaliyetlerin yer alabileceği alanlardır.

15-2) E=0.03, h_{max}=3.50 dir. Açık spor alanlarında yer alacak ekipmanların yükseklikleri vaziyet planı ile belirlenir.

15-3) Minimum ifraz koşulu 5000 m², parsel cephesi 40 metredir.

15-4) Yoldan çekme mesafesi en az 10 m. parsel sınırından 5 metredir.

15-5) Parselde birden fazla yapı yer alabilir, ancak tek yapı taban alanı 170 m² yi geçemez, yapılar arası mesafe 15 m.den az olamaz.

16) TURİZM TESİS ALANLARI

16-1) (T.T.A.) İşaretli alanlar turizm faaliyet alanlarıdır.

16-2) Minimum ifraz koşulu 10000 m² dir.

16-3) Parsel cephesi ve genişliği 50 metrenin altına düşemez.

16-4) Turizm tesisleri alanında, tesisi destekleyici nitelikli ticari kullanımlar yer alabilir.

16-5) Turizm Tesisleri avan mimari projeleri Koruma Bölge Kurulunca Onaylanacak olup, projelendirilmede yöre mimarisine uygun cephe hareketliliği sağlamak esastır.

16-6) Etkileme Geçiş Alanında kalan parsellerde yönetmelik ile belirlenmiş tesisin gerektirdiği kullanımlar yer alabilir.

17) KAMU KULLANIM VE KENTSEL SOSYAL ALTYAPI ALANLARI

17-1) Bu alanlarda Resmi Kurumlar, Sağlık, Eğitim, Sosyo-Kültürel Tesisler, Dini, Spor, Teknik Altyapı Tesisleri ile Kentin ihtiyacı olan diğer Kamu Tesisleri yer alabilir.

17-2) Her türlü Kamu Tesisleri ve Kentsel Altyapı Alanlarında planda ve/veya mevzuatta belirtilmiş çekme mesafelerine uyulacaktır.

17-3) Her türlü Kamu Tesisleri ve Kentsel Altyapı Alanlarının Safranbolu özgün dokusuna uyumlu avan mimari projeleri Koruma Bölge Kurulunca Onaylanacak olup, projelendirmede yöre mimarisine uygun cephe hareketliliği sağlamak esastır.

17-4) Resmi Kurum, Sağlık Tesisleri, BHA, İdari Tesis, Sosyal Tesis, Eğitim Tesisleri, Spor Alanları ve Dini Tesis Alanlarında yapı yüksekliği vaziyet planı ile belirlenir.

18) TÜM PLANLAMA ALANINDA

18-1) TAKS oranına göre Yapı taban alanı maksimum 45 m² den küçük kalan parsellerde çekme mesafelerine ve yönetmelik ile tanımlanan minimum yapı ölçülerine uyulmak kaydı ile taban alanı kat sayısı ve emsal şartı aranmaksızın maksimum 45 m² taban alanı oturumunda iki katlı yapı inşaa edilebilir. Bu durumda birden fazla bağımsız birim oluşturulamaz.

18-2) Tüm yapılarda özgün dokuya uyumlu, kapalı çıkma yapılabilir. Ancak; konsol uzunluğu 1.00 metreyi geçemez ve cephe genişliğinin %50'sini aşamaz. Kapalı çıkma, Emsal hesabına dahil edilmez. Açık çıkmalarda mevzuat hükümleri uygulanır.

18-3) Kotlandırma

Yapıların cephe aldığı yoldan kotlandırılması esastır, ancak;

18-3-a) ± 0.00 yol kotunun altında, üç tarafı açık birden fazla kat çıkan parseller ve ± 0.00 yol kotu ile üst kotta yapılacak yapı taban kotu arasında 3 metreden daha fazla fark oluşan parseller tabii zeminden kotlandırılır.

18-3-b) Tabii zeminden kotlandırmalarda ($\pm 0,00$) kotu, parselde yapılacak yapı yada yapıların köşe kotlarının aritmetik ortalaması olarak alınır.

18-3-c) Su basman kotu; yapının yol kotunun altında kalması durumunda tabii zemin üzerinden +2.00 m ye kadar, yapının yol kotunun üstünde kalması durumunda +0.50 m ye kadar uygulanır.

18-3-d) Ön bahçe mesafesinin 5 metrenin altına düştüğü durumda; kot her koşulda yoldan verilir.

18-4) Bina dış mekan elemanları

18-4-a) Kentsel sit alanı içerisinde veya koruma alanında kalan yeni yapılarda;

18-4-a-1) Dış cephe kaplamalarında; cam mozaik, pvc, seramik, krom vb. gibi geleneksel dokuya aykırı kaplama ve dekorasyon malzemeleri kullanılamaz.

18-4-a-2) Doğramalar ahşap malzeme ile yapılacaktır. Ahşap cephe elemanları ve doğramalarda malzeme doğal kendi renginde bırakılacak veya kahverengi renk ve tonları kullanılacaktır.

18-4-a-3) Yapı dış cephe boyamalarında; beyaz, oksit sarı, çivit mavisi, aşı boyası, renk ve tonları kullanılacaktır.

18-4-b) Etkileme geçiş alanı içerisinde yeni yapılarda;

18-4-b-1) Dış cephe kaplamalarında; cam mozaik, pvc, seramik, krom vb. gibi geleneksel dokuya aykırı kaplama ve dekorasyon malzemeleri kullanılamaz.

18-4-b-2) Doğramalar ahşap veya kahverengi tonlarında ahşap görünümlü malzeme ile yapılacaktır. Ahşap cephe elemanları ve ahşap doğramalarda malzeme doğal kendi renginde bırakılacak veya kahverengi renk ve tonları kullanılacaktır.

18-4-b-3) Yapı dış cephe boyamalarında; beyaz, oksit sarı, çivit mavisi, aşı boyası, renk ve tonları ile birlikte diğer renklerin pastel tonları kullanılacaktır.

18-4-c) Tescilli taşınmaz kültür varlığında yapılan uygulamanın sonucunda ve kalıcı olmak üzere, üzerinde yapının tescil yılı, müdahale yılı, müdahale biçimi ve uygulamayı yapan müellif mimarın isminin yazılı olduğu, mimari projede biçimi, malzemesi ve yeri tanımlanmış, 15cm * 20cm ebatlarında bir kitabe, yapının veya bahçe duvarının yol tarafında uygun bir yerine asılacaktır.

18-4-d) Tescilsiz yapıların farklı bir dönemi yansıtır olması ve tescilli yapılardan ayırt edilmesi gerektiğinden, üzerinde yapının yapım yılı ve müellif mimarın isminin yazılı olduğu, mimari projede biçimi, malzemesi ve yeri tanımlanmış, 15cm * 20cm ebatlarında bir tabelanın, yapının veya bahçe duvarının yol tarafında uygun bir yerine asılması gerekmektedir.

18-4-e) Mevcut veya yeni konulacak uydu antenlerinin, kentsel silüeti etkilemeyecek, dışardan ve kente genel bakış noktalarından algılanmayacak bir yere (bahçe içi, bahçe duvarı iç kısmı, müştemilat çatısı vs) konulması zorunludur. Yeni yapılarda her bağımsız bölüm için ayrı ayrı uydu anteni yer alamaz, tüm birimlere hizmet edecek tek bir uydu anteni sisteminin kurulması ve uydu antenin konulacağı yerin projede gösterilmesi zorunludur.

18-4-f) Reklam Tabela büyüklüğü, yapı kitlesi ile uyumlu olacaktır. Tabelalar yapı yüzeyine paralel olarak, yapıların kitabe ve süsleme öğelerini kapatmayacak şekilde yerleştirilecektir. Tabelalar; sokak dokusu, yapı malzemesi ve tekniğine uyum sağlayacak, taş, ahşap, dövme demir vb. malzemelerle, siyah, beyaz, kahverengi, krem vb renklerde yapılacaktır.

18-4-g) Trafo binaları günümüz teknolojisine uygun olarak az yer kaplayan hazır trafo binaları ile yenilenir. Bu hazır trafo binaları da kentsel silüeti etkilemeyecek şekilde sütrelenir, ancak trafolar ev görünümüne dönüştürülemez. Kullanılmayan ve görünümü olumsuz etkileyen trafo binalarının kaldırılması veya Koruma Bölge Kurulu ve Safranbolu Belediyesinin uygun göreceği bir proje ile ilgili kurum tarafından ıslahının yapılması zorunludur.

18-5)Çatılar

18-5-a) Çatıların üzerinde, güneş enerjisi panellerinden başka özgün olmayan hiçbir eklenti yer alamaz. Güneş enerjisi panellerinin alanı, çatı alanının % 10 unu aşamaz.

18-5-b) Güneş enerjisi panelleri çatı eğimine uygun ve yükseklik oluşturmayacak şekilde oturtulacak, diğer ekipmanları çatı örtüsü altında tesis edilecektir.

18-5-c) Sit alanları ve Etkileşim alanı içinde bulunan tescilli yapılarda Safranbolu dokusuna uygun alaturka kiremit, tescilsiz yapı çatılarında oluklu kiremit kullanılması zorunludur.

18-5-d) Yeni yapılarda teras çatı ve çekme kat yapılamaz. Tüm yapılarda çatı sistemi eğimleri %33 aşılmamak üzere "kıрма çatı"dır. Saçak yapmak zorunludur, ancak; komşu parsel sınırına taşamaz. Saçak genişlikleri en az: 0.60 m.'dir.

18-6) Müştemilatlar ve Havuzevleri

18-6-a) Müştemilatlar: garaj, odunluk, kömürlük, ısı merkezi, depo, mutfak gibi ana binaya hizmet verecek yapılar olup, maksadı dışında konut ve ticari amaçlı kullanılamaz.

18-6-b) Tescilli Kültür Varlığı Parsellerinde ve Koruma Alanında kalan parsellerde Koruma Kurulunun izni ile müştemilat ve havuz evi yapılabilir.

18-6-c) Havuz evi; büyüklüğü 2000 m² yi aşan parsellerde inşaa edilebilir.

18-6-d) E=0,03 ve hmaks=2,50 metre uygulanır. Teki 40 m² yi, ikisi toplam 60 m² yi hiçbir koşulda aşamaz. Çatı yapılması zorunludur. Yapılar kıрма çatılı, çatı örtüsü ana yapı ile uyumlu olacaktır.

18-6-e) Müştemilat yapılarının altına tamamı tabii zemin altında olmak ve yapı boyutlarını aşmamak şartıyla bodrum yapılabilir.

18-6-f) Tescilli ve tescilsiz yapı parsellerinde yapılacak müştemilatların; Çarşı ve Kiranköy bölgesinde yapıya en az 3 metre mesafede, Bağlar bölgesinde en az 5m mesafede yapılması zorunludur.

18-6-g) Yapı yaklaşma mesafelerinin komşu parseldeki binalar ile de sağlanması zorunludur. Yaklaşma mesafesi içine yapılacak müştemilatlarda komşu parsel cephesi sağır olacaktır.

18-6-h) Yaklaşma mesafelerinin sağlanamadığı ve içerisinde kazan, hidrofor, soğutma tesisat elemanlarının tesisinin mümkün olmadığı tescilli yapıların parsellerinde, tamamı tabii zemin altında olmak şartıyla en fazla 15m² büyüklüğünde, gerekli yalıtımı emniyet tedbirlerini sağlamak ve yapılara en fazla 2.5 m. yaklaşmak koşulu ile gömme

müştemilat yapılabilir. Yeni yapı ve Rekonstrüksiyon uygulamalarında ana yapıya bitişik olabilir. Alınacak emniyet tedbirleri belediyesi tarafından kontrol edilir.

18-6-ı) Yapı ile cephe aldığı yol arasına müştemilat yapılamaz.

18-7) Bahçeler

18-7-a) Yapılarda ruhsata tabii uygulamalarda ki projelere, bahçelerde yapılacak düzenlemelerin de dahil edilmesi zorunludur.

18-7-b) Tüm parsellerde en fazla 2.5mt * 2.5mt ebatlarda dokuya uyumlu peyzaj amaçlı havuz yapılabilir.

18-7-c) Sundurma ve kamelya yapıları arka veya yan bahçe içinde, 15 m2 alanı ve 2.4 m saçak yüksekliğini aşmamak şartıyla hazırlanacak proje ile izin alınarak yapılabilir. Üstü ahşap veya kiremit örtülü olacaktır. Kenarı bahçe duvarına yaslanabilir ancak, çevresi hiçbir koşulda kapatılamaz.

18-7-d) Yer altı suyu aramak amacıyla yapılacak her türlü sondaj öncesi Safranbolu Belediyesi ve D.S.'den izin alınması zorunludur. Sondaj tescilli yapıya 10 metreden daha yakın olamaz.

18-7-e) Planlama alanında bulunan boş parseller ve yapılara ait bahçeler çevre görünümünü olumsuz etkilemeyecek şekilde kullanılmak zorundadırlar. Çevre görünümünü bozacak şekilde depo niteliğinde kullanılamazlar. Kamuya ait parsellerin bakımı Safranbolu Belediyesi tarafından yapılır. Şahıs mülkiyetindeki parsellerin düzeni, temizliği ve bakımı maliki tarafından sağlanmak zorundadır. Parsel bakımı sağlanmadığı takdirde maliki resmi yollardan uyarılır. 2 Ay içerisinde parselin bakımı yapılmaz ise; parselin temizliği, bedeli malikinden tahsil edilmek üzere Safranbolu Belediye'si tarafından sağlanır.

18-8) Sulama Kanalları

18-8-a) Yol kenarlarında ve bahçe içerisinde kalan arklar korunacaktır.

18-8-b) Yol kenarlarında ve bahçe içerisinde kalan sulama kanalları üzerinde yapılacak yapısal ve güzergah değişiklikleri Safranbolu belediyesinin teklifi ile Koruma Bölge Kurulunun iznine tabidir.

18-8-c) Bu kapsamda Belediyesince Bağlar bölgesine yönelik sulama projesi hazırlanacak ve Koruma Bölge Kurulunun görüşüne sunulacaktır.

19) Bu yönetmelik Safranbolu Belediyesi ve Koruma Bölge Kurulu tarafından yürütülür. Belirtilmeyen hususlarda ilgili mevzuat hükümleri uygulanır.

GEÇİCİ MADDE-1) Ruhsat yenileme süresini geçirmiş yapılarda; son kat vizesi alınmış ve tüm denetimleri eksiksiz olarak yapılmış ise, eski ruhsat koşullarına göre planın kesinleşmesini müteakip bir yıl içerisinde ruhsatını yenilemeye belediyesi yetkilidir.

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Fuat FİDAN
Doğum Tarihi ve Yeri : 07.07.1984 Kütahya
Yabancı Dili : İngilizce
E-posta : ffidan@karabuk.edu.tr

ÖĞRENİM DURUMU

Derece	Alan	Okul/Üniversite	Mezuniyet Yılı
Y. Lisans	Mimarlık	Yıldız Teknik Üniversitesi	2011
Lisans	Mimarlık	Karabük Üniversitesi	2008
Lise	Fen Bilimleri	Ali Güral Anadolu Lisesi	2002

İŞ TECRÜBESİ

Yıl	Firma/Kurum	Görevi
2009-	Karabük Üniversitesi	Araştırma Görevlisi